ഇരയിമ്മൻതമ്പി അവർകളാൽ

ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട

ദക്ഷയാഗം കഥകളി.

(സാരാർത്ഥവിദ്യോതിനീ)

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

വ്യാഖ്യാതാക്കൾ,

ജി. എച്ച്. ശാസ്ത്രി.

&

കെ. ശിവരാമകൃഷ്ണശാസ്ത്രി.

ഇരയിമ്മൻതമ്പി അവർകളാൽ

ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട

ദക്ഷയാഗം കഥകളി.

(സാരാർത്ഥവിദ്യോതിനീ)

ഇതിൽ

ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ജീവചരിത്രം, കഥാസാരം, വിമർശനം, പുരാണകഥ, വൃത്താലങ്കാരങ്ങൾ മുതലായവ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

വ്യാഖ്യാതാക്കൾ,

ജി. എച്ച്. ശാസ്ത്രി,

&

കെ. ശിവരാമകൃഷ്ണശാസ്ത്രി.

പ്രസാധകൻ,

പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള,

വിദ്യാവിലാസിനി ബുക്കുഡിപ്പോ

സന്നിധിമുക്ക്—ചാല.

S. V. Press, Trivandrum.

൧൧൦൪.

൨-ാം പതിപ്പ്—കാപ്പി ൫൦൦.

പകർപ്പവകാശം പ്രകാശകന്.

പ്രസാധകന്റെ മുദ്രയില്ലാത്ത പുസ്തകം വ്യാജമാകുന്നു.

ശ്രീമാൻ ആർ. നാരായണപ്പണിക്കർ അവർകളുടെ അവതാരികയും വ്യാഖ്യാനവും കൂടി ഇതിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

P. GOVINDAPILLAI ... TRIVANDRUM

൧. ജീവചരിത്രം.

രവിവർമ്മൻ തമ്പി അഥവാ ഇരയിമ്മൻ തമ്പി എന്നു വിഖ്യാതനായ ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവു് കൊല്ലവർഷം ൯൫൭-ൽ തുലാമാസത്തിലുള്ള പൂരുരുട്ടാതി നാളിൽ ഭൂലോകജാതനായി. തിരുവനന്തപുരത്തു് വിറകുപുരക്കോട്ടക്കകത്തുള്ള കിഴക്കേമഠം എന്ന പുരാതന കുടുംബമാണു് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ജനനസ്ഥലം. ഈ മഹാകവി, ൯൭൩-ൽ നാടുനീങ്ങിയ രാമവർമ്മമഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ അനുജനായ ഇളയതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ പുത്രിയുടേയും, ശാസ്ത്രിത്തമ്പാനെന്നു പ്രസിദ്ധനായ നടുവിലേക്കോവിലകത്തു കേരളവർമ്മൻ തമ്പാൻ അവർകളുടേയും ഏകസന്താനമായിരുന്നു.

മൂത്താട്ടു ശങ്കരൻ ഇളേതിന്റെ അടുക്കൽ ഏഴാമത്തെ വയസ്സിൽ വിദ്യാഭ്യാസം തുടങ്ങി. കുഞ്ഞിലെതന്നെ ബുദ്ധിമാനായ ഇദ്ദേഹം ചുരുങ്ങിയ കാലംകൊണ്ടു കാവ്യനാടകാലങ്കാരങ്ങളിലും തർക്കവ്യാകരണാദി ശാസ്ത്രങ്ങളിലും അദ്വിതീയമായ പാണ്ഡിത്യം സമ്പാദിച്ചു. ആദ്യമായി ശ്ലോകം എഴുതിത്തുടങ്ങിയതു് ൧൪-ാമത്തെ വയസ്സിലാണെന്നു അറിയുമ്പോൾ തന്നെ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിതാവാസന ഊഹിക്കാവുന്നതാണല്ലോ. ബാലനായിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു പദ്യം എഴുതി അന്നത്തെ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേക്കു് അടിയറവച്ചപ്പോൾ അവിടന്നു് അതു നോക്കി "കവിത എഴുതാറായില്ല കുറേക്കൂടി വായിക്കുക" എന്നു കല്പിച്ചശേഷം, താൻ ഈ കവിതയെ അഭിനന്ദിക്കുന്ന പക്ഷം തമ്പി പഠിത്തത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു കവിതയിലേക്കു പ്രവേശിക്കുമെന്നും, തമ്പി ഒരു നല്ല കവിയായി വരുമെന്നും സേവകന്മാരോടു രഹസ്യമായി പ്രസ്താവിച്ചതായും കാണുന്നുണ്ടു്.

ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളിൽ മുഖ്യമായതു്, കീചകവധം, ദക്ഷയാഗം, ഉത്തരാസ്വയംബരം എന്ന മൂന്നു ആട്ടക്കഥകളും, സുഭദ്രാഹരണം, രാസക്രീഡ എന്ന രണ്ടു തിരുവാതിരപ്പാട്ടുകളും നവരാത്രിപ്രബന്ധം, മുറജപപ്പാന ഇവകളും ആകുന്നു. ഇതിൽ ഉത്തരാസ്വയംബരം ൧൯-ാമത്തെ വയസ്സിൽ കല്പനപ്രകാരം

ണ്ടാക്കിയതാണ്. ഇതിനും പുറമെ, പ്രസിദ്ധപ്പെട്ട "ഓമനത്തിങ്കൾ കിടാവോ" എന്ന താരാട്ടും മററു ചില മണിപ്രവാളപദങ്ങളും, ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാശ്വതയശസ്തംഭങ്ങളായി സാഹിത്യലോകത്തിൽ ഇന്നും നിലനിന്നുവരുന്നുണ്ട്.

ബാല്യം തുടങ്ങി ൧൦൩൧-ാമാണ്ടു് കൎക്കടകമാസത്തിൽ തന്റെ ൭൪-ാമത്തെ വയസ്സുവരെ യശശ്ശരീരനായ ഇദ്ദേഹം ബാലരാമവൎമ്മ, മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ ഉത്രം തിരുനാൾ മുതലായ പല മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ ആശ്രിതനും ആയിരുന്നു. ൧൦൧൭-ാമാണ്ടിടക്കു പാണ്ടിയിൽ നിന്നും വന്ന രണ്ടു ശാസ്ത്രിമാർ രാജസദസ്സിൽ വച്ചു പ്രയാസപ്പെട്ടുണ്ടാക്കിയ രണ്ടു ശ്ലോകത്തിന്റെയും അൎത്ഥം തമ്പി അവർകൾ ഉടൻ തന്നെ പറഞ്ഞശേഷം മററു രണ്ടു ശ്ലോകം ഉണ്ടാക്കി അവരെ മടക്കിയതായും, തിരുമനസ്സിൽ നിന്നും സന്തുഷ്ടനായി രണ്ടു കയ്യിലും വീരശൃംഖല സമ്മാനിച്ചതായും കാണുന്നു.

ഇരയിമ്മൻതമ്പി, ശക്തി, നിപുണത, അഭ്യാസം എന്നു മൂന്നു ഗുണവും ചേൎന്നിട്ടുള്ള ഒരു കവിയാണെന്നുള്ളതിലേയ്ക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികൾ ഉത്തമസാക്ഷ്യങ്ങളാണ്. ശൃംഗാരരസത്തിലും ഒട്ടും പിന്നോക്കമല്ലെങ്കിലും തമ്പി അവർകൾക്കു് ഏററവും പ്രിയപ്പെട്ടതു് വീരാദികളിലാണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പോർവിളികൾ മുതലായവ സ്പഷ്ടമാക്കുന്നുണ്ടു്. ഉണ്ണായിവാൎയ്യർ ശൃംഗാരത്തിൽ കാളിദാസനെ അനുകരിക്കുന്നുവെങ്കിൽ, ഇരയിമ്മൻതമ്പി വീരാദികളിൽ ഭവഭൂതിയെയും അനുകരിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സീമന്തപുത്രിയാണ് വിശ്രുതകവിയായ 'കുഞ്ഞിക്കുട്ടിത്തങ്കച്ചി.'

൨ കഥാസാരം.

ഒരിക്കൽ ദക്ഷൻ യമുനാനദിയിൽ കുളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അവിടെ താമരയിലയിൽ ഇരുന്ന ഒരു ശംഖിനെ അനുഗ്രഹത്തോടുകൂടി എടുത്തു ഉടനെ തന്നെ അതു് ഒരു പെൺകുട്ടി

യായതിനാൽ വളൎത്തിവന്നിരുന്നു. സതിയെന്നു പേരായ ഈ കന്യക ശിവൻ ഭൎത്താവാകുന്നതിന വേണ്ടി ബാല്യത്തിലെ തപസ്സചെയ്തുതുടങ്ങി. ഇങ്ങിനെയിരിക്കെ ഒരിക്കൽ ഒരു അസുരൻ കാമാന്ധനായി പിടിക്കാൻ തുടൎന്നപ്പോൾ അവളുടെ തപോമയാഗ്നിയാൽ ദഹിച്ചുപോയി. പിന്നീട്ട സതിയുടെ സൌന്ദൎയ്യവും ഭക്തിയും കണ്ടറിയുന്നതിന വേണ്ടി ശിവൻ ഒരു വയസ്സായ ബ്രാഹ്മണന്റെ രൂപത്തിൽ മുമ്പിൽ ചെന്നു അവളുടെ ആഗ്രഹം അറിഞ്ഞശേഷം ശിവനെ അധിക്ഷേപിക്കാൻ ആരംഭിച്ചു. ഈശ്വരദൂഷണാലാപം കേട്ട രോഷാകുലയായ സതി അവിടെ നിന്നുംപോകാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ വാസ്തവരൂപത്തിൽ അദ്ദേഹം പ്രത്യക്ഷനാകയും, ദക്ഷൻ ഉടനെ തന്നെ വിവാഹക്രിയ നടത്തുകയും ചെയ്തു.

വിവാഹാനന്തരം ആരോടും പറയാതെ തന്നെ ശിവൻ അന്തൎദ്ധാനം ചെയ്ത വിവരം അറിഞ്ഞു് ദക്ഷൻ ദ്വേഷ്യത്തോടെ ശിവനെ അധിക്ഷേപിക്കുമ്പോൾ ദേവന്മാരുടെ അപേക്ഷപ്രകാരം ശിവനൊട്ട മാപ്പു ചോദിക്കാനായി അദ്ദേഹം കൈലാസത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. 'ദുൎവ്വാരരാജസമദാസനായ ദക്ഷന്റെ ഗൎവ്വം ശമിപ്പിക്കുന്നതിനായി നന്ദികേശ്വരൻ കൈലാസത്തു വച്ചു തടുക്കയാൽ പൂൎവ്വാധികം വൈരത്തോട്ട തിരിച്ചു നാട്ടിൽ ചെന്നു ശിവനുള്ള ഹവിൎഭാഗം ആരും കൊടുക്കാൻ പാടില്ലായെന്നു ചട്ടം കെട്ടി.

ആ കാലത്തു് ബ്രഹ്മാവു് നടത്തിയ യാഗത്തിൽ, ദക്ഷനിൽ നിന്നും ഉണ്ടായേക്കാവുന്ന അപമാനത്തെ ഭയന്നു ശിവൻ പ്രതിനിധിയായിട്ട അയച്ച നന്ദിയെ എല്ലാപേരും വളരെ ബഹുമാനിച്ചതു കണ്ടു ദക്ഷൻ അദ്ദേഹത്തെയും ശിവനേയും വളരെ ധിക്കരിക്കയും നന്ദി ഉടനെ യാഗശാലയിൽ നിന്നും പുറത്തിറങ്ങുകയും ചെയ്തു.

പിന്നീട്ട ദക്ഷൻ ശിവനെ ക്ഷണിക്കാതെ ഒരു യാഗം കഴിക്കുന്നതിന നിശ്ചയിച്ചു. അഛൻ കഴിക്കുന്ന യാഗം കാണുന്നതിന ഭൎത്തൃവാക്യത്തെ വകവയ്ക്കാതെ പോയ സതി യാഗശാല

യിൽ വച്ച് പിതാവിനാൽ അപമാനിതയായി തിരിച്ചുവന്ന് ദക്ഷനെ കൊല്ലുന്നതിന് ഭർത്താവിനോട് അപേക്ഷിച്ചു; ഉടനെ ശിവൻെറ ഫാലനേത്രാഗ്നിയിൽ നിന്നും വീരഭദ്രൻ സതി സൃഷ്ടിച്ച ഭദ്രകാളിയുമായി ചെന്നു ദക്ഷൻെറ തലയറുത്തു യാഗാഗ്നിൽ ഹോമിച്ചു.

അനന്തരം അവിടെ പ്രത്യക്ഷനായ ശിവനോട് ദക്ഷനെ ജീവിപ്പിച്ചു യാഗം പൂർത്തിയാക്കിക്കണമെന്നു ദേവന്മാർ പ്രാർത്ഥിച്ചതനുസരിച്ച് ആട്ടിൻെറ തലചേർത്ത് ജീവിപ്പിക്കയും യാഗം പൂർത്തിയാക്കി ദക്ഷൻ ശിവഭക്തനായി വാഴുകയും ചെയ്തു.

൩. പൌരാണിക ദക്ഷയാഗം.

ഒരിക്കൽ പ്രജാപതിമാർ നടത്തിയ യാഗത്തിൽ ദക്ഷൻ ചെന്ന സമയം എഴുന്നേററ് അഭിവാദനം ചെയ്യാതിരുന്ന ശിവനെ, അദ്ദേഹം കോപാന്ധനായി 'യാഗത്തിലുള്ള ഹവിർഭാഗം ഇല്ലാതെ പോകട്ടെ, എന്നു ശപിച്ചു. സതിയേയും ശിവനേയും ക്ഷണിക്കാതെ ദക്ഷൻ ആരംഭിച്ച യാഗം കാണുന്നതിന്, സതി ശിവൻെറ സമ്മതം കൂടാതെ പോകുകയും പിതാവിനാൽ അപമാനിതയായിട്ടു അവിടെ വച്ചു തന്നെ യോഗാഗ്നിയിൽ ദഹിക്കുകയും ചെയ്തു.

നാരദനിൽ നിന്നും വിവരമെല്ലാം ഗ്രഹിച്ച പരമശിവൻ രോഷാകുലനായി ജടയെ ഭൂമിയിൽ അടിച്ചപ്പോൾ ഉണ്ടായ വീരഭദ്രൻ അദ്ദേഹത്തിൻെറ നിയോഗമനുസരിച്ച് ദക്ഷൻെറ തലയറുത്തു ദക്ഷിണാഗ്നിയിൽ ഹോമിച്ചു. അംഗഭംഗത്താലും മററും ദുഃഖിതരായ ദേവാദികളുടെ കല്പനയനുസരിച്ച് ബ്രഹ്മാവ് അവരോടു കൂടി കൈലാസത്തിൽ പോയി, യാഗപൂർത്തി വരുത്തുന്നതിനും ദക്ഷനെ പുനർജ്ജീവിപ്പിക്കുന്നതിനും ആയി പ്രാർത്ഥിക്കയും കരുണാനിധിയായ ശിവൻ ആട്ടിൻതല ചേർത്തു ദക്ഷനെ ജീവിപ്പിച്ച് യാഗകർമ്മം നിർവിഘ്നമാക്കുകയും ചെയ്തു.

തന്ദ്രൻ ജലത്തിൽ മുങ്ങിക്കിടന്നു തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുവാദംകൂടാതെ ദക്ഷൻ യാഗം തുടങ്ങിയതിനാൽ യാഗവിഘ്നം വരുത്തിയെന്നും പിന്നീട് ബ്രഹ്മാവിന്റെ അപേക്ഷയനുസരിച്ച് ദക്ഷൻ സതിയെ ശിവനു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തുവെന്നും വരാഹപുരാണത്തിൽ കാണുന്നു.

൪. കവികല്പിതാംശങ്ങൾ

പൌരാണികന്മാരുടെ കഥകളെ ഏതാനും ചില ഭേദഗതികളോടുകൂടിയാണ് മഹാകവികൾ ഉപയോഗിക്കാറുള്ളതെന്നുകാളിദാസന്റെ ശാകുന്തളം, ഭവഭൂതിയുടെ ഉത്തരരാമചരിതം മുതലായവ തെളിയിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. ഇതുപോലെ തന്നെ നമ്മുടെ തമ്പി അവർകളും ദക്ഷയാഗത്തിൽ യുക്തിപൂർവം ചെയ്തിട്ടുള്ള ചില മാററങ്ങളെ ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.

ക. സതി തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടു നില്ക്കുമ്പോൾ പ്രവേശിച്ച ശലഭേശയെ പ്രാപിച്ച അസുരാധിപൻ കവിയുടെ സൃഷ്ടിയാകുന്നു. ഇതു സതിയുടെ തപശ്ശക്തിയെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതിനും ആദ്യമേതന്നെ 'ഒരു കത്തിയും താടിയും, പുറപ്പെടുവിച്ച് അരങ്ങിലിരിക്കുന്നവർക്കു ഉന്മേഷം കൊടുക്കുന്നതിനും ആയിരിക്കാം.

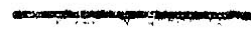
ഖ. സതിയെ നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനും പരീക്ഷിക്കുന്നതിനും ആയി വന്ന 'ജരാതുരക്ഷോണിസുരൻ' കുമാരസംഭവത്തിലെ ബ്രാഹ്മണവടുവിന്റെ ഒരു പകർപ്പാണെന്നുള്ളതു് രണ്ടുപേരുടേയും ശിവനിന്ദയിലുള്ള സാദൃശ്യം തെളിയിക്കുന്നതാണ്. വരം കൊടുക്കുന്നതു് പരീക്ഷിക്കാതെ പാടുള്ളതല്ലല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചായിരിക്കാം ഇപ്രകാരം ഒരു പരീക്ഷ നടത്തിയതു്. അഥവാ സതിയെ യോഗാഗ്നിയിൽ ദഹിപ്പിച്ച പാർവതിയാക്കുന്നതിന് മനസ്സില്ലാത്ത നമ്മുടെ കവി കാളിദാസന്റെ പാർവതീപരീക്ഷണം ഇവിടെ സതീപരീക്ഷണം ആക്കി എടുത്തതല്ലേ.

ഗ. ദക്ഷനെക്കണ്ടിട്ട് ശിവൻ എഴുനേററില്ല എന്നുള്ള പൌരാണികകാരണം ഇവരുടെ വൈരത്തിന് പര്യാപ്തമാകുക

യില്ലെന്നു വിചാരിച്ചായിരിക്കാം, ലോകാനുഭവവേദിയായ നമ്മുടെ മഹാകവി 'വിവാഹം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ആരോടും യാത്ര ചൊല്ലിക്കാതെ ശിവനെ അന്തർദ്ധാനം ചെയ്യിപ്പിച്ചതും, അദ്ദേഹത്തെ കപടവേഷം എടുപ്പിച്ച സതിയെ മോഹിപ്പിച്ചതും. അതും മതിയാകാതെ ആസ്ഥയോടു കൂടി കൈലാസത്തിൽ ചെന്ന ദക്ഷനെ ശിവപാർഷദനായ നന്ദിയെക്കൊണ്ടു് അവമാനിപ്പിച്ച് തിരിച്ചയപ്പിച്ചതും എന്നു് തോന്നുന്നു.

൪. പലകാര്യങ്ങളും നിർവഹിച്ചു കൊടുക്കുന്നതിനാൽ പൌരാണികർക്കും കവികൾക്കും അത്യന്തംപ്രിയപ്പെട്ട ഒരാൾ ആകയാൽ ആയിരിക്കണം നാരദനെ ഇവിടേയും സ്വീകരിച്ചതു്. ദധീചിയെ പുതുതായി സൃഷ്ടിച്ച്, അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉപദേശം കേൾക്കാതെ പോയതിനാൽ നായകനു് (ദക്ഷനു്) നാശമുണ്ടായതായി നമ്മെ മനസ്സിലാക്കുന്നു.

രൌദ്രരസത്തെ വർദ്ധിപ്പിച്ച സ്ഥായിയായ വീരത്തിനെ പോഷിപ്പിക്കാനായിട്ടാണു് സതിയെക്കൊണ്ടു ഭദ്രകാളിയെ സൃഷ്ടിപ്പിച്ചതു്.

അവതാരിക.

ഏതൊരു ജനസമുദായത്തിന്റേയും അന്ധകാരപരിപൂൎണ്ണമായ ആദിമാവസ്ഥയിലേക്കു ധിഷണാദീപത്തിന്റെ പ്രകാശത്തോടുകൂടി പ്രവേശിച്ചുനോക്കുന്നതായാൽ സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾ അസംസ്കൃതമായിട്ടോ അപക്വമായിട്ടോ ബാലിശമായിട്ടോ കേവലം പ്രാകൃതമായിട്ടോ തന്നെയും ലബ്ധപ്രതിഷ്ഠങ്ങളായി പ്രശോഭിച്ചിരുന്നു എന്നൂഹിക്കാമെന്നുള്ളതിനു കേരളത്തിലെ മാവാരതംപാട്ടും, ഭദ്രകാളിപ്പാട്ടും, ശാസ്താവിൻപാട്ടും, അതുപോലെ ശബ്ദമാത്രജീവികളായ മററു പാട്ടുകളും ഉത്തമലക്ഷ്യങ്ങളാണല്ലോ. ഭാരതീയസമുദായത്തിന്റെ പുരാതനസർവസ്വമായ വേദങ്ങളിൽ പോലും ഉദാത്താനുദാത്തസ്വരിതഭേദങ്ങൾകൊണ്ടു് അക്ഷരങ്ങളുടെ ഉച്ചാരണത്തിലും ഉച്ചാരണത്തിലുള്ള മാത്രാഭേദംകൊണ്ടു ഹ്രസ്വദീർഘാദികളിലും തരംപോലെ (സാമവേദത്തിലെന്നപോലെ) ആരോഹമോ സമശ്രുതിയോ ചെയ്തിരുന്നുവെന്നുള്ള സംഗതിയും സ്മരണീയമാണു്. വേദത്തിലെ സാഹിത്യരസം അകൃത്രിമബുദ്ധിസങ്കലിതവുമത്രെ. കേരളത്തിലെ ആദിമനിവാസികളെന്നു ഗണിക്കപ്പെടുന്ന കാണിക്കാരും മലവേടരും ഇപ്പൊഴുമുപയോഗിക്കുന്ന പാട്ടുകളും ഭാഷയും വേഷവും ആദിമാവസ്ഥയുടെ മാനത്തിനുള്ള ഒരു തോതാണല്ലോ. ജയദേവരുടെ, അഷ്ടപദി, മുതലായ കൃതികളിലെ പാട്ടുകൾ ഭക്തന്മാർ കീൎത്തനത്തിന്നു് ഉപയോഗിക്കുമ്പോൾ ശരീരം പോലും വിസ്മരിച്ചു കൃഷ്ണനായിത്തീൎന്നു് ആടുകയും പാടുകയും ചാടുകയും ഓടുകയും ചെയ്യുന്നതും ഇന്നും കണ്ടുവരുന്ന കാൎയ്യമാണു്. ഇങ്ങനെ സംഗീതത്തിനും സാഹിത്യത്തിനും തദ്വാരാ അഭിനയത്തിനും ഏതൊരു ജനസമുദായത്തിലും മനോമാത്രമേയമായ ആദിമകാലത്തിലും അവകാശം ലഭിച്ചിരുന്നുവെന്നുള്ളതു നിസ്തൎക്കമത്രെ. ആദിമഭാഷയായ സംസ്കൃതത്തിൽ ഈ വിധത്തിലാണു രൂപകത്തിന്റെ ആവിർഭാവം. ക്രിസ്തു ജനിക്കുന്നതിനു എത്രയോ കാലം മുമ്പുതന്നെ ഉണ്ടായ വേദാദികളിൽ രൂപകങ്ങൾക്കുള്ള ബീജാവാപം ചെയ്തിരുന്നു

ന്നുള്ളതു് തദ്ഗ്രന്ഥപരിചിതന്മാൎക്കു സുഗ്രഹമാണുതാനും. അനന്തവും അപരിമിതവും ആയ സംസ്കൃതഭാഷയിൽ ഈ വിധത്തിൽ രൂപകങ്ങൾ പ്രാദുൎഭവിച്ചു ഭാരതം മുഴുവനും പരന്നുതുടങ്ങി. ഭാസഭാസാദികവിദേവന്മാർ സംസ്കൃതഭാഷാപയോധിയെ മനീഷാമന്ദരം കൊണ്ടു കടഞ്ഞുണ്ടായ രൂപകരത്നങ്ങൾ കാലതരംഗങ്ങളാൽ ഭാരതത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും പ്രക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടു. കേരളത്തിൽ അവയുടെ പ്രവേശം എപ്പോഴാണുണ്ടായതെന്നുള്ളതു ദുഗ്രഹവും ദുൎജ്ഞെയവുമായിത്തീൎന്നിട്ടുണ്ടു്. എങ്കിലും ക്രിസ്തു ഒൻപതാം ശതവൎഷത്തിനുമുൻപിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന കുലശേഖരാഴ്വാർ മുതലായ ചില പെരുമാക്കന്മാർ തപതീസംവരണം, സുഭദ്രാധനഞ്ജയം മുതലായ നാടകങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കീട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് അതിനു മുമ്പുതന്നെ ഈ രൂപകങ്ങൾ കേരളത്തിൽ വന്നുചേൎന്നുവെന്നു് നിശ്ചയിക്കാം. കൊല്ലം ൭൯൦-നും ൮൦൦-നും മദ്ധ്യേ ജീവിച്ചിരിക്കാമെന്നൂഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാനാണു മലയാളഭാഷയിൽ രാമനാട്ടം ആട്ടക്കഥയുടെ ഇദംപ്രഥമമായിട്ടുള്ള കൎത്താവു്. കൊട്ടാരക്കരരാജാവിന്റെ രാമനാട്ടത്തിനുമുമ്പു ഭാഷയിൽ കൃഷ്ണനാട്ടം എന്ന പേരോടുകൂടി കംസവധം കഥ അഭിനയിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു പോലും. കോഴിക്കോട്ടു മാനവേദൻ രാജാവു് കൊല്ലവൎഷം ൮൨൯-ൽ ഉണ്ടാക്കീട്ടുള്ളതാണു കൃഷ്ണാട്ടം. കൃഷ്ണാട്ടം കഥയുണ്ടാകുന്നതിനു പറയുന്ന കാരണം താഴെ കാണിക്കുന്നു.

ഭക്തശിരോമണിയായ മാനവേദൻ രാജാവു് പ്രത്യക്ഷഗോപാലമന്ത്രം കൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണനെ സേവിച്ചു വരുന്ന കാലത്തു് ഒരു ദിവസം ഇലഞ്ഞിമരത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ കളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ബാലഗോപാലനെക്കണ്ടുവത്രെ. ഉടനെ അത്യാശയോടുകൂടി പിടിപ്പാൻ ചെന്നപ്പോൾ ഭഗവാൻ അന്തൎദ്ധാനം ചെയ്തു. രാജാവിനു തിരുമുടിയിൽ അണിഞ്ഞിരുന്ന ഒരു മയിൽപീലി കിട്ടി. പിന്നീടു രാജാവു് ഇലഞ്ഞിമരത്തിന്റെ കൊമ്പുകൊണ്ടു് ഒരു വേണുഗോപാലവിഗ്രഹം ഉണ്ടാക്കി. ആ വിഗ്രഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചു് കൃഷ്ണസംബോധനത്തോടുകൂടി "കൃഷ്ണഗീതി" എ

ന്നു കൃഷ്ണനാട്ടമുണ്ടാക്കി. ഈ കൃഷ്ണചരിതത്തെ നാടകരീതിയിൽ അഭിനയിക്കേണ്ടതിന്നു മററുള്ള ആട്ടക്കോപ്പുകൾ ഉണ്ടാക്കിച്ചു കൂട്ടത്തിൽ തനിക്കു കിട്ടിയ പീലിയേയും കൃഷ്ണമുടിയിൽ ചേർത്തു വെച്ചിരുന്നുവത്രെ. ഈ ഐതിഹ്യം എത്രത്തോളം വാസ്തവമാണെന്നു തീർച്ചയാക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ കേരളത്തിൽ പ്രചരിച്ചിരുന്ന രൂപകങ്ങളേയും "അഷ്ടപദി, മുതലായ കൃഷ്ണഗീതികളേയും ഭക്തന്മാരുടെ നൃത്തവിശേഷങ്ങളേയും കണ്ടും കേട്ടും മനസ്സിലാക്കി കോഴിക്കോട്ടു മാനവേദൻ തമ്പുരാൻ മലയാളികൾക്കു ആ രസം ആസ്വാദിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി കൃഷ്ണനാട്ടം ഉണ്ടാക്കിയെന്നു പറയുന്നത് എത്രയോ യുക്തിയുക്തമായിരിക്കും. മാനവേദൻ രാജാവ് കൃഷ്ണഭക്തനായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു രാമനാട്ടം ഉണ്ടാക്കാതെ കൃഷ്ണാട്ടം ഉണ്ടാക്കിയെന്നു വരാവുന്നതും അതിനെ അഭിനയിക്കാൻ ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യാവുന്നതുമാണ്.

ഇപ്രകാരം വടക്കൻ മലയാളത്തിൽ കൃഷ്ണനാട്ടത്തിനു പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നപ്പോഴാണ് കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ, കൃഷ്ണാട്ടക്കാരെ കൊട്ടാരക്കരയ്ക്കു അയച്ചുകൊടുക്കണമെന്ന് സാമൂതിരി രാജാവിന് എഴുതി അയച്ചതും, കൃഷ്ണാട്ടക്കാർ വന്നു ചേരാഞ്ഞതിനാൽ നേരിട്ട മാത്സര്യം നിമിത്തം രാമായണം കഥ മുഴുവനും "രാമനാട്ടം" എന്ന പേരിൽ തെക്കൻ മലയാളത്തിൽ നടപ്പാക്കണമെന്നുദ്ദേശിച്ച് രാമനാട്ടം ഉണ്ടാക്കിയതും, ചാക്യാരും നമ്പ്യാരുമായുള്ള നീരസം തുള്ളലിനു കാരണമായിത്തീർന്നുവെന്നു പറയുന്നതുപോലെ മാനവേദൻരാജാവിനോടുള്ള പിണക്കം കൊട്ടാരക്കര രാജാവിനെ "രാമനാട്ടം" നിർമ്മിക്കുന്നതിനു പ്രേരിപ്പിച്ചുവെന്നു പറയുന്നതും യുക്തിക്കു ചേർന്നതാണോ എന്നു ചിന്തിക്കേണ്ടതുണ്ട്. കൃഷ്ണാട്ടത്തിൽ കൃഷ്ണവേഷം കെട്ടിയ ആൾ കൃഷ്ണന്റെ മുടിയിൽനിന്നും കിട്ടിയ പീലി അണിഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടു അതിന്റെ മാഹാത്മ്യം ഹേതുവാൽ ഒരിക്കൽ കംസവധം അഭിനയിക്കുമ്പോൾ യഥാർത്ഥമായിത്തന്നെ കുവലയാപീഡമായി നിറുത്തിയിരുന്ന ആനയെക്കൊല്ലുകയും കംസവേഷം ധരിച്ചിട്ടുള്ള ആളെ നിഗ്രഹിക്കാൻ ഒരുമ്പെടുകയും ചെയ്തതുകൊണ്ടു കൃഷ്ണനാട്ടം വേണ്ടെന്നു വെക്കുകയും തെക്കോട്ടുള്ള അതിന്റെ പ്രചാരം വാരിതമാക്കുകയും ചെയ്തുവെന്നു പറയുന്നതും വാദവിഷയത്തിൽ

സ്ഥയസ്സിയായ പ്രതിഷ്ഠയെപ്രാപിക്കുമൊ എന്നുള്ളതും നിശ്ചയിക്കാവുന്നതല്ല. ഏതായാലും കൃഷ്ണാട്ടംപോലെ കൊട്ടാരക്കര രാജാവും "രാമനാട്ടം" ഉണ്ടാക്കിയെന്നുള്ളതു്. തീർച്ചതന്നെ. കൃഷ്ണാട്ടത്തിനു വടക്കൻ ദിക്കിൽ പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് തെക്കൻ ദിക്കിൽ രാമനാട്ടത്തിനു പ്രചാരമുണ്ടാക്കണമെന്നു കൊട്ടാരക്കര തമ്പുരാൻ വിചാരിച്ചുവെന്നു പറയുന്നതിൽ വലിയ അസാംഗത്യമൊന്നും വന്നുചേരാനും വഴിയില്ല. "രുഗ്മിണീസ്വയംവരം" "നരകാസുരവധം" മുതലായ കഥകളികൾക്കും ഇപ്പോൾ രാമനാട്ടം എന്ന പേരുതന്നെയാണു പറഞ്ഞുവരാറുള്ളതു്. കഥകളിയിലെ സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾ പ്രശംസനീയങ്ങളാണു്. ഒരു കഥകളിയോഗത്തിൽ പാട്ടുകാർ, ആട്ടക്കാർ, മേളക്കാർ, തിരശ്ശീലപിടിക്കുന്നവർ, പെട്ടി എടുക്കുന്നവർ, വേഷം ധരിപ്പിക്കുന്നവർ, എന്നിപ്രകാരം കുറഞ്ഞ പക്ഷം ഇരുപതു ഇരുപത്തഞ്ചിലധികം ആളുകൾ വേണ്ടിവരുമെന്നാണു് പറയാറുള്ളതു്. വടക്കൻദിക്കിൽ ഇപ്പോഴും കഥകളിക്കുള്ള കൊട്ടു കേൾക്കുന്നതോടുകൂടി പാശ്ചാത്യപരിഷ്കാരം വന്നവശായിട്ടുള്ള ആളുകൾപോലും അരങ്ങത്തു ചെന്നു ഒന്നാമതായി സ്ഥലം പിടിക്കുക പതിവാണു്. പല നമ്പൂരിമാരും, കഥകളിയിൽനിന്നും ഉണ്ടാകുന്ന രസം അനിർവചനീയമാണെന്നും ഇപ്പോഴത്തെ നാടകങ്ങളും മററും കഥകളിയുടെ ശതാംശംപോലും യോഗ്യതയെ പാട്ടിലൊ അഭിനയത്തിലൊ അർഹിക്കുന്നില്ലെന്നും എന്നോടുതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. "കഥകളിയിലെ കൈയും കലാശവും അറിയാതെ" അതിനെ പുഛിക്കാനൊരുങ്ങുന്നവരോടു 'കഴുതക്കറിയാമൊ കർപ്പൂരത്തിൻെറ വാസന' എന്ന പഴമൊഴി പറഞ്ഞു സമാധാനിക്കുകയെ വഴിയുള്ളു. 'പുതുമക്കൊതി' നമുക്കു വന്നതോടുകൂടി പഴയവസ്തുക്കളിലുള്ള ആസക്തിയും അഭിരുചിയും അഭിമാനവും വെടിഞ്ഞ കൂട്ടത്തിൽ കഥകളിയും തിരസ്കൃതമായെന്നുള്ളു കാളിദാസൻ, ഭവഭൂതി മുതലായ മഹാകവികളുടെ കൃതികളിൽ കാണുന്ന ശൃംഗരവീരാദിരസങ്ങൾ കഥകളിയിലും കാണാനുണ്ടു്.

"ഫുല്ലമുല്ലവല്ലികൾ പുതുമലർനിരചൂടി
നല്ലചെമ്പകംതന്നെ നലമൊടുതഴുകി
പല്ലവാധരമിതാപരിചൊടുനുകരുന്നു
വല്ലഭാങ്കെവാഴുന്നവാമാക്ഷിമാർപോലെ"

"പൂതനാമോക്ഷം"

"യൌവനംവന്നുദിച്ചിട്ടും ചെറുതായില്ലചെറുപ്പം
അവിവേകമിതുകണ്ടാലറിവുള്ളവർ പരിഹസിക്കും"
"വാതിൽചേർക്കുംപ്രാണാപായെ
ജാതിച്ചോദ്യം വേണ്ടാതൊടുവാൻ"
താഴ്ചവരാതെവാഴ്ക തരുണീനീ എനിക്കുണ്ടു
ചോച്ചുക്കൂടാതെ കെട്ടിച്ചമരുംവച്ചൊരുവീട്"

നളചരിതം.

ചില്ലിയുഗളമതുവില്ലോടുതുല്യമാകുന്നല്ലോ
പല്ലോ ചാരുമൌക്തികക്കല്ലോ മന്മഥകീർത്തിതെല്ലോ
മുല്ലമുകുളമൊ മുകുരശകലമൊ നല്ലൊരുപമ
ചൊല്ലുവതിനിഹനഹി മല്ലമിഴികൾമണിമകുടരത്നമേ'

"നിവാതകവചവധം"

എന്നിങ്ങനെ മലയാളനാടകങ്ങളായകഥകളികളിലും സംഗീതത്തിനു പുറമെ സാഹിത്യരസവും പ്രസ്പഷ്ടം പ്രതിഭാസിക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതു് അനുഭവവേദനീയമത്രെ. അതുകൊണ്ടു് കഥകളി എഴുതുന്ന ഒരാൾ "ഗായകവി" ആയിരിക്കേണ്ടതാണു്. സംസ്കൃതനാടകങ്ങളിൽ ഇപ്പോൾ കണ്ടുവരുന്നസമ്പ്രദായം നോക്കുമ്പോൾ അവയിൽ സംഗീതത്തിനു അത്രയധികം പ്രാധാന്യമില്ലെന്നാണു് ഗണിക്കേണ്ടതു്. 'മാളവികാഗ്നിമിത്രം" തുടങ്ങിയ നാടകങ്ങളിൽ ഗീതിരീതിയിൽ ചില ശ്ലോകങ്ങൾ എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിലും കഥകളിയുമായിട്ടാലോചിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ അവയിലെ സംഗീതം തുച്ഛമായ ഒന്നാണു്. സരസ്വതിയുടെ സ്തനദ്വയസ്ഥാനങ്ങളായ സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾക്കു സമപ്രാധാന്യം കഥകളിയിൽ മാത്രമെ കണ്ടുവരാറുള്ളു. താളമേളലയാദികൾ അറിഞ്ഞു സംഗീതത്തിൽ അസാമാന്യമായപരിചയം നേടി അതോടൊന്നിച്ചു സാഹിത്യത്തിലും ഒരു പ്രതിഷ്ഠ സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള "ഗായകകവികോകിലങ്ങൾ" എഴുതു

ന്നകഥകളിക്കുമാത്രമെപ്രസിദ്ധിയുണ്ടാവാറുള്ളു. സംസ്കൃതത്തിൽ ഒരു നാടകമെഴുതി ഫലിപ്പിച്ചേക്കാമെങ്കിലും സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾക്കു സമം പ്രാധാന്യം നൾകീട്ടുള്ള ഒരു ആട്ടക്കഥ കെട്ടിയുണ്ടാക്കുന്നതു കുറച്ചധികം പ്രയാസമാണെന്നാണ് വെച്ചിട്ടുള്ളതു്.

കഥകളിയുടെ ഒരു സാമാന്യസ്ഥിതി നോക്കുമ്പോൾ അതിൽ ചില ശ്ലോകങ്ങളൊ പദങ്ങളൊ വേഷങ്ങളൊ കൂടാതെ കഴിയുകയില്ലെന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. കഥകളിയുടെ ആരംഭത്തിൽ തന്നെ തോടയം (വന്ദനരൂപമായിട്ടുള്ള ഒന്നാണ് തോടയം. നാടകത്തിലെ പ്രസ്താവനയിലെന്നപോലെ; ഇതിൽ കവിയുടെ ഒരു ചെറിയ വൃത്താന്തവും കാണിക്കാറുണ്ടു്) കഴിഞ്ഞു ഒന്നാമത്തെ ശ്ലോകത്തിൽ നായകനേയോ അഥവാ മറെറന്തെങ്കിലും ഒരു പ്രധാന പാത്രത്തെയോ പ്രകാശിപ്പിക്കാതെ കഴിയുകയില്ല. നായകൻെറ കൂടെ പ്രിയതമയൊ പ്രിയതമകളൊ ഉണ്ടാവുക സാധാരണമാണ്. അപ്പോൾ ചന്ദ്രബിംബം ആകാശത്തിൽ ഉദിച്ചു പൊങ്ങി വന്നിരിക്കും. ഉടനെ നായികനായികന്മാർ പരസ്പരം "മുല്ലബാണകേളിക്കായി" ഒരുങ്ങുന്നതിനു മുമ്പുള്ള ചടങ്ങുകൾ നിർവഹിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. അടുത്തു ആരാമമൊ സരസ്സൊ കാണാതിരിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. കഥാനായികക്കു പിന്നീടു ഏതെങ്കിലും ഒരു രാക്ഷസനിൽ നിന്നൊ രാക്ഷസിയിൽ നിന്നൊ ഉപദ്രവം വന്നുചേരാതെ ഗത്യന്തരമില്ല. അപ്പോൾ നായകനൊ തൽസംബന്ധികളായ മററാളുകളൊ രാക്ഷസനെ സംഹരിക്കയും ചെയ്യും. കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻെറ ആട്ടക്കഥ കഴിഞ്ഞാൽ കഥകളികളിലെ പോക്ക് പിന്നീടു പ്രായേണ ഈ വിധത്തിലാണ്. കോട്ടയത്തു തമ്പുരാൻെറ "കിമ്മീരവധം" ആട്ടക്കഥയിൽ "മണിമയസദനെ മോഹനശയനെ മണമിയലും നവകുസുമസ്തരണെ മദനരസേന മരിച്ചീടുംനീ മധുമൊഴിവാഴുന്നെങ്ങനെവിപിനെ" എന്ന പദമാണ് പിന്നീടുള്ള ആട്ടക്കഥാകർത്താക്കന്മാരെ ശൃംഗാരപ്പദങ്ങളിലേക്കു പ്രേരിപ്പിച്ചതെന്നു തോന്നുന്നു. കോട്ടയത്തു തമ്പുരാന്റെ കഥകൾ അധികവും വധമായതുകൊണ്ടു പിന്നീടുണ്ടായിട്ടുള്ള കഥകളിൽ അധികവും വധമൊ വിജയമോ ആയിട്ടാണ് കണ്ടുവരാറുള്ളതു്.

കത്തിവേഷം കഥകളിയിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കാതിരിക്കുക കവികൾക്കു സഹിച്ചുകൂടാവുന്നതല്ല. വല്ലവിധത്തിലും കത്തിയും താടിയും വന്നുചേരുന്നതിനു കവികൾ കാരണം കണ്ടുപിടിക്കും. അഥവാ രാത്രി മുഴുവനും കഥകളിയും കണ്ടു ഉറക്കച്ചടവും വന്നു ഉറക്കവും തൂങ്ങി രംഗത്തിരിക്കുന്ന ജനങ്ങളെ "കത്തിയുംതാടിയും" ഒന്നു ചൊടിപ്പിക്കാതെ ഇരിക്കയില്ല.

കോട്ടയത്തു തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു്, അശ്വതി തിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു്, കിളിമാനൂർ വിദ്വാൻ കോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു്, ഉണ്ണായിവാരർ, ഇരയിമ്മൻതമ്പി ഇവരാണു കഥകളികളിലെ അഞ്ചു മഹാകവികൾ.

കോട്ടംവിട്ടൊരുകോട്ടയം കഥകൾനാലഞ്ചാതെവഞ്ചീശ്വര-
ശ്രേഷ്ഠൻതന്നുടെനാലുതമ്പിയുടെ മൂന്നൊന്നാക്കവീന്ദ്രന്റെയും,

എന്ന ശ്ലോകാർദ്ധത്തിൽ, ഉണ്ണായിവാരർ ഒഴിച്ചുള്ള കവികളുടെ പേരു ഘടിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഉണ്ണായിവാരരെ ആ ശ്ലോകം കൊണ്ടു കാണിച്ചില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹം ഒന്നാമതായി നില്ക്കുന്നുവെന്നു സഹൃദയന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നുണ്ടു്.

കീചകവധം, ഉത്തരാസ്വയംവരം, ദക്ഷയാഗം എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു കഥകളികൾ ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുണ്ടാക്കീട്ടുണ്ടു്. ഇവമൂന്നും ഇപ്പോഴും കളിച്ചുവരാറുണ്ടു്. സംസ്കൃതം, മലയാളം, എന്നീ ഭാഷകളിൽ അപാരമായ വൈദഗ്ദ്ധ്യം, കവിതാവാസന, രസജ്ഞാനം, സംഗീതജ്ഞാനം, ഔചിത്യം, ബുദ്ധിശക്തി, യുക്തി മുതലായി ഒരു കഥകളിയുണ്ടാക്കുന്നതിനു വേണ്ട സകലഗുണങ്ങളും ഇരയിമ്മൻതമ്പിയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു.

ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെ "പ്രണയവാരിധേ കേൾക്കമേ വചനങ്ങൾ പ്രാണനായക" എന്ന പദവും ദക്ഷയാഗത്തിലെ "പൂന്തേൻവാണീശൃണുമമവാണി" എന്ന പദവും സംഗീതസാഹിത്യഫലങ്ങളെ ഒരേ സമയത്തിൽ ശ്രോതാക്കൾക്കു പ്രദാനം ചെയ്യുന്നുണ്ടു്.

"ക്ഷോണീന്ദ്രപത്നിയുടെവാണീംനിശമ്യപുന-
രേണീവിലോചനനടങ്ങി"— കീചകവധം.

"നന്മയൊടിന്ദ്രവരാശയതാകും പെണ്മണിതന്നുടെമുഖമിദ
[മധുന

വെണ്മതിരാഗമിയന്നതിവേലം ചുംബതികാൺകനിതംബി
[നിമെറലേ'

ഉത്തരാസ്വയംവരം.

മുതലായ ഭാഗങ്ങളിൽ കവിയുടെ കല്പനാവൈഭവം, പ്രാസപ്ര യോഗലാഘവം, ശബ്ദാർത്ഥസാരള്യം, ഔചിത്യദീക്ഷ മുതലായ ഗുണങ്ങൾ പ്രകാശിക്കുന്നു.

"കോകിനിനിൻമുഖം കണ്ടു ചന്ദ്രനെന്നു ചിന്തിച്ചു
ഏകാന്തം വിരഹത്തെ ശങ്കിച്ചിതാ
ഏകലോചനംകൊണ്ടു കോപമൊടുനിന്നെയും
ശോകമോടപരേണ നോക്കുന്നു പതിയെയും"

മുതലായ ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെ ഭാവങ്ങൾ എഴുതിട്ടുള്ള കവിയിൽനിന്നു തന്നെയാണ്—

"ഓമനത്തിങ്കൾക്കിടാവോ—നല്ല കോമളത്താമരപ്പൂവോ"

മുതലായ താരാട്ടും ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതു്.

പ്രസ്തുതഗ്രന്ഥമായ ദക്ഷയാഗത്തിൽ സാഹിത്യരസം പല സ്ഥലത്തും വ്യക്തമായിക്കാണുന്നുണ്ടു്.

"പനിമതിബിംബം മുഖസമമിഹ ഹാ
പണ്ണിതുടരുമ്പോളംബുമുകളിതെ
വനജഭവസ്ഥിതനാം വിധിനൂനം
മതിയാക്കീബത ശില്പവിധാനം"

എന്ന പദത്തിൽ സ്ഫുരിക്കുന്ന പ്രതീപോൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരങ്ങൾ തീർച്ചയായിട്ടും ചമൽകൃതികൃത്തുകൾ തന്നെ.

"താമരശൈവലസംഗേപി നാമോദം വിലസുന്നല്ലോ"

"ചക്ഷുശ്രവണൻ ചീറിവരുന്നതു പക്ഷിപ്രവരൻ ഭക്ഷണ-
[കാലം"

ഇങ്ങനെ അന്യാപദേശങ്ങളും സരസമായി പ്രതിപാദിക്കാൻ കവിക്കുള്ള സാമർത്ഥ്യം അന്യാദൃശമായി മററു കഥകളിലും കാണുന്നുണ്ടു്.

"തല്ക്കാലെ തേനരോഷാദചികടതരജടാതാഡിതാൽ ഭൂമിപൃഷ്ഠ-
ദുത്തിഷ്ഠന്തീകരാളാ പദയുഗളഭരാൽ കമ്പയന്തിജഗന്തി!
ഉന്നമ്രാതാമ്രകേശൈന്നഭസി ഘനഘടാം ഘട്ടയന്തീനദന്തി
ഖഡ്ഗം തീവ്രം വഹന്തീ സവിധമഥമുനേരേത്യകൃത്യാംബഭാഷെ!"

“കിങ്കരവൈഭഗവൻ! മുനീശ്വര! കിങ്കരിഞ്ഞാനധുനാ” എന്ന അംബരീഷചരിതത്തിലെ കൃത്യയുടെ പുറപ്പാടിൽ സ്ഫുരിക്കുന്ന രൌദ്രരസം ദക്ഷയാഗത്തിൽ

“ത്രെല്ലാലോദ്യൽപ്രകോപ........ചചക്ഷേ” എന്ന വീരഭദ്രന്റെ പുറപ്പാടിലുള്ള ശ്ലോകത്തിലും പദത്തിലും തിങ്ങിക്കാണുന്നുണ്ടു്. ദക്ഷയാഗത്തിലെ വീരഭദ്രന്റെ പുറപ്പാടു് അംബരീഷചരിതത്തിലെ കൃത്യയുടെ പുറപ്പാടിനെത്തുടൎന്ന സാരംഗം ചെമ്പടയിൽതന്നെ എഴുതീട്ടുണ്ടു്.

ദക്ഷയാഗത്തിന്ന ആധാരമായ ശ്രീഭാഗവതം ചതുൎത്ഥസ്കന്ധത്തിലെ കഥ ഇപ്രകാരമാണു്.

പണ്ടു കാശ്യപാദിപ്രജാപതികൾ അനുഷ്ഠിച്ച യാഗത്തിൽ സന്നിഹിതനായിരുന്ന ശ്രീപരമേശ്വരൻ ശ്വശുരനായ ദക്ഷനെ അത്രയധികം മാനിച്ചില്ലപോലും. ജാമാതാവിന്റെ ആ പ്രവൃത്തി ദക്ഷന്ന ഒട്ടും രസിച്ചില്ലെന്നു പറയേണ്ടല്ലൊ. “പരമേശ്വരന്ന ഹവിൎഭാഗം കിട്ടാതെ പോകണം” എന്നു ദക്ഷൻ ശപിക്കയും ചെയ്തു. പരമേശ്വരപാരിഷദന്മാരിൽ പ്രഥമഗണനീയനായ നന്ദികേശ്വരനും ദക്ഷശാപം സഹിക്കാതെ “ദക്ഷനും അനുചരന്മാരും തത്വാൎത്ഥബോധരഹിതരായിത്തീരട്ടെ” എന്നു പ്രതിശാപവും നല്കി. അനുചരരെ ശപിച്ചതറിഞ്ഞപ്പോൾ ഭൃഗുമഹൎഷി “നന്ദികേശ്വരാദിഭൂതഗണങ്ങൾ പാഷണ്ഡരായി ഭവിക്കട്ടെ” എന്നു വേറൊരു ശാപവും കൊടുത്തു തൃപ്തിയടഞ്ഞു. ശാപകോലാഹലം ശമിച്ചു. ദക്ഷൻ സ്വഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു. ബൃഹസ്പതിയാഗത്തിന്ന കോപ്പുകൂട്ടിത്തുടങ്ങി. ത്രിലോകവാസികളെല്ലാവരും സ്വപിതാവിന്റെ മഹായജ്ഞം കാണാൻ പോകുന്നതു കണ്ടു് ദക്ഷപുത്രിയായ സതിയും ഭൎത്താവായ പരമേശ്വരനെ പ്രാപിച്ചു ദക്ഷയാഗം കണ്ടുവരുന്നതിന്ന അനുവാദം ചോദിച്ചു. ദക്ഷവിരോധത്തെ വിസ്മരിക്കാതിരുന്ന ഭഗവാൻ സതീദേവിയോടു പിതൃയജ്ഞം കാണാൻ പോകുന്നതു ദോഷത്തിന്ന കാരണമായിത്തീരുമെന്നു പറഞ്ഞു സമാധിസ്ഥനായിരുന്നുപോയി. സഹജമായ സ്ത്രീചാപല്യത്താൽ പ്രേരിതയായ സതീദേവി ഭൎത്തൃവാക്യത്തെ മാനിക്കാതെ യാഗശാലയിലേക്കു ഉഴറിപ്പുറപ്പെട്ടു. സ്വാമിനിയെ ഭൂതഗണങ്ങളും അനുഗമിച്ചു. യാഗശാലയിൽ ചെന്നു ചേൎന്ന ദേവി ദക്ഷാന

ചരന്മാരുടെ അധിക്ഷേപങ്ങളും നിന്ദാവചനങ്ങളും സഹിച്ചു
വെങ്കിലും സ്വപിതാവിന്റെ തന്നെ ആ പുച്ഛരസഗർഭിതമായ
മുഖം കണ്ടപ്പോൾ പൊറുക്കവഹിയാതെ ഭർത്തൃവാക്യം അനാ
ദരിക്കുന്ന പതികൾക്കു ഇതു തന്നെ ഫലമെന്നു ചിന്തിച്ചും;
വീണ്ടും ഭർത്താവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നുചേരുമ്പോൾ വന്നുചേ
രുന്ന വിഡ്ഢിത്തത്തെ വിചാരിച്ചും, മാതാപിതാക്കന്മാരാൽ ഉ
പേക്ഷിക്കപ്പെട്ടാൽ പതിദൈവതയായാലും സ്ത്രീകൾ മാനസ
സൌഖ്യമില്ലെന്നറച്ചും അപ്പോൾ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട യോഗാഗ്നി
യിൽ സ്വജഡശരീരം ദഹിപ്പിച്ചു. സ്വാമിനിയുടെ അപാ
യത്തെ അപേക്ഷിച്ചു ഭൂതഗണങ്ങൾ ദക്ഷയാഗം ധ്വംസി
ക്കാൻ ആരംഭിച്ചുവെങ്കിലും ഭൃഗുമുനിയാൽ തൽക്ഷണം സൃഷ്ടി
ക്കപ്പെട്ട ദേവഗണങ്ങളെ ഭയന്നു കൈലാസം പ്രാപിച്ചു. പ്ര
സ്തുതവൃത്താന്തം മുഴുവൻ കലഹപ്രിയനായ നാരദമഹർഷിയിൽ
നിന്നും ഗ്രഹിച്ചു കോപാക്രാന്തനായ ശ്രീപരമേശ്വരൻ, തന്റെ
ജടാജൂടം നിലത്തിട്ടടിച്ചപ്പോൾ ഉണ്ടായ വീരഭദ്രനോടു ദക്ഷ
യാഗം ധ്വംസിച്ചു ദക്ഷനേയും വധിച്ചു, വരാൻ കൽപിക്കയും
വീരഭദ്രൻ അനുചരന്മാരോടു ചേർന്നു യാഗശാലയിലേക്കു ചെന്നു
ചേരുകയും ചെയ്തു. യാഗം നടത്തിവെക്കുന്ന ഭൃഗുമഹർഷി ഭൂത
ഗണങ്ങളുടെ തോന്നിയവാസത്തിനു പാത്രമായിത്തീർന്നു. വീര
ഭദ്രകോപം ദക്ഷന്റെ ശീർഷം മുറിച്ചു ദക്ഷിണാഗ്നിയിൽ ഹോ
മിച്ചിട്ടും അടങ്ങിയില്ല. ഒടുവിൽ യാഗത്തിൽ സന്നിഹിതരാ
യിരുന്ന ദേവഗണങ്ങൾ ബ്രഹ്മാവോടൊന്നിച്ചു ശ്രീപരമേശ്വ
രനെ ഭജിച്ചു സ്തുതിക്കുകയും പരമേശ്വരൻ കോപം കൈവെ
ടിഞ്ഞനുഗ്രഹിച്ചതു നിമിത്തം യാഗപശുവിന്റെ ശിരസ്സിനെ
ദക്ഷദേഹത്തിൽ ചേർത്തു ദക്ഷനെ ജീവിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ദ
ക്ഷൻ പിന്നീട ദർപ്പാഭിമാനകലം കളഞ്ഞു പരമേശ്വരപ്രസാദം
കൊണ്ടു നടത്തുകയും ചെയ്തുപോൽ.

ഭാഗവതം കഥയ്ക്കു തമ്പി പലഭേദങ്ങളും വരുത്തീട്ടുണ്ട്.
ദക്ഷപുത്രിയായ സതി അയോനിജയാണെന്നു ഭാഗവതം പറയു
ന്നില്ല. കരാളദംഷ്ട്രനെ പതിയാക്കി പ്രദർശിപ്പിക്കാനായി
രിക്കാം കവി സൃഷ്ടിച്ചിട്ടുള്ളത്. സതിയുടെ തപസ്സ് പാർവ
തീതപസ്സിനേയും പുരാരാതിയുടെ ജരാതുരഭിക്ഷാണിസ്വാകൃതി
“കാളിദാസരുടെ കുമാരസംഭവത്തിലെ” വടുവിനെയും അനുക

രിക്കുന്നു. സതിയുടെ വിയോഗഗൂഢ വിപ്രലംഭശൃംഗാരത്തെ അല്പമായിട്ടെങ്കിലും വർണ്ണിക്കാനുണ്ടായതായിരിക്കണം. വാണിയുടെ വരവെന്തിനെന്നു തോന്നുന്നില്ല. എങ്കിലും സതീസഖി വാണിയെന്നു പറഞ്ഞു നായികയുടെ ഉല്ക്കർഷം കാണിക്കുന്നതിനായിരിക്കാം. അഥവാ വാണിയെക്കാണിച്ചതു ലളിതാവേഷത്തിനു വേണ്ടിയാണോ എന്നുള്ളതു് അഭിജ്ഞന്മാർ തീർച്ചയാക്കട്ടെ. കിർമ്മീരവധത്തിലെ സിംഹികയെപ്പോലെ വാണി രാക്ഷസിയാകുന്നില്ലെന്നുള്ള വ്യതിരേകം മാത്രം ലളിതയിൽ നിന്നുമുണ്ടു്. സതിയെ ദക്ഷന്റെ അനുവാദം കൂടാതെ ശിവൻ കൊണ്ടുപോയതും ദക്ഷൻ ദേഷ്യപ്പെട്ടു കൈലാസത്തു ചെന്നതും നന്ദികേശ്വരൻ ദക്ഷനെ ആട്ടിക്കളവാനൊരുമ്പെട്ടതും ഭാഗവതത്തിലെ ശിവവിരോധത്തെയും മററും സൂചിപ്പിച്ചു പൊടിപ്പും തൊങ്ങലും വച്ചു മോടിപിടിപ്പിച്ചു പൊടികൈക്ക പ്രയോഗിച്ചിരിക്കയാണു്. സതീദാഹം ദക്ഷയാഗം കഥകളിയിൽ കാണിക്കാത്തതു എന്താണെന്നറിയുന്നില്ല. അമംഗളമായതുകൊണ്ടു ഉപേക്ഷിച്ചതായിരിക്കാം. നായികയുടെ തന്നെ അപായം നേരിട്ടാൽ നാടകത്തിലെ കഥ എന്തായിത്തീരും. നാരദൻ അങ്ങുമിങ്ങും ഉണ്ടു്. പുരാണനാരദൻ സതീദാഹത്തെ ശിവനെ ഉണർത്തിക്കുന്നു. ദക്ഷയാഗം കഥകളിയിലെ നാരദൻ ഏഷണിക്കാരനായി ദക്ഷൻ നടത്താൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്ന യാഗത്തേയും "ദുർവാരഗർവാന്ധനായ" ദക്ഷന്റെ ദുർഭാഷണത്തേയും ശിവന്റെ നിന്ദയേയുമാണു ധരിപ്പിക്കുന്നതെന്നു ഭേദം. ഭദ്രകാളിയും ദധിചിയും നൂതനസൃഷ്ടികൾ തന്നെ. ഭദ്രകാളി രുദ്രവല്ലഭയായ സതി അയച്ചവളാണത്രെ. താമസശീലനാകുന്ന ദക്ഷനെക്കൊല്ലുവാനേതും താമസിച്ചീടൊല്ല മമതാതനവനല്ലിനിമേൽ എന്നു പറയുന്നതു് സതി കഥകളിയിൽ അയോനിജയായതുകൊണ്ടായിരിക്കാം. എങ്കിലും സ്ത്രീയുടെ വാക്കു കേട്ടു "ദക്ഷകണ്ഠകൃന്തനം" ചെയ്യാനൊരുങ്ങുന്ന ത്രിപുരഹരൻ കഷ്ടംകൈ തന്നെ ചെയ്യുന്നു. ഈ അവസ്ഥയിൽ സതീദാഹത്തിനു ശിവകോപാഗ്നിയെ ഒന്നു ജ്വലിപ്പിക്കാൻ വഴിയുള്ളതുകൊണ്ടല്ലെ പുരാണത്തിൽ അതു പ്രതിപാദിതമായിരിക്കുന്നതെന്നു് ഊഹിക്കരുതോ? ദേ

വന്മാർ ബ്രഹ്മാവോടൊന്നിച്ചു "മഹേശൻെറ" അടുക്കൽ ചെ
ല്ലാതെ തന്നെ മഹേശൻ യാഗശാലയിലേക്കു വന്നുചേരുന്നതും
ദക്ഷയാഗം കഥകളിയിലെ നവീനരചന തന്നെയാണ്.

കഥയിലെ കാലദേശങ്ങൾ.

നാടകകത്താക്കൾ നാടകങ്ങളിൽ കാലദേശാദികളിൽദൃഷ്ടി
വെക്കുന്നതുപോലെ കഥകളിയെഴുതുന്നവർ കാലദേശാദികളെ
കാൎയ്യമായി ഗണിക്കാറില്ലതന്നെ. പുരാണകഥ എത്രകാലംകൊ
ണ്ടു് കഴിഞ്ഞുവെന്നു് നിശ്ചയിക്കാൻ വഹിയാ. എങ്കിലും ഉ
ദ്ദേശം സതീദാഹം മുപ്പതുവയസ്സിനു മുമ്പെ കഴിഞ്ഞിരിക്കാനിട
യുണ്ടു്. ദക്ഷയാഗം കഥകളിയിൽ ദക്ഷൻ ശംഖു കിട്ടിയപ്പോൾ
അതു മകളാകുന്നതും മകളായ സതി വളൎന്നുവന്നു ശിവൻ വര
നായി വരാൻ തപസ്സുചെയ്യുന്നതും ശിവൻ പ്രത്യക്ഷമായിവ
രം നല്കുന്നതും മററും ഉദ്ദേശം പതിനാലു പതിനാറു കൊല്ലം
കൊണ്ടു കഴിഞ്ഞിരിക്കാനിടയുണ്ടു്. "എത്രതാദൃശമായവയസ്സും ഇ
വൾ തൻെറ തപസ്സും" എന്നു കരാളദംഷ്ട്രൻ പറയുന്നതു
കൊണ്ടു് സതിയുടെ തപസ്സ് യൌവനാരംഭത്തിലായിരിക്കാം
കഴിഞ്ഞതു്. സതീവിവാഹം, ശിവാന്തൎദ്ധാനവും സതീഹരണവും,
ദക്ഷവിരോധാരംഭം, ബ്രഹ്മാവിൻെറ യാഗം, ദക്ഷയാഗം, യാ
ഗഭംഗം, ശിവപ്രസാദം മുതലായവ ഉദ്ദേശം ഒരു നാലഞ്ചു
കൊല്ലംകൊണ്ടു കഴിവാനെ വഴിയുള്ളു.

ദക്ഷവാസസ്ഥലം, യമുന, സതീതപോഭൂമി, വിവാഹമ
ണ്ഡപം, കൈലാസം, ബ്രഹ്മലോകം, ദക്ഷയാഗശാല, വീണ്ടും
കൈലാസം പുനശ്ചയാഗശാല എന്നിവയാണു ദക്ഷയാഗത്തി
ൽ പ്രധാനമായ രംഗങ്ങൾ.

പ്രധാനമായ രസം ദക്ഷയാഗത്തിൽ വീരമാണു്. ദക്ഷനാ
കുന്ന ആലംബനവിഭാവത്തെ ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്ന ഉത്സാ
ഹമായ സ്ഥായിഭാവം ശിവാന്തൎദ്ധാനത്താൽ വിരസിച്ചു് സ
തീഹരണമായ ഉദ്ദീപനത്താൽ പരിപുഷ്ടമായി ശിവനിൽ സ്നേഹം
കൊണ്ടും രോഷംകൊണ്ടും അനാദരം കൊണ്ടും അനുഭവപ്പെട്ടു്
ദേവവചസ്സുകൊണ്ടു് അല്പം തിരോഭൂതമായി മങ്ങിരപ്പായെങ്കി

ലും നന്ദിയുടെ നിന്ദാവചനങ്ങൾകൊണ്ടു് സംഭവിച്ച ഗർവാമ
ർഷാദിവ്യഭിചാരിഭാവങ്ങളാൽ പൂർവാധികം വളൎന്നു വർദ്ധിച്ച
യാഗശാലയിൽ ഭൂതേശദയിതയുടെ ആവിർഭാവംകൊണ്ടു രോ
മാഞ്ചാവേഗാദികളെ ജനിപ്പിച്ച വീരഭദ്രാദിഭൂതഗണങ്ങളുടെ
ആവിർഭാവത്തോടുകൂടി സഫലമായി പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു വീരരസ
മായി പരിണമിച്ച അനുഭവവിഷയമായിത്തീരുന്നു. ദക്ഷയാഗ
ത്തിലെ പ്രധാനരസം രൌദ്രമാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നതും അ
സ്ഥാനത്തിലല്ല ദക്ഷനും വേദവല്ലിയുമായിട്ടുണ്ടാകുന്നു് ആദ്യത്തെ
സംഭാഷണത്തിലും കൂടിക്കാഴ്ചയിലും ശൃംഗാരം. ജരാതുരക്ഷോ
ണിസുരന്റെ പ്രവേശത്തിൽ ഹാസ്യം. സതീതപസ്സിൽ ശാന്തം.
സതീവിയോഗവ്യഥയിൽ വിപ്രലംഭശൃംഗാരം എന്നിങ്ങനെ മററു
ള്ള രസങ്ങളും അവിടവിടെ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്.

ദക്ഷയാഗത്തിലെ സാഹിത്യവും ഭാഷയും ശ്ലാഘനീയ
തയെ അർഹിക്കുന്നുണ്ടു്. അന്ത്യപ്രാസവും ആദിപ്രാസവും ഉ
പയോഗിക്കാൻ കവിക്കു ഒട്ടും വൈഷമ്യമില്ല. സംസ്കൃതശ്ലോ
കങ്ങളിൽ പോലും കേരളീയപ്രാസമായ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസ
മുപയോഗിച്ചാൽ കവി കൃതാൎത്ഥനായി. "യമിനാംപ്രവര......
ജഗാഥെ" എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ 'പ്രമനാഃ' ഒടുവിലത്തെ പാദ
ത്തിലെ പദം കവിക്കുള്ള പ്രാസദീക്ഷയെ പ്രകടീകരിക്കുന്നു.
എന്നാൽ പ്രാസസംരംഭംകൊണ്ടു ഉണ്ണായിവാരരെപ്പോലെ പദ
ങ്ങളുടെ ഗളം ഛേദിക്കയൊ അക്ഷരം അടിച്ചു നീട്ടുകയൊ ചെ
ത്തി കുറക്കുകയൊ നമ്മുടെ കവിക്കു സമ്മതമില്ല. 'ഏണാങ്ക
മൌലിയുടെ ചേണാൎന്ന......വിധിഃപോലെ' എന്ന ദണ്ഡക
ത്തിൽ 'പ്രീതിയോടുസംഗീ—താദികൾ തുടങ്ങി' എന്നു "ഗീ"
എന്ന അക്ഷരം ഛേദിച്ചു നീട്ടേണ്ടതുണ്ടെന്നു ദോഷജ്ഞന്മാൎക്കു
കൂടിയേതീരുവെന്നുണ്ടെങ്കിൽ ദക്ഷയാഗത്തിൽ ഒരു ദോഷം
കണ്ടുപിടിക്കാം.

"വിധിതന്നനിധിയാമീനന്ദിനിമേലിൽ" എന്ന പദത്തി
ൽ 'നന്ദിനി' ശബ്ദത്തെ നാലൎത്ഥത്തിൽ ഉപയോഗിക്കാൻ
കവി ശ്രമിക്കുന്നതിൽ നിന്നു തന്നെ ശബ്ദാൎത്ഥസമ്പത്തു എത്ര

ത്തോളം കവിക്കു സ്വാധീനമാണെന്നൂഹിക്കാം. 'അന്തകാന്തക വൈഭവം ഹൃദി ചിന്തിയാതെമദാന്ധനായ്...... മുതലായ സ്ഥലത്തു് സ്ഫുരിക്കുന്ന രൌദ്രവീരരസങ്ങൾ അത്യധികം ഹൃദയംഗമമായിട്ടുണ്ടു്. പാട്ടുകാർക്കു ശ്ലോകങ്ങളും പദങ്ങളും നീട്ടിച്ചൊല്ലുന്നതിനും അതിനനുസരണമായി ആട്ടക്കാർക്കു ചൊല്ലിയാടുന്നതിനും വേണ്ട സൌകര്യം കവി കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. 'ശ്യാമാം ഃസാമാഭിരാമാം..............വ്യജഹാര' മുതലായ ശ്ലോകങ്ങളും അവയെ തുടൎന്നുള്ള പദങ്ങളും ഇതിനുത്തമദൃഷ്ടാന്തങ്ങളാണു്. ഇതു കൊണ്ടാണു് ദക്ഷയാഗം കഥകളി ഇപ്പോൾ കേരളം ഒട്ടുക്കു സർവസാധാരണമായി ആടിവരുന്നതും ജനങ്ങൾ അധികം കൊണ്ടാടി മാനിക്കുന്നതും. കഥകളിക്കു കപ്ളിങ്ങാടൻ, കല്ലടിക്കോടൻ, വെട്ടത്തുനാടൻ ഇങ്ങനെ മൂന്നു സമ്പ്രദായങ്ങൾ നടപ്പിൽ വന്നിട്ടുണ്ടു്. കപ്ളിങ്ങാടൻ സമ്പ്രദായത്തിലാണു സാധാരണ ഇപ്പോൾ കഥകളി അഭിനയിക്കാറുള്ളതു്. നീട്ടിപ്പതിഞ്ഞ മട്ടാണു് കപ്ളിങ്ങാടൻ രീതി. ദക്ഷയാഗം ആ രീതിയിൽ എഴുതപ്പെട്ടതത്രെ. തെക്കൻ ദിക്കിൽ ഈ സമ്പ്രദായമാണു് അധികം നടപ്പിൽ വന്നിട്ടുള്ളതു്. വടക്കൻ ദിക്കിൽ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുള്ള മററു രണ്ടു സമ്പ്രദായങ്ങൾ തെക്കൎക്കെന്നപോലെ ഇവിടത്തെ സമ്പ്രദായവും വടക്കൎക്കു രുചിപ്രദമല്ലത്രെ. ഭിന്നരുചിയല്ലെ ലോകം. വിസ്തരഭയത്താൽ കഥകളിയെക്കുറിച്ചുള്ള മററു വിഷയങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കാതെ ഈ ദീർഘമായ അവതാരികയെ അവസാനിപ്പിച്ചു കൊള്ളട്ടെ.

കരമന. കെ. ശിവരാമകൃഷ്ണശാസ്ത്രി.

ശ്രീ.

ദക്ഷയാഗം

കഥകളി.

ശ്രീരാമവൎമ്മകുലശേഖരസോദരസ്യ
മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മയുവഭൂമിപതേൎന്നിദേശാൽ
കേനാപി തൽപദജുഷാകിലദക്ഷയാഗ
നാട്യപ്രബന്ധമുദിതം സുധിയഃ പുനന്തു.

ഭൈരവി—ചെമ്പട.

അംഭോജാസനനന്ദനസ്സുരജനൈൎജ്ജ-
ംഭാരിമുഖ്യൈസ്സദാ
സംഭാവ്യസ്സുകൃതീ കൃതീ ശ്വശുരതാം
ശംഭോരിഹ പ്രാപ്തവാൻ

സുധിയഃ=വിദ്വാന്മാർ. ശ്രീരാമവൎമ്മകുലശേഖരസോദരസ്യ=കുലശേഖരപ്പെരുമാളായ രാമവൎമ്മമഹാരാജാവിന്റെ അനുജനായ. മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മയുവഭൂമിപതേഃ=മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മയുവരാജാവിന്റെ. നിദേശാൽ=കല്പനയനുസരിച്ച്. തൽപദജുഷാ=അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദസേവകനായ. കേനാപി=ഒരുവനാൽ. ഉദിതം=പറയപ്പെട്ട. ദക്ഷയാഗനാട്യപ്രബന്ധം=ദക്ഷയാഗമെന്ന ആട്ടക്കഥയെ. പുനന്തു=പരിശോധിക്കട്ടെ. (ശുദ്ധ്യശുദ്ധികൾ കലൎന്നിട്ടുള്ള ഇക്കഥയെ ദോഷജ്ഞന്മാർ ശുദ്ധിപ്പെടുത്തട്ടെ, എന്ന് കവിയുടെ വിനയപ്രദർശനം) കവി തന്റെ പേർ പറയാതെ കേനാപി എന്ന് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത് ഗ്രന്ഥകൎത്താവിനെ അറിയാതെ നിർമ്മത്സരബുദ്ധികളായി ഗുണദോഷവിവേചനം ചെയ്യട്ടെ എന്നു വിചാരിച്ചാകുന്നു. വസന്തതിലകം വൃത്തം. ഈ പ്രബന്ധത്തിൽ പല സംഭവങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിലും ദക്ഷന്റെ യാഗം പ്രധാനമായതുകൊണ്ട് ദക്ഷയാഗം എന്നു പേർ.

ജംഭാരിമുഖ്യൈഃ=ജംഭാസുരന്റെ വൈരിയായ ഇന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ. സുരജനൈഃ=ദേവന്മാരാൽ. സദാ=എപ്പൊഴും. സംഭാവ്യഃ=ബഹുമാനിക്കപ്പെ-

അക്കാദമി

ദക്ഷോനാമ പുരാ കിലാഖിലകലാ
ദക്ഷഃ പ്രജാനാംപതിർ-
ല്ലക്ഷ്മീശാഭിമതോ ഗുണൈരനുപമൈ-
രാസീദസീമദ്യുതിഃ.

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧. ഭാഗധേയവാരിരാശി ഭാസുരശരീരൻ
യോഗമാർഗ്ഗവിശാരദൻ യോഗശാലിവീരൻ
൨. സാധുലോകചിന്താമണി ചാരുതരശീലൻ
ബാധിതവിരോധിജാലൻ ബന്ധുജനപാലൻ
൩. ധമ്മകമ്മപരായണൻ താപസമാനിതൻ
നിമ്മലമാനസനവൻ നീതിമാൻ വിനീതൻ
൪. വേദശാസ്ത്രാദികോവിദൻ വേദവല്ലീജാനി
മേദുരകല്യാണം വാണു മോദമോടു മാനി.

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

വനും. സുകൃതീ=പുണ്യവാനും. കൃതീ=വളരെ സമത്ഥനും. ഇഹ=ഇവിടെ ശംഭോഃ=പരമശിവന്റെ. ശ്വശുരതാം=ഭാര്യയുടെ അച്ഛന്റെ നിലയെ. പ്രാപ്തവാൻ=പ്രാപിച്ചവനും. അഖിലകലാദക്ഷഃ=സവ്വകലാവിദ്യകളിലും പരിചയമുള്ളവനും. ലക്ഷ്മീശാഭിമതഃ=വിഷ്ണുഭക്തനും. അനുപമൈഃ=തുല്യയററ. ഗുണൈഃ=ഗുണങ്ങളാൽ. അസീമദ്യുതിഃ=അതിരററ ശോഭയേറിയവനുമായ. ദക്ഷോനാമ പ്രജാനാംപതിഃ=ദക്ഷൻ എന്ന പ്രജാപതി. പുരാ=പണ്ട്. ആസീൽകില=ഉണ്ടായിരുന്നുവത്രെ. ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം—വൃത്തം.

ദക്ഷൻ ബ്രഹ്മാവിന്റെ വലംകാൽപെരുവിരലിൽനിന്നും ജനിച്ചവനാണ്. അയാളുടെ പുത്രിമാരിൽ ൨൭ പേർ ചന്ദ്രന്റെ ഭാര്യമാരായും, ൧൩ പേർ കാശ്യപപ്രജാപതിയുടെ ഭാര്യമാരായും, സതീ എന്ന ഒരു കുമാരി ശിവന്റെ ഭാര്യയായും തീൎന്നിട്ടുണ്ട്. ബ്രഹ്മാ, വിഷ്ണു, ഇന്ദ്രൻ, സൂര്യൻ, സോമൻ ഇത്യാദി ദേവകളെപ്പോലെ ദക്ഷൻ, നാരദൻ, സപ്തർഷികൾ ഇവരെയും പ്രജാപതികൾ എന്നു പറയാറുണ്ട്. കാശ്യപന്റെ ഭാര്യയിൽ നിന്നും ജീവിജാലങ്ങളെല്ലാം ഉണ്ടായതു് നിമിത്തമാണ് ദക്ഷനു ഈ സ്ഥാനം ലഭിച്ചതു്. ദക്ഷന്റെ ചരിത്രത്തിൽ പ്രധാനമായിട്ടുള്ളതു് അദ്ദേഹം നടത്തിയ ഒരു യാഗമാണ്.

ഭാഗധേയവാരിരാശി=ഭാഗധേയത്തിനു് ഭാഗ്യത്തിനു് ഇരിപ്പിടമായി

കാമോദരി—ചെമ്പട.

ശ്യാമാം സോമാഭിരാമദ്യുതിമുഖലസിതാം
താരഹാരാതിരമ്യാം
കാമോല്ലാസാനുകൂലാം കുവലയബഹളാ-
മോദസൌഭാഗ്യദാത്രീം
ശ്രീമാനാലോക്യദക്ഷസ്സരസമുപഗതാ-
മേകദാ ജാതരാഗ-
പ്രേമാനന്ദാകുലാത്മാ പ്രഹസിതവദനാം
പ്രേയസീം വ്യാജഹാര.

വൻ. ഭാസുരശരീരൻ=ശോഭകലൎന്ന ശരീരത്തോടുകൂടിയവൻ. യോഗമാൎഗവിശാരദൻ=യോഗമാൎഗങ്ങളിൽ സമൎത്ഥൻ. യോഗശാലി=എല്ലാ സുഖങ്ങളും അനുഭവിക്കുന്നതിനു് ഭാഗ്യമുള്ളവൻ. സാധുലോകചിന്താമണി=സാധുജനങ്ങൾക്കു്, സജ്ജനങ്ങൾക്കു്, (പാവപ്പെട്ടവർ എന്നും ആകാം) ചിന്താമണി. ചിന്താരത്നം. (രൂപകം) ചിന്താമണി എപ്രകാരം ഇഷ്ടത്തെ കൊടുക്കുന്നുവൊ അപ്രകാരം ഇഷ്ടത്തെ കൊടുക്കുന്നവൻ. ചാരുതരശീലൻ=നല്ല സ്വഭാവമുള്ളവൻ. ബാധിതവിരോധിജാലൻ=തടുക്കപ്പെട്ട ശത്രുസമൂഹത്തോടുകൂടിയവൻ (ശത്രുക്കളെയെല്ലാം തടുത്തവൻ) ബന്ധുജനപാലൻ=ബന്ധുജനങ്ങളെ വേണ്ടവിധം പുലൎത്തുന്നവൻ. ധൎമ്മകൎമ്മപരായണൻ=ധൎമ്മകൎമ്മത്തിൽ സൽകൎമ്മത്തിൽ ശ്രദ്ധയുള്ളവൻ (ധൎമ്മത്തിലും, കൎമ്മത്തിലും ശ്രദ്ധയുള്ളവൻ) താപസമാനിതൻ=മഹൎഷിമാരാൽ മാനിക്കപ്പെട്ടവൻ. മാനിക്ക=ബഹുമാനിക്ക. നിൎമ്മലമാനസൻ=കളങ്കമററ മനസ്സോടുകൂടിയവൻ നീതിമാൻ=ന്യായമൊത്തു നടക്കുന്നവൻ. വിനീതൻ=വണക്കമുള്ളവൻ. വേദശാസ്ത്രാദികോവിദൻ=വേദം ശാസ്ത്രം തുടങ്ങിയ പല വിദ്യകളിലും സമൎത്ഥൻ. വേദവല്ലീജാനി=വേദവല്ലിയെന്നവളുടെ ഭൎത്താവു്. മേദുരകല്യാണം=വൎദ്ധിച്ച മംഗളത്തോടുകൂടി. മോദം=സന്തോഷം.

ഏകദാ=ഒരിക്കൽ. ശ്രീമാനായ ദക്ഷൻ. ശ്യാമാം=യൌവനയുക്തയായും സോമാഭിരാമദ്യുതിമുഖലസിതാം=ചന്ദ്രനെപ്പോലെ മനോഹരമായ കാന്തിയോടുകൂടിയ മുഖത്താൽ വിളങ്ങുന്നവളായും. താരഹാരാതിരമ്യാം=നക്ഷത്രമാലയാൽ വളരെ രമ്യയായും രമണീയയായും. (നക്ഷത്രമാലയെന്ന ഒരു തരം മാലയുടെ പേർ. ധയമൺമാല അവൽമാല മുതലായതുപോലെ) കാമോല്ലാസാനുകൂലാം=മദനകേളികൾക്കു് അനുകൂലയായും (ഇഷ്ടമുള്ളവളായും.) കുവലയബഹളാമോദസൌഭാഗ്യദാത്രീം=കുവലയത്തിനു് ഭൂവലയത്തി

പല്ലവി.

പൂന്തേൻ വാണീ ശൃണു മമ വാണി
പൂവണിഘനവേണീ

അനുപല്ലവി.

കാന്തേ! സമയമഹോ രമണീയം
കനിവൊടു വിലസുന്നു രജനീയം (പൂന്തേൻ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. കണ്ടാലും ശശിബിംബമുദാരം
കണ്ഠേകാളജടാലങ്കാരം
തണ്ടാർബാണമഹോത്സവദീപം
തരുണി നിരാകൃതതിമിരാടോപം (പൂന്തേൻ)

൨. പനിമതിബിംബം മുഖസമമിഹ തേ
പണിതുടരുമ്പോളംശ്രുമുകുളിതേ
വനജേ ദസ്ഥിതനാം വിധി നൂനം
മതിയാക്കീ ബത ശില്പവിധാനം. (പൂന്തേൻ)

ന് (ലോകർക്ക്) ബഹളം=അധികമായ. ആമോദസൌഭാഗ്യങ്ങളെ=സന്തോഷം ഐശ്വര്യം ഇവകളെ. ദാത്രീം=കൊടുക്കുന്നവളായും. സരസം=രസത്തോടുകൂടി. ഉപഗതാം=സമീപത്തു വന്നവളായും. പ്രഹസിതവദനാം=പുഞ്ചിരികലർന്ന മുഖത്തോടുകൂടിയവളായും ഇരിക്കുന്ന. പ്രേയസീം=തന്റെ ഭാൎയ്യയെ. ആലോക്യ=കണ്ടിട്ട്. ജാതരാഗ...ഖാത്മാ=ഉണ്ടായ രാഗം, പ്രേമം, ആനന്ദം ഇതുകളാൽ കഴങ്ങിയ മനസ്സോടുകൂടിയവനായിട്ട്. വ്യാജഹാര=പറഞ്ഞു. വൃത്തം—സ്രഗ്ധര.

പൂന്തേൻവാണി!=പൂന്തേൻപോലെ പുഷ്പരസം പോലെ അത്ര ഇമ്പമായി സംസാരിക്കുന്നവളെ, പൂവണിഘനവേണി!=പൂ ചൂടീട്ടുള്ളതും. ഘനം=മേഘംപോലെയുള്ളതുമായ വേണിയോടു തലമുടിയോടുകൂടിയവളെ! മമ=എന്റെ. വാണി=വാക്ക്. ശൃണു=കേട്ടാലും (ഇവിടെ വാണി ശബ്ദത്തിനു മലയാള രീതിയനുസരിച്ച് പ്രഥമാവിഭക്തി പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു) കാന്തേ!=അല്ലെ പ്രിയെ. സമയം=ഈ സമയം. (ഈ അവസരം) രമണീയം=മനോഹരം. (രമിക്കാൻ യോഗ്യം) ഇയം രജനീ=ഈ രാത്രി. കനിവോടു=നമ്മിൽ ദയവുള്ളപോലെ. വിലസുന്നു=പ്രകാശിക്കുന്നു.

തരുണി! ഉദാരം=വലിപ്പമുള്ളതും. കണ്ഠേകാളജടാലങ്കാരം=കണ്ഠേ

ന. കാമോദ്ദീപന കാരണരൂപേ!
കാമിനി നീ മമ വരിക സമീപേ
സാമോദം മധുരാധരമയി തേ
സാമജഗാമിനി! തരിക മേ ദയിതേ! (പൂന്തേൻ)

സാമന്തമലഹരി—ചെമ്പട.

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

ഫ. സന്തോഷം തേ മനതാരിൽ സാദരം ചെയ്വതിനെല്ലോ
സന്തതം ഞാൻ വാഞ്ഛിക്കുന്നു ചാരുമൂർത്തേ കാന്ത.

കാളന്റെ ശിവന്റെ. ജടാലങ്കാരമായും=ജടയ്ക്ക് ഭൂഷണമായും. തണ്ടാർബാണമഹോത്സവദീപം=മദനന്റെ മഹോത്സവത്തിനു ദീപം പോലെ ഇരിക്കുന്നതും (രൂപകം) നിരാകൃതതിമിരാടോപം=ഇല്ലാതാക്കപ്പെട്ട. തിമിരാടോപത്തോടു=ഇരുട്ടിന്റെ ഗർവത്തോടുകൂടിയതും (ഇരുട്ടിനെ ഇല്ലാതാക്കിയതും ആയ) ശശിബിംബം=ചന്ദ്രമണ്ഡലം. കണ്ടാലും=നോക്കിയാലും.

ഇഹ=ഈ സമയം. തേ=നിന്റെ. മുഖസമം=മുഖത്തിനൊത്ത. പനിമതിബിംബം=ചന്ദ്രബിംബത്തെ. പണിതുടരുമ്പോൾ=സൃഷ്ടിക്കാൻ തുടങ്ങിയ സമയം. അംശുമുകുളിതേ=അംശുക്കളാൽ ചന്ദ്രകിരണങ്ങളാൽ മൂടപ്പെട്ട. വനജേ=പദ്മത്തിൽ. ദുഃസ്ഥിതനായ=കഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന. വിധി=ബ്രഹ്മാവ്. ശില്പവിധാനം=പണി. മതിയാക്കി=നിറുത്തി. നൂനം=നിശ്ചയം. ബത=ആശ്ചര്യം.

ബ്രഹ്മാവ് പദ്മത്തിലാണല്ലോ ഇരിക്കുന്നതു്. ചന്ദ്രോദയത്തിൽ താമരസപുഷ്പങ്ങൾ മൂടുന്നതു് ലോകസ്വഭാവം. നിന്റെ മുഖം പോലെയുള്ള ഒരു വസ്തുവിനെ കൂടി സൃഷ്ടിക്കണമെന്നു വിചാരിച്ച് ബ്രഹ്മാവ് ചന്ദ്രനെ പണിയാൻ തുടങ്ങി, അപ്പോൾ അതിന്റെ കാന്തികൊണ്ട് ഒട്ടുള്ള തന്റെ ആസനമായ താമര അടയാനും തുടങ്ങി. ഉടനെ ബ്രഹ്മാവ് ചന്ദ്രസൃഷ്ടി മതിയാക്കിയതു നിമിത്തം ചന്ദ്രന് പരിപൂർണ്ണശോഭ വന്നില്ലെന്നു ഉൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നതിനാൽ ഉൽപ്രേക്ഷാ. മുഖസമം പനിമതിബിംബം എന്നിടത്തു് പ്രതീപം.

കാമോ......രൂപേ=കാമമുണ്ടാക്കുന്നതിന് കാരണമായ രൂപമുള്ളവൾ. സാമജഗാമിനി=ആനയെപ്പോലെ നടക്കുന്നവൾ. അയി ദയിതേ=അല്ലയോ വല്ലഭേ.

സന്തതം=എപ്പോഴും. വാഞ്ഛിക്കുന്നു=ആഗ്രഹിക്കുന്നു ചാരുമൂർത്തേ=സുന്ദരശരീര. ആസ്ഥയാ=ശ്രദ്ധയോടുകൂടി. അത്ര=ഇവിടെ. കാമുകന്മ

൨. ഭർത്തൃപാദസേവയല്ലോ പത്നിമാർക്കു പരം ധർമ്മം
അത്ര നിൻെറ ആജ്ഞ കേൾപ്പാൻ ആസ്ഥയാ വാഴുന്നേൻ.

൩. കാമുകമുഖേന്ദു കണ്ടാൽ കാമിനിചകോരിയിങ്ങു
താമസിച്ചു നിന്നീടുമോ താമരസനേത്രേ.

കല്യാണി—ചെമ്പട.

യമിനാം പ്രവരഃ കദാപി പുണ്യാം
യമുനാം സ്നാതുമനാ ഗതഃ പ്രഭാതേ
അമനാക്കമനീയതാം തദീയാം
പ്രമനാ വീക്ഷ്യ സവിസ്മയം ജഗാഹേ.

പല്ലവി

കണ്ണിണയ്ക്കാനന്ദം നൽകീടുന്നു പാരം
കാളിന്ദീനദി സാമ്പ്രതം.

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

ഖേന്ദു=കാമുകൻെറ ഭർത്താവിൻെറ മുഖമാകുന്ന. ഇന്ദു=ചന്ദ്രനെ (രൂപകാലങ്കാരം) കാമിനിചകോരി=കാമിനി (ഭാര്യ)യാകുന്ന ചകോരപ്പെൺപ്പക്ഷി. താമരസം=താമര. ചന്ദ്രനെക്കണ്ടാൽ ചകോരങ്ങൾക്കു് സന്തോഷമുണ്ടെന്നു കവിലോകപ്രസിദ്ധി.

കദാപി=ഒരിക്കൽ. പ്രഭാതെ=രാവിലെ. യമിനാംപ്രവരഃ=ജിതേന്ദ്രിയശ്രേഷ്ഠനായും. സ്നാതുമനാഃ=കുളിക്കണമെന്നുള്ള വിചാരത്തോടുകൂടി. പുണ്യാംയമുനാം=പരിശുദ്ധയായ യമുനയെ. ഗതഃ=പ്രാപിച്ചവനും ആയ. (ഭക്ഷൻ) തദീയാം=ആ നദിയുടെ. അമനാക്കമനീയതാം=അനല്പമായ ഭംഗിയെ. വീക്ഷ്യ=കണ്ടിട്ടു്. പ്രമനാഃ=സന്തുഷ്ടനായിട്ടു്. സവിസ്മയം=ആശ്ചര്യത്തോടുകൂടി. ജഗാഹെ=മുങ്ങി. ഇവിടെ 'ഗതപ്രഭാതേ, എന്നു ഒന്നായി കാണുന്നുണ്ടെങ്കിലും ഗതഃ എന്നു് പ്രത്യേകപദമാക്കുന്നതു് അർത്ഥപുഷ്ടിക്കു നന്നായിരിക്കും. അതുപോലെ ജഗാഹേ എന്നു ക്രിയക്കു പകരം ജഗാദ=(പറഞ്ഞു) എന്നാകുന്ന പക്ഷം ഇനി വർണ്ണിക്കുന്ന പദത്തിനു സ്വാരസ്യം ഉണ്ടാകയും ''പങ്കംപോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽ മുഴുകിമുദാ'' എന്ന അടുത്ത ശ്ലോകപാദത്തിനു് പുനരുക്തിദോഷം ഇല്ലാതാകയും ചെയ്യുന്നതാണു്. സഃ=അവൻ. വിസ്മയം, ജഗാഹേ=പ്രാപിച്ചു (വിസ്മയിച്ചു) എന്നു ആവാം. ഉപജാതി—വൃത്തം.

കാളിന്ദീ=യമുനാ. (യമുനാനദി സൂര്യൻെറ പുത്രിയായതുകൊണ്ടു കാ

അനുപല്ലവി.

എണ്ണമററുള്ള നല്ലോരേതൽ ഗുണങ്ങളെല്ലാം
വർണ്ണിപ്പാനാവതല്ല കുണ്ഡലീശനുപോലും. (കണ്ണി)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ഞാനെന്നുടലിലഭിമാനം വെടിഞ്ഞു പര-
മാനന്ദാകാരപൂർണ്ണമാനസന്മാർ
നാനാമുനികൾവന്നു സ്നാനവുംചെയ്തു ചെമ്മേ
ധ്യാനംപൂണ്ടിഹ തീരകാനനെ വാഴുന്നഹോ (കണ്ണി)

൨. നളിനങ്ങളളിവൃന്ദമിളിതങ്ങൾ കാന്തമാർതൻ
അളകാഞ്ചിതാസ്യങ്ങൾപോൽ വിളങ്ങീടുന്നു
പുളിനങ്ങൾതന്നിൽ നല്ല കളഹംസലീലകണ്ടു
കളിയല്ല മനതാരിൽ വളരുന്നു പരിതോഷം (കണ്ണി)

൩. ശരദിന്ദുകാന്തിയെക്കാളും വരകംബുമണിയൊന്നു
അരവിന്ദപത്രം തന്നിൽ മരുവീടുന്നു
പരമിന്നിതിനെക്കണ്ടു പെരുകുന്ന കൌതുഹലാ
വിരവോടിതിനെയിപ്പോൾ കരഗതമാക്കീടുവൻ (കണ്ണി)

ളിന്ദിയായി. കളിന്ദൻ = സൂര്യൻ) ഏതദ് ഗുണങ്ങൾ = ഇതിനുള്ള ഗുണങ്ങൾ. കു-
ണ്ഡലീശൻ = സർപ്പശ്രേഷ്ഠനായ അനന്തൻ. (രണ്ടായിരം നാവുള്ളവനുപോലും,
വർണ്ണിക്കാൻ സാധിക്കാത്തതു ഒരു നാവുള്ള എനിക്ക് സാധിക്കുന്നതാണോ
എന്ന് ഭാവം.

൧. ഉടലിൽ ഞാനെന്ന് അഭിമാനം വെടിഞ്ഞ് = ഞാൻ എന്നു പറയ-
പ്പെടുന്നതു് ശരീരമല്ലാ ആത്മാവാണെന്നുള്ള വിചാരത്തോടുകൂടി ദേഹബ-
ന്ധമുപേക്ഷിച്ചവർ (ആത്മജ്ഞാനമുള്ളവർ പരമാ......സന്മാർ = പരമാനന്ദാ-
കാരത്താൽ = ബ്രഹ്മാനന്ദസ്വരൂപം കൊണ്ട് നിറഞ്ഞ ഹൃദയമുള്ളവർ. (ആ-
നന്ദം നിറഞ്ഞവർ എന്നു ഭാവം) ഇഹ തീരകാനനെ = ഈ കരക്കുള്ള കാട്ടിൽ.

൨. അളി......ങ്ങൾ = അളിവൃന്ദങ്ങളാൽ = വണ്ടിൻകൂട്ടത്താൽ. മിളി-
തങ്ങൾ = കലർന്നതുകളായ. നളിനങ്ങൾ = താമരകൾ. അള......ങ്ങൾ = അ-
ളകങ്ങളാൽ കുറുനിരകളാൽ. അഞ്ചിതങ്ങൾ = മനോഹരങ്ങളായ ആസ്യ-
ങ്ങൾ = മുഖങ്ങൾ. വണ്ടിനും, കുറുനിരക്കും, താമരക്കും, മുഖത്തിനും സാദൃശ്യം
ഉപമ)

നവരസം—ചെമ്പട.

പങ്കംപോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽ മുഴകി മുദാ
പത്മപത്രേ വിളങ്ങും
ശംഖം തൻകയ്യിലാക്കുന്നളവിലത്ഭുതമഹോ
കന്യകാരത്നമായി
ശങ്കിച്ചു ശങ്കരസ്യ പ്രണയിനി മകളായ്
വന്നു ഭാഗ്യാതിരേകാ-
ന്നങ്കേ ചേർത്തിട്ടു പത്ന്യാഃ പ്രണയപരവശൻ
ദക്ഷനിത്ഥം ബഭാഷേ.

പല്ലവി

അനന്തജന്മാർജ്ജിതമാമസ്മൽപുണ്യഫലം
അനവദ്യകന്യാരൂപം കാൺകനീ

അനുപല്ലവി

മനംതന്നിൽ കൃപയില്ലേ സ്തനമെന്തേ നൽകീടാത്തു
മഹിളാമാന്യേ അതിധന്യേ. (അനന്ത)

ന. ശര.....കോലം=ശരൽകാലത്തിലെ ചന്ദ്രനുള്ള ശോഭയെന്ന. വരകംബുമണി=ശ്രേഷ്ഠമായ ശംഖുമണി (ശംഖ്) അരവിന്ദപത്രം=താമരയില. കൌതൂഹലം=സന്തോഷം.

പങ്കം=പാപം. പോക്കുന്നകാളിന്ദിയിൽ മുദാമുഴുകി പത്മപത്രേ=താമരയിലയിൽ വിളങ്ങുന്ന. ശംഖം=ശംഖിനെ തൻകയ്യിലാക്കുന്ന അളവിൽ അതു്. കന്യകാരത്നം=ഉത്തമമായ കന്യക ആയി. അഹോ=അത്ഭുതം. ശങ്കരസ്യ=ശിവന്റെ പ്രണയിനി=ഭാര്യ. ഭാഗ്യാതിരേകാൽ=ഭാഗ്യത്തിന്റെ ആധിക്യം കൊണ്ടു് എനിക്ക് മകളായ് വന്നു എന്നു്. ശങ്കിച്ചു=വിചാരിച്ചു്. പ്രണയപരവശൻ=പ്രണയത്താൽ (വാൽസല്യത്താൽ) പരവശൻ=മതിമറന്നവനായ ദക്ഷൻ. പത്ന്യാഃ=തന്റെ ഭാര്യയുടെ. അങ്കേ മടിയിൽ ചേർത്തിട്ടു്. ഇത്ഥം=ഇപ്രകാരം ബഭാഷേ=പറഞ്ഞു. വൃത്തം സ്രഗ്ധര

അന.....ർജ്ജിതം=പല ജന്മങ്ങളിലായി സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള. അസ്മൽ പുണ്യഫലം=നമ്മളുടെ സുകൃതത്തിന്റെ ഫലമായ. അന...രൂപം=അനവദ്യമായ. നിർദ്ദോഷമായ=(കളങ്കമററ) കന്യാരൂപം=സ്ത്രീരൂപത്തെ (രൂപകം) നൽകിടാത്തു=നൽകിടാത്തതു് എന്തേ മഹിളാമാന്യേ=മഹിള (സ്ത്രീ) ക
[illegible]

ചരണങ്ങൾ

൧. വിധിതന്നനിധിയാമീനന്ദിനി—മേലിൽ
വിവിധകാമംതരുവാൻ നന്ദിനി
വധിവിലാസം നമുക്കു നന്നിന്നി—യിവൾ
വിധുമുഖി സർവലോകാനന്ദിനി ഹേ ജായേ (അനന്ത)

൨. വളരെപ്പുത്രിമാരുണ്ടെന്നാകിലും— നമ
വാത്സല്യമിത്രതോന്നീലാരിലും
വളരുന്നു മോദം മനതാരിലും—ഇന്നു
മാന്യനായ്വന്നേൻ മൂന്നുപാരിലും. (അനന്ത)

നീലാംബരി—ചെമ്പട.

സാനന്ദം പിതൃജനപോഷിതാ സതീതി
ഖ്യാതാഖ്യാ സകലകലാവിചക്ഷണാ സാ
ആബാല്യാൽ പശുപതിമേവ ഭർത്തൃഭാവേ
വാഞ്ഛന്തീ തദനുഗുണം തപശ്ചചാര.

---

൧. വിധുമുഖി=ചന്ദ്രമുഖിയായ. ഹേ ജായെ=ഭാര്യെ. വിധിതന്ന നിധിയാം=ബ്രഹ്മാവു് നമുക്കു നിധിപോലെ തന്ന. ഈ നന്ദിനി=(ഈ മകൾ) മേലിൽ വിവിധകാമം=പല പ്രകാരത്തിലുള്ള കാമിതങ്ങളെ നൽകുവാൻ. നന്ദിനി=കാമധേനുവിന്റെ മകളായ പശു. (കല്പവൃക്ഷത്തെപ്പോലെ പശുവിനും വേണ്ടതെല്ലാം കൊടുക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തിയുള്ളതായി രഘുവംശത്തിൽ കാണുന്നു). നമുക്കു വിധിവിലാസം നന്നു് എന്നു് അന്വയം. (നിധിമുതലായതു കിട്ടുന്നതു് നല്ലകാലത്തായതുകൊണ്ടു് ഈ കന്യക കിട്ടിയതിനാൽ നമുക്കു ഇപ്പോൾ നല്ല കാലം ആണെന്നു് തീർച്ചപ്പെടുത്താം എന്നു ഭാവം.) ഇനി ഇവൾ സർവ...ന്ദിനി=എല്ലാലോകരേയും ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നവൾ (ആകും)

൨. ഇന്നു് മൂന്നുപേരിലും മാന്യനായ്‌വന്നേൻ=ശിവന്റെ ഭാര്യയാകാൻ പോകുന്ന ഇവളുടെ അച്ഛനായതു നിമിത്തം മൂന്നുലോകത്തിലും ഞാൻ പൂജ്യനായി വന്നു എന്നു് ഭാവം.

സാനന്ദം=സന്തോഷത്തോടുകൂടി. പിതൃ...താ=അച്ഛനമ്മമാരാൽ വളർത്തപ്പെട്ടവളും. സതീഇതി=സതി എന്നു്. ഖ്യാതാഖ്യാ=ഖ്യാതയായ ആഖ്യയോടു, പേരോടുകൂടിയവളും, സകല...ണാ=എല്ലാ കലകളിലും സമർത്ഥയും ആയ. സാ=അവൾ. ആബാല്യാൽ=ബാല്യം മുതല്ക്കെ. പശുപതിംഏവ=ശിവനെത്തന്നെ. ഭർത്തൃഭാവേ=ഭർത്താവായി വാഞ്ഛന്തീ=ആഗ്രഹിക്കുന്നവളായിട്ടു്. തദനുഗുണം=അതിനു തക്കതായ. തപഃ=തപസ്സിനെ. ചചാര=ചെയ്തു. (പ്രഹർഷിണീ വൃത്തം.

പല്ലവി.

ശ്രീനീലകണ്ഠഗുണസിന്ധോ—പര-
മാനന്ദരൂപ! ജയ ഹര ദീനബന്ധോ!

ചരണങ്ങൾ

൧. ചെഞ്ചിടയുമമൃതകരകലയും—പൂൎണ്ണ-
ശീതാംശുബിംബരുചി ചേൎന്ന തനുരുചിയും
പുഞ്ചിരികലൎന്ന മുഖമതിയും—കാണ്മാൻ
ഭൂയോപി വളരുന്നു പാരമഭിരുചിയും. (ശ്രീനീല)

൨. കരിമുകിൽ തൊഴുന്ന രുചി തടവും—നല്ല
കണ്ഠമോടു ബാഹുക്കൾ വിതതമാറിടവും
കരിചൎമ്മശോഭികടിതടവും—ഇന്നു
കാണുമാറാകണം തവ ചരണവടിവും. (ശ്രീനീല)

൩. പരനൊരുവനില്ല മമ ശരണം—നാഥ
പരമകരുണാലയ ഭജാമി തവ ചരണം
വിരവിനൊടു മന്നിലിഹ വരണം—വന്നു
വിശ്വൈകനാഥ! മമ വരമാശു തരണം. (ശ്രീനീല)

പാടി—ചെമ്പട.

മരാളകന്യാമിവ മാനസം ഗതാം
അരാളകേശീമവലോക്യ താം സതീം

ചെഞ്ചിട=ചുവന്ന ജടയും, അമ...യും=ചന്ദ്രക്കലയും, ശീതാം...ചി= ചന്ദ്രന്റെ കാന്തി. തനുരുചി=ദേഹശോഭ. ഭൂയോപി=വളരെ. അഭിരുചി=ആഗ്രഹം. കരിമുകിൽ=കാർമേഘം. തടവും=ചേൎന്ന വിതതം= വിസ്താരമുള്ള. കരി...വും=കരിചൎമ്മത്താൽ=ആനത്തുകലാൽ ശോഭിക്കുന്ന. കടിതടം=അരപ്രദേശം. ഭജാമി=ഞാൻ ഭജിക്കുന്നു വരണം=വരികവേണം. അഥവാ-വന്നു്, വരണം=വരം=വിവാഹരൂപമായ വരം തരണം എന്നോ, വരം (ശ്രേഷ്ഠം) ആയ വരണം=വിവാഹം, എന്നോ ആകാം.

മാനസംഗതാം=മാനസസരസ്സിലെത്തിയ. മരാളകന്യാം ഇവ=പെൺഹംസംപോൽ. (സന്തുഷ്ടയായും) ഉപമ. അരാളകേശീം=ചുരുണ്ട തലമുടിയുള്ള. താം സതീം=ആ സതിയെ. കരാളദംഷ്ട്രഃ=കരാളം ഭയങ്കരമായുള്ള

കരാളദംഷ്ട്രോ ദനുജോപി ജാതുചിൽ
സ്മരാലസാത്മാ മനസൈവമബ്രവീൽ.

ഖണ്ഡങ്ങൾ

൧. കണ്ടാലതിസുന്ദരിയാകും
കന്യാമണിയാരിവൾ ഭുവനെ!
തണ്ടാർമകളിവളുടെ കാന്ത്യാ
തണ്ടാമവളെന്നു മന്യേ

൨. പൂമെയ്മരവിരിയും ജടയും
പൂണ്ടെങ്കിലുമതിരമണീയം
താമരശൈവലസംഗേപി
സാമോദം വിലസുന്നല്ലോ.

൩. ഏതാദൃശമായ വയസ്സു-
മിവൾ തന്റെ തപസ്സും കണ്ടാൽ
ചേതസ്സിലൊരുത്തനെ വരനായ്
ചിന്തിച്ചീടുന്നിതു നൂനം.

കേദാരഗൌഡം—ചെമ്പട.

ഖണ്ഡം.

ഭാഗ്യവിലാസം കൊണ്ടെന്റെ
ഭാര്യയായീടുവാൻ
യോഗ്യയാമിവളെയിന്നു
കയ്ക്കലാക്കീടുന്നേൻ.

വീരപ്പല്ലുള്ള. ദനുജഃ=രാക്ഷസൻ. ജാതുചിൽ=ഒരിക്കൽ. അവലോക്യ=കണ്ടിട്ടു്, സ്മരാലസാത്മാ=സ്മരപീഡയാൽ അലസാത്മാവായി ക്ഷീണിച്ചവനായി. മനസാ=മനസ്സുകൊണ്ടു്. ഏവം=ഇപ്രകാരം. അബ്രവീൽ=പറഞ്ഞു, (വിചാരിച്ചു). ഉപജാതി വൃത്തം.

തണ്ടാർമകൾ=മഹാലക്ഷ്മി. കാന്ത്യാ=ശോഭകൊണ്ടു് ഇവളുടെ തണ്ടാമവൾ=ഇവളുടെ താഴെയാണു്. (ശരീരകാന്തികൊണ്ടു് ഇവൾ ലക്ഷ്മിയെ ജയിക്കുന്നുവെന്നു് താൽപര്യം). മന്യേ=ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

ശൈവലസംഗേപി=പായൽ പതിഞ്ഞെങ്കിലും. (പ്രതിവസ്തൂപമ) ഏതാദൃശം=ഇപ്രകാരമായ.

സരഭസമിതി ചിന്തയന്മദാന്ധഃ
പ്രസഭമുപേത്യ സതീം ഗ്രഹീതുകാമഃ
അലഭത സഹസാ തപോമയാഗ്നൌ
ശലഭദശാമസുരാധിപോ ദുരാത്മാ.

ബലഹരി — ചെമ്പട.

സതീം സ തീവ്രേ തപസി സ്ഥിതാമിമാം
നിരീക്ഷിതും ചാപി പരീക്ഷിതും തതഃ
ജരാതുരക്ഷോണിസുരാകൃതിഃ പ്രിയാം
പുരാരിരാസാദ്യ പുരോബ്രവീൽ ഗിരം.

പല്ലവി.

കന്യകമാർമൌലിമണേ കല്യാണശീലേ.

അന്യഭാവമെന്നിൽ വേണ്ട
ആശയം നീ ചൊൽക ബാലേ. (കന്യക)

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

ഇതി=ഇപ്രകാരം, സരഭസം=വേഗത്തിൽ. ചിന്തയൻ=വിചാരിക്കുന്നവനും, മദാന്ധഃ=മദത്താൽ കണ്ണുകാണ്മാൻ പാടില്ലാത്തവനും, (അഹങ്കാരം കൊണ്ടു് വിവേകമില്ലാത്തവൻ.) സതീം ഉപേത്യ=സതിയുടെ അടുത്തുചെന്നു്, പ്രസഭം=ബലാൽക്കാരമായി, ഗ്രഹീതുകാമഃ=പിടിക്കാൻ തുനിയുന്നവനും, ദുരാത്മാ=ദുഷ്ടനും, ആയ അസുരാധിപൻ. തപോമയാഗ്നൌ=തപസ്സാകുന്ന തീയിൽ സഹസാ=ഉടനെ. ശലഭദശാം=ഇയ്യാംപാററയുടെ അവസ്ഥയെ അലഭത=പ്രാപിച്ചു. ഉപജാതി വൃത്തം.

തതഃ=പിന്നീടു്. തീവ്രേ=കഠിനമായ. തപസി=തപസ്സിൽ. സ്ഥിതാം=ഇരിക്കുന്നവളായ. ഇമാം പ്രിയാം സതീം=ഈ പ്രിയയായ സതിയെ. പരീക്ഷിതും=പരീക്ഷിക്കാനും (എത്രമാത്രം ഭക്തിയുണ്ടെന്നു്) നിരീക്ഷിതും ച അപി=കാണുന്നതിനും (എത്രമാത്രം സൌന്ദര്യമുണ്ടെന്നു അറിയാൻ) ആയി, സഃ പുരാരിഃ=ആ ശിവൻ ജരാ......തിഃ=ജരയാൽ വാർദ്ധക്യത്താൽ ആതുരൻ പീഡിതനായ ക്ഷോണിസുരൻെറ=ബ്രാഹ്മണൻെറ ആകൃതിയായി പുരഃ=മുമ്പിൽ ആസാദ്യ=വന്നിട്ടു് ഗിരം=വാക്കിനെ അബ്രവീൽ=പറഞ്ഞു. ഉപജാതി വൃത്തം.

അന്യഭാവം=അപരിചിതൻ എന്ന വിചാരം (പരിചയമില്ലല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ചു് കാര്യം പറയാൻ മടിക്കേണ്ട എന്നു ഭാവം) നീ ആരെ ആ

ചരണങ്ങൾ.

൧. ചെന്തളിർ കോമളം ഗാത്രം
ചെയ്യൊല്ലാ നീ ക്ലേശപാത്രം
എന്തു മോഹമത്രമാത്രം
ഇണ്ടൽകൊൾവാനഹോരാത്രം. (കന്യക)

പല്ലവി.

അന്തണേന്ദ്ര കേട്ടുകൊൾക ആശയമേവം.

൨. എന്നുടെ പാണിഗ്രഹണം
ഇന്ദുചൂഡൻ ചെയ്തീടേണം
ഇന്നതിന്നു കൃപവേണം
എന്നെയനുഗ്രഹിക്കേണം. (അന്ത)

൩. ഹന്ത ഹന്ത നിൻെറ ഭാവം
അവൻകലോ ചെന്നിതേവം
എന്തവനുള്ള പ്രഭാവം?
ഇങ്ങനെ നിൻെറ ദുർദ്ദൈവം. (കന്യക)

൪. ഇന്നവന്നചലം ഗേഹം
എരുതൊന്നുണ്ടുപോൽ വാഹം
പന്നഗഭീഷണം ദേഹം
പാഴിലല്ലേ നിൻെറ മോഹം. (കന്യക)

൫. ഈശചരഭൂഷണാലാപം
എന്തിനല്ലേ ശാന്തം പാപം

ഗ്രഹിക്കുന്നുവൊ അയാൾ തന്നെയാണ് ഞാൻ എന്ന് വ്യംഗ്യാർത്ഥം. ക്ലേശപാത്രം=ദുഃഖഭാജനം. അഹോരാത്രം=രാപ്പകൽ. ഇണ്ടൽകൊൾവാൻ അത്രമാത്രം (ഉള്ള) മോഹം എന്തു്

ഭാവം=വിചാരം. ദുർദ്ദൈവം=ഭാഗ്യദോഷം. അചലം=പർവതം. ഗേഹം=വീട്. എരുത്=കാള. വാഹം=വാഹനം. പന്നഗഭീഷണം=സർപ്പങ്ങൾ കൊണ്ടു ഭയങ്കരം. ശിവൻ സർപ്പഭൂഷണനാണല്ലൊ. പാഴിൽ=നിൻെറ മോഹം പാഴായ വസ്തുവിൽ ആയല്ലൊ. ഈശചരഭൂഷണാലാപം=ശിവനെ ദൂഷിക്കുന്ന വർത്തമാനം. ശാന്തം പാപം=പാപകരമായ സംഭാഷണം കേൾക്കുമ്പോൾ ശിവ ശിവ എന്നും മറ്റും പറ

ശാശ്വതധർമ്മവിലോപം
സമ്പ്രതി വേണ്ടാ സല്ലാപം. (അന്തഃണന്ദ്ര)

ഏവം പറഞ്ഞവൾ നിറഞ്ഞ രുഷാ ഗമിപ്പാൻ
ഭാവിച്ചിടുന്ന സമയേ ഭഗവാൻ മഹേശൻ
ആവിർഭവിച്ചു നിജവേഷമൊടഗ്രഭാഗേ
കാർവേണിയോടു മൃദുഹാസമുവാച വാചം.

ഇന്ദിര.

പൂന്തേൻനേർവാണി ബാലേ സുമുഖി! വിമുഖിയാ-
യെങ്ങു പോകുന്നിദാനീം?
സ്വാന്തേ സന്തോഷമേറ്റം തരുവതിനിഹ തേ
വന്നു ഞാൻ നിന്നിടുമ്പോൾ
ഞാൻ തേ ഭാവം ഗ്രഹിപ്പാനവനിസുരമിഷാ-
ദപ്രിയം ചൊന്നതെല്ലാം
കാന്തേ ഹാഹന്ത കോപം കളക മയി തവാ-
ഭീഷ്ടമെല്ലാം തരുന്നേൻ.

യാവുള്ളതുപോലെ ഉപയോഗിക്കുന്ന ഒരു വ്യാക്ഷേപകം. ശാശ്വ...പം=സനാതന ധർമ്മത്തെ ഇല്ലാതാക്കുന്ന. സല്ലാപം=വർത്തമാനം, സമ്പ്രതി=ഇപ്പോൾ.

ഏവം=ഇങ്ങിനെ. പറഞ്ഞ് നിറഞ്ഞരുഷാ=കോപത്തോട്, ഗമിപ്പാൻ ഭാവിച്ചിടുന്ന സമയേ=സമയത്തിൽ, ഭഗവാൻ മഹേശൻ നിജവേഷമൊട്=തന്റെ വാസ്തവരൂപത്തിൽ. അഗ്രഭാഗേ=മുമ്പിൽ. ആവിർഭവിച്ചു=പ്രത്യക്ഷനായി. കാർവേണിയോടു മൃദുഹാസം=മന്ദഹാസത്തോടു വാചം ഉവാച=പറഞ്ഞു. (പുനരുക്തിദോഷം)

പൂന്തേൻനേർവാണി ബാലെ സുമുഖി! ഇദാനീം=ഇപ്പോൾ. തേ=നിന്റെ സ്വാന്തേ=മനസ്സിൽ ഏറ്റം സന്തോഷം തരുവതിന്ന് ഞാൻ ഇഹ=ഇവിടെ വന്നു നിന്നിടുമ്പോൾ (നീ) വിമുഖിയായി എങ്ങു പോകുന്നു. ഞാൻ അവനീസുരമിഷാൽ=ബ്രാഹ്മണൻ എന്ന വ്യാജേന. (ബ്രാഹ്മണവേഷമെടുത്ത്) അപ്രിയം=അനിഷ്ടമായ (വാക്കുകൾ) ചൊന്നതെല്ലാം തേ ഭാവം=ഉള്ള്. ഗ്രഹിപ്പാൻ=അറിയാൻ (ആകുന്നു) ഹെ കാന്തെ! മയി കോപം കളക. ഹാഹന്ത=അത്ഭുതം. ഇത്ര അറിയാതെ പോയല്ലോ എന്നു ഭാവം. തവ അഭീഷ്ടമെല്ലാം തരുന്നേൻ. (സ്രഗ്ധര).

ഖണ്ഡകം.

൧. ഏണാങ്കമൌലിയുടെ ചേണാൎന്ന രൂപമുട-
നേണാക്ഷി കണ്ടവൾ തെളിഞ്ഞു;
രക്ഷികൾ പറഞ്ഞു; ദക്ഷനതറിഞ്ഞു;
പ്രിയദുഹിതൃപരിണയനമഴകൊടു കഴിപ്പതിനു
സൽഗുണനിധിവിരവൊടു തുനിഞ്ഞു.

൨. കല്യാണവാൎത്തയതു ചൊല്ലാൻ ദൂതരുടെ
ചൊല്ലാലറിഞ്ഞു മുദമാൎന്നു;
സുരതതികൾ വന്നു; പുരമതിൽ നിരന്നു;
മുനികളൊടു സമമഴകിലവരുപചരിച്ചു പുന-
രധികസുഖമഖിലരുമിരുന്നു.

൩. ഉദ്യോഗമോടു ബഹു വിദ്യാധരാദിയുടെ
വാദ്യാരവം ദിവി മുഴങ്ങീ;
പ്രീതിയൊടു സംഗീതാദികൾ തുടങ്ങീ;
തത്ര സുരയുവതിജനചിത്രതരരസലളിത-
നൃത്തമതു സഭയതിൽ വിളങ്ങീ.

൪. ഫണിഭൂഷണപ്രിയയെ മണിഭൂഷണങ്ങളുട-
നണിയിച്ചു വാണി വഴിപോലെ
തദനു ശുഭകാലേ ത്രിജഗദനുകൂലേ
ഭുവനപതിഗിരിശനഥ സതിയുടയ കരകമല-
മിതമൊടു പിടിച്ചു വിധിപോലെ.

ഏണാംകമൌലി=ശിവൻ. രക്ഷികൾ=ഭൃത്യന്മാർ. പ്രിയ...യനം=പ്രിയയായ മകളുടെ വിവാഹം. സുരതതി=ദേവസമൂഹം. മുനികളോടുസമം=മുനികളോടുകൂടി ദേവന്മാർ വന്നു നിരന്നു. ഉദ്യോഗം=കോലാഹലം. ദിവി=ആകാശത്തിൽ. സുര...നൃത്തം=ദേവസ്ത്രീകളുടെ ചിത്രതരം=ഏററവും മനോഹരവും രസലളിതം=രസമുള്ളതും ആയ നൃത്തം=ആട്ടം. ഫണി...പ്രിയ=ശിവന്റെ ഭാൎയ്യ. മണിഭൂഷണങ്ങൾ=രത്നാഭരണങ്ങൾ. വാണി=സരസ്വതി. തദനു=അതിനു ശേഷം. ത്രിജഗദനുകൂലേ=മൂന്നു ലോകത്തിലും ശുഭമായി. ഇതമൊട്=ഹിതത്തിൽ.

സാവേരി—ചാപു.

ചന്ദ്രാവതംസസ്യ സതീവിവാഹേ
സഞ്ജാതഹർഷാഃ കൃതപുഷ്പവർഷാഃ
ഇന്ദ്രാദയസ്തം പ്രണിപത്യ ദേവം
സാന്ദ്രാദരം ദക്ഷമമീശശംസുഃ

പല്ലവി.

ഭാഗ്യരാശേ ജഗതി ഭാതി തവകീർത്തി.

അനുപല്ലവി.

യോഗ്യനാം വരനു നിജ കന്യകയെ നൾകുവാൻ
യോഗമിഹ വന്നു തവ പുണ്യാതിരേകാൽ. (ഭാഗ്യ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ഉത്തമഭവാന്റെ സുത ചെയ്ത തപമേററം
ഉചിതമതു സഫലമായ്വന്നഹോ സഹസാ
ഇത്തരമശേഷജഗദീശനൊടു സംബന്ധം
എത്തിയതിനാൽ സുലഭമഭ്യുദയമഖിലം. (ഭാഗ്യ)

൨. പരമശിവമഹിഷീ ശൃണു സതീദേവി സുമതേ
പതിദേവതേ നിന്റെ ഭാഗ്യമേ ഭാഗ്യം
പരിചിനൊടു പതിചരണ പരിചരണവും ചെയ്തു
പരിപൂർണ്ണമോദമൊടു വാഴ്ക ബഹുകാലം. (ഭാഗ്യ)

ചന്ദ്രാവതംസസ്യ=ശിവന്റെ സതീവിവാഹേ=വിവാഹത്തിൽ സം... ർഷാഃ=ഉണ്ടായ ഹർഷത്തോടുകൂടിയവരായും, കൃതവർഷാഃ=പുഷ്പവൃഷ്ടി ചെയ്തവരായും ഇരിക്കുന്ന അമീ ഇന്ദ്രാദയഃ=ഈ ഇന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ(ദേവന്മാർ) തം ദേവം=ആ ശിവനെ. പ്രണിപത്യ=നമസ്കരിച്ച് ദക്ഷം=ദക്ഷനെ. സാന്ദ്രാദരം=തിങ്ങിയ ആദരവോടുകൂടി ശശംസുഃ=സ്തുതിച്ചു. ഇന്ദ്രവജ്രാവൃത്തം.

ഭാതി=ശോഭിക്കുന്നു. പുണ്യാതിരേകാൽ=പുണ്യാധിക്യംകൊണ്ട്.

ആനന്ദഭൈരവി—ചെമ്പട.

തിരോഹിതേ ദ്രാഗമൃതാത്മനീശ്വരേ
വിയോഗതാപാദഥ വിഹ്വലാ സതീ
വിഹായ സാമോദവിലാസമാസ്ഥിതാ
കുമുദ്വതീവാളികുലാകുലേക്ഷിതാ.

പല്ലവി.

ഹന്ത ദൈവമേ! എന്തു ഞാൻ ചെയ്‌വൂ?
ഹന്ത ദൈവമേ!

അനുപല്ലവി.

അന്തരാർത്തി മമ നൽകിയിവണ്ണം
ബന്ധുരാംഗനവനെങ്ങു മറഞ്ഞു? (ഹന്ത)

ചരണങ്ങൾ.

൧. മൽപ്രിയനു ഞാൻ ചെയ്തില്ലാ പെറു-
മപ്രിയമല്ലോ.
തൽപ്രസാദമിഹ വരുവാൻ ചെയ്തോരു
മൽപ്രയാസഫലമിങ്ങനെ തീർന്നു. (ഹന്ത)

൨. പ്രാണവല്ലഭൻ ചെയ്യുമ്പോളെന്റെ
പാണിപീഡനം
നാണമാർന്നു നതമുഖിയായ് നിന്നതി-
നാലെ കോപമവനുള്ളിലുറച്ചോ? (ഹന്ത)

അഥ അമൃതാത്മനി = അമൃതസ്വരൂപൻ (മരണമില്ലാത്തവൻ) ആയ ഈശ്വരേ = ശിവൻ. ദ്രാക് = പെട്ടെന്ന്. തിരോഹിതേ = മറഞ്ഞപ്പോൾ. വിയോഗതാപാൽ = വിരഹവേദനയാൽ. വിഹ്വലാ = ദുഃഖിതയായ. സാ സതീ = ആ സതീ, മോദവിലാസം = മോദം = സന്തോഷം. വിലാസം = ആഡംബരം. ഇവകളെ വിഹായ = ഉപേക്ഷിച്ചിട്ട്, കുമുദ്വതീഇവ = ആമ്പൽപൊയ്കപോലെ, ആളി...താ = സഖികളാൽ പരിഭ്രമത്തോടു നോക്കപ്പെട്ടവളായി. ആസ്ഥിതാ = ഇരുന്നു. 'കുമുദ്വതീവ' എന്ന ഉപമാനത്തിന് സാധാരണ ധർമ്മം ശ്ലേഷം കൊണ്ട് സമ്പാദിക്കേണ്ടിയിരിക്കയാൽ, അമൃതാത്മനി ഈശ്വരേ = അമൃതകിരണനായ ചന്ദ്രൻ. മറഞ്ഞശേഷം. ആമോദം സം = സൌരഭ്യം. അളികുലം = ...വണ്ടിൻകൂട്ടം എന്നും വ്യാഖ്യാനിക്കണം.

ബന്ധുരം = മനോഹരം. നതമുഖി = മുഖം കുനിച്ചവൾ. പാല[illegible] നീ രക്ഷിക്ക്.

ന. ദേവദേവനാം നീലകണ്ഠന്റെ
സേവയാലന്യേ
കേവലം കൗതുകമൊന്നിലുമില്ലിഹ
ഖേദഹാനി വരുവതിനാലിനിയും
പാലയാശ്രുമാം ഫാലലോചന!
പാലയാശ്രുമാം.

സുരുട്ടി—ചെമ്പട.

ഇതിബഹുചിന്താതാന്താം
വിലപന്തീന്താം സമേത്യ ശിവകാന്താം
വാണീഗീർവാണീഭി-
സ്സഹമൃദുവചനേന സാന്ത്വയാമാസ.

പല്ലവി.

അരുതരുതെ ഖേദം ബാലേ
അംബുജാക്ഷി ദാക്ഷായണി.

അനുപല്ലവി.

പരിണയനശേഷമേവം
പരിതപിക്കയായോഗ്യമല്ല. (അരു)

ചരണങ്ങൾ.

ഫ. ഇന്ദുചൂഡൻനിന്നരികിൽ
ഇന്നുനാളെ വരുമല്ലോ
സുന്ദരീരത്നമേ പാഴിൽ
ശോകമെന്തേതേടീടുന്നു.? (അരു)

വ. ഇത്രകാരുണ്യമുണ്ടായി-
ട്ടീശനെപ്പോലാരുമില്ലാ
ഇത്രിലോകമതിലെന്ന
തെത്രയുംവിശ്രുതമല്ലോ. (അരു)

ഇതി...ന്താം=ഇപ്രകാരമുള്ള പലേ വിചാരങ്ങളാലും ക്ഷീണിച്ചവളും, വിലപന്തീം=കരയുന്നവളുമായ. താംശിവകാന്താം=ആ (സതിയെ) വാണീ=സരസ്വതി. ഗീർവാണീഭിഃ സഹ=ദേവസ്ത്രീകളോടുകൂടി. സമേത്യ=അടുത്തുചെന്നു. മൃദുവചനങ്ങളാൽ സാന്ത്വയാമാസ=സമാധാനപ്പെടുത്തി. അന്ത്യം ഗീതിവൃത്തം.

ഫ. ഇന്നുനാളെ=ഇന്നോ നാളെയോ. വിശ്രുതം=പ്രസിദ്ധം.

ച. മാനസാർത്തികൊണ്ടു നിൻെറ
മേനിക്കുടെ വാടുന്നല്ലോ
സ്നാനപാനാദികൾ ചെയ്തു
സാനന്ദം നീ വാഴ്ക ധന്യേ. (അ)

വിദിതചരിതേ ദക്ഷേ ക്രുദ്ധ്യത്യതീവ ശിവായ സാ
പുനരപി തപശ്ചക്രേ ഗത്വാ പുരേവ തപോവനം
മുനിവപുഃ പ്രാദുർഭൂയ ദ്രുതം ശശിശേഖരോ ഗിരി-
വരമഗാൽ കൈലാസാഖ്യം തയാ സഹ കാന്തയാ.

വേകട—ചെമ്പട.

തതഃ ശ്രുത്വാ ദക്ഷസ്സപദി ശിവനീതാം നിജസുതാം
നിതാന്തം രോഷാന്ധസ്ത്രിപുരഹരമാഹാത്മ്യമവിദൻ
സ്വജാമാതൃത്യൈർമ്മനസി കലിതാനാദരഭരോ
ജഗൌദൈവം ദേവാൻ പരിസരഗതാൻ വീക്ഷ്യ വിമനാഃ.

പല്ലവി.

അറിയാതെ മമ പുത്രിയെ നൽകിയ-
തനുചിതമായിതഹോ.

വിദിതചരിതേ=വൃത്താന്തമറിഞ്ഞവനായ. ദക്ഷേ=ദക്ഷൻ. അതീവ=വളരെ ക്രുദ്ധ്യതി=കോപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ. സാ=സതി. പുനരപി=വീണ്ടും തപോവനംഗത്വാ=തപോവനത്തിൽ ചെന്നു്. ശിവായ=ശിവനെ ലഭിക്കാനായി. പുരാ ഇവ=മുമ്പിലത്തെപ്പോലെ. തപഃ ചക്രേ=തപസ്സചെയ്തു. ശശിശേഖരൻ, മുനിവപുഃപ്രാദുർഭൂയ=മുനിരൂപമായി മുമ്പിൽ വന്നിട്ടു് കൈലാസാഖ്യം=കൈലാസമെന്നുപേരുള്ള ഗിരിവരത്തെ തയാ കാന്തയാ സഹ=ആ ഭാര്യയോടുകൂടി ദ്രുതം=വേഗത്തിൽ. അഗാൽ=പ്രാപിച്ചു.

തതഃ=അതിൽ പിന്നീടു്. ദക്ഷൻ സപദി ശിവനീതാം=ഉടനെ തന്നെ ശിവനാൽ കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ട. നിജസുതാം=തൻെറപുത്രിയെ ശ്രുത്വാ=കേട്ടിട്ടു് (പുത്രിയെ ശിവൻ കൊണ്ടുപോയിയെന്നു് കേട്ടിട്ടു) നിതാന്തം=വളരെ. രോഷാന്ധഃ=കോപിച്ചവനും ത്രിപുരഹരൻെറ മഹാത്മ്യത്തെ അവിദൻ=അറിയാത്തവനും, സ്വജാമാതൃത്യതി=തൻെറ മകളുടെ ഭർത്താവാണെന്നു് (വിചാരിച്ചു്) മനസി=മനസ്സിൽ, കലിതാനാദരഭരഃ=വർദ്ധിച്ച നിന്ദയോടുകൂടിയവനും ആയി. പരിസരഗതാൻ=ചുററും നിൽക്കുന്ന ദേവാൻ=ദേവന്മാരെ വീക്ഷ്യാ=നോക്കിയിട്ടു്. വിമനാഃ=കുണ്ഠിതനായിട്ടു ഏവം ജഗൌ=പറഞ്ഞു. ശിഖരിണീവൃത്തം. നിസ്ത്രപൻ=നിർല്ലജ്ജൻ. ആഢ്യൻ=പ്രഭു.

അനുപല്ലവി.

പരിപാകവുമഭിമാനവും ലൌകിക-
പദവിയുമില്ലാത്ത ഭൎത്തൃൻെറ ശീലത്തെ. (അറി)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ചൊല്ലാന്നു നിങ്ങളുടെ വാക്കിനെ വിശ്വസിച്ചു
നല്ലവനിവനെന്നു കരുതീടിനേൻ മുന്നം
കല്യാണം കഴിഞ്ഞപ്പോളുടനെയാരോടുമിവൻ
ചൊല്ലാതെപോയതുമെല്ലാൎക്കും ബോധമല്ലൊ. (അറി)

൨. ജാതിയിവനേതെന്നതാരറിഞ്ഞീടുന്നു
ജ്ഞാതിജനവുമിവനില്ല പാൎക്കിലാരും;
ചേതസി മമതയുമില്ലിവനാരിലും;
ഭൂതിലാഭംകൊണ്ടേററം മോഹിച്ചു മരുവുന്നു. (അറി)

൩. വസ്ത്രമില്ലാഞ്ഞോ ചൎമ്മമുടുത്തീടുന്നു പരി-
വാരങ്ങൾ ഭൂതങ്ങൾ പിശാചങ്ങളുണ്ടനേകം.
നിസ്ത്രപനാഢ്യൻ താനെന്നുണ്ടൊരുഭാവമുള്ളിൽ
നിത്യവും ഭിക്ഷയേററു നീളെ നടന്നീടുന്നു. (അറി)

൪. സതിയായനന്ദിനി മേ സാധുശീലായിവൻെറ
ചതികളെയറിയാതെ വിശ്വസിച്ചധുനാ
അതിമാത്രം താപംചെയ്തു നിൽക്കുമ്പോൾ വന്നിവളെ-
യാരും ഗ്രഹിച്ചീടാതെ കൊണ്ടുവൻ ഗമിച്ചപോൽ. (അറി)

കാമോദരി—ചെമ്പ.

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧. അരവിന്ദഭവതനയസുമതേ—തവ
ഹരനിന്ദതെല്ലു മരുതേ.

൨. പുരവൈരിതന്നുടയ ചരണം—തന്നെ
ഭുവനമീരേഴിന്നൊരു ശരണം.

൩. ശർവനോടുചെയ്തിലവമാനം—ഹന്ത
സർവാപദാമതു നിദാനം.

൪. സർവദാചെയ്ക ശിവമോദം—ഭവാൻ
സാമ്പ്രതമിതിന്നരുതു വാദം.

൫. കണ്ടാശ്ശുവരിക ശിവമമലം—എങ്കി-
ലുണ്ടാം ഭവാനു ശിവമഖിലം.

(ദേവന്മാർ പറയുന്നു) അരവിന്ദ...യ=ദക്ഷ. സർവാപദാം=എല്ലാ ആപത്തുകൾക്കും. നിദാനം=ആദികാരണം അമലംശിവം=അമലനായ ശിവനെ അഖിലംശിവം=എല്ലാ മംഗളവും.

സാരംഗം—ചമ്പ.

ദക്ഷസ്സൽക്ഷണമിത്യമർത്ത്യവചസാ ദാക്ഷായണീവല്ലഭം
സാക്ഷാത്ത്രീക്ഷണമീക്ഷിതും ഹൃദിവഹന്നാസ്ഥാംപ്രതസ്ഥേ മുദാ
ആയാന്തം പ്രസമീക്ഷ്യ തം ഭഗവതശ്ചന്ദ്രാർദ്ധചൂഡാമണേ-
ർന്നന്ദീപാർഷദപുംഗവസ്സമതനോച്ചിന്താമഥോച്ചാവചാം.

പല്ലവി.

ശങ്കരഗിരീന്ദ്രശിഖരേ—ആരിഹ വി-
ശങ്കം വരുന്നതെതിരേ.

അനുപല്ലവി

തിങ്കളണിമൌലിയുടെ തിരുമുമ്പിൽ വരുവതിന്നു
പങ്കജഭവൻപോലുമെൻകരുണ തേടുന്നു. (ശങ്കര)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ലക്ഷ്മീശനോ വരുണനോ—സുരപതിയോ?
യക്ഷേശനോ മദനനോ?
അക്ഷീണകാന്തിയിവനവരിലൊരുവനല്ല
ലക്ഷണമവർക്കുള്ളതക്ഷിപരിചിതമഹോ (ശങ്കര)

൨. ദുർവാരരാജസഗുണം—കൊണ്ടിവന്നു
ഗർവമുണ്ടുള്ളിലധികം
സർവേശപരൻ മരുവുമുർവീധരം ജഗതി
ദുർവിനീതന്മാർക്കു ദുഷ്പ്രാപമേററവും. (ശങ്കര)

൩. ചതുരാനനന്റെ തനയൻ—ദക്ഷനിവൻ
ചതുരതയോടിഹ വരുന്നു

ദക്ഷൻ, ഇതി=ഇങ്ങനെയുള്ള. അമർത്ത്യവചസാ=ദേവന്മാരുടെ വാക്കാൽ, ദാക്ഷായണി വല്ലഭനായ. ത്രീക്ഷണനെ=മുക്കണ്ണനെ സാക്ഷാൽ ഈക്ഷിതും=പ്രത്യക്ഷമായി കാണുന്നതിന്. ആസ്ഥാം=ശ്രദ്ധയെ. ഹൃദി=ഹൃദയത്തിൽ. വഹൻ=വഹിച്ചുംകൊണ്ട് (ശ്രദ്ധയോടുകൂടി) മുദാതൽക്ഷണം പ്രതസ്ഥേ=ഉടനെ പുറപ്പെട്ടു. അഥ, ചന്ദ്രാർദ്ധ..ണേഃ=ചന്ദ്രക്കല ശിരോഭൂഷണമായ. ഭഗവതഃ=ഭഗവാന്റെ (ശിവന്റെ) പാർഷ..വഃ=ഭൃത്യശ്രേഷ്ഠനായ നന്ദി. ആയാന്തം=വരുന്നവനായ. തം=അവനെ. പ്രസമീക്ഷ്യ=കണ്ടിട്ട്. ഉച്ചാവചാം=പല പ്രകാരത്തിലുള്ള ചിന്തയെ, സമതനോൽ=ചെയ്തു (ചിന്തിച്ചു)

ലക്ഷ്മീശനൊ എന്നുള്ളിടത്തു നിശ്ചയാന്തമായ സസന്ദേഹാലങ്കാരം: ദുർവാരം=തടുക്കാൻ പാടില്ലാത്ത.

അതിമാത്രമിവനടയ മതിയതിൽ വളൎന്നുള്ള
മദമാശ്രു തീൎത്തിടുവനതിനില്ല സംശയം.
ശംകര! ഗിരീശ! ഭഗവൻ—തവ ചരണ-
പംകജമഹം തൊഴുന്നേൻ.

കാനക്കുറഞ്ഞി—പഞ്ചാരി.

പുരഹരപുരഗോപുരോപകണ്ഠം
പ്രവിശതി പത്മഭവാത്മജേഥ തസ്മിൻ
പ്രസഭമഭിസരന്നിരുദ്ധ്യ നന്ദീ
പ്രകടരുഷാ പരുഷാക്ഷരം ബഭാഷേ.

ഖണ്ഡങ്ങൾ

൧. വൃദ്ധമാം മദേന ചന്ദ്രചൂഡമന്ദിരത്തിൽവന്നു
ക്രുദ്ധമായ് കടന്നിടുന്ന മൂഢനാരെടോ.

൨. ഇത്രിലോകപതിവിരിഞ്ചപുത്രനെത്തടുത്തനീയു-
മെത്രമൂഢനത്രനിന്നു പോകപോക നീ.

൩. തവപിതാവിനും സമസ്തഭുവനവാസികൾക്കുമെന്റെ
ശിവനധീശനറിക ദാസനവനു ഞാനഹോ.

൪. ഹന്തഹന്ത! മമ മഹത്വമെന്തറിഞ്ഞു? മത്സുതയ്ക്കു
കാന്തനാം ശിവന്റെ ദാസഹതകനായ നീ.

൫. കുമതികൾക്കു ദൃശ്യനല്ല മമ മഹേശനറികമൂഢ
കിമപി താമസിച്ചിടാതെ യാഹി ദുൎമ്മതേ.

ശൈലാദിനൈവം പ്രതിരുദ്ധവൎത്മാ
കൈലാസശൈലാന്നഗരീം പ്രവിശ്യ

അഥ, തസ്മിൻ പത്മഭവാത്മജേ അതു ദക്ഷൻ, പുര...ണ്ഠം=ശിവന്റെ പുരത്തിനു സമീപം, പ്രവിശതി=പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ. നന്ദീ അഭിസരൻ=എതിരെ വന്നു് പ്രസഭം=ബലാലായി, നിരുദ്ധ്യ=തടുത്തിട്ടു്, പ്രകടരുഷാ=വൎദ്ധിച്ച കോപത്താൽ പരു...രം=കഠോരമായ അക്ഷരങ്ങളോടുകൂടി ബഭാഷേ=പറഞ്ഞു. ഈ പദത്തിൽ ഢ ഢ എന്നു് പരുഷാക്ഷരങ്ങൾ രൌദ്രരസത്തെ പോഷിപ്പിക്കുന്നു. വൃദ്ധം=വളൎന്ന. ദാസഹതകൻ=നീചഭൃത്യൻ. കിമപി=അല്പവും. യാഹി=നീ പോകു.

ഏവം=ഇങ്ങിനെ. ശൈലാദിനാ=ശിലാദന്റെ പുത്രനാൽ (നന്ദിയാൽ) രുദ്ധവൎത്മാ=തടുക്കപ്പെട്ട വഴിയോടുകൂടിയവനായ ദക്ഷൻ. കൈലാസ

ശർവസ്യഹവ്യാർപ്പണമധ്വരേഷു
സർവത്ര രോഷേണ രുരോധ ദക്ഷഃ.

മധ്യമാവതി—ചമ്പ.

തതോ വിധാതാ വിധിവദ്വിധാനം
ക്രതും വിധാതും കില നിശ്ചിതാത്മാ
ദ്രുതം സരൂപ്യാചലമാപ്യ ദേവം
പതിം പശൂനാമിതി വാചമൂചേ.

പല്ലവി.

ജയജയഗിരീശ ഗുണസിന്ധോ.

അനുപല്ലവി.

സകല ജഗതാംപതേ
സാധുജനപരമബന്ധോ. (ജയജയ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ശിവദർശനേന തവ നിയതം—ഭവ്യശീല
മമഹൃദയമതിമുദിതം—ഇന്നു
ധ്രുവമെൻറ കാമിതമശേഷമപിഫലിതം. (ജയജയ)

ശൈലാൽ=കൈലാസപർവതത്തിൽ നിന്നും. നഗരീം=തൻെറ പട്ടണത്തെ. പ്രവിശ്യ=പ്രവേശിച്ചിട്ടു്, അധ്വരേഷു=യാഗങ്ങളിൽ, ശർവസ്യ=ശിവന്, ഹവ്യാർപ്പണം=ഹവ്യം (ദേവന്മാർക്കുള്ള ഭാഗം) കൊടുക്കുന്നതു്, സർവത്ര=നാടൊട്ടുക്ക്, രോഷേണ=കോപത്തോടുകൂടി, രുരോധ=തടുത്തു (യാഗം കഴിക്കുന്ന ദിക്കിലെങ്ങും ശിവനുള്ള ഭാഗം കൊടുത്തുകൂടായെന്നു ഉപ്പാടു ചെയ്തു)

തതഃ=അതിനുശേഷം, വിധാതാ=ബ്രഹ്മാവു്, വിധിവദ്വിധാനം=മുറപോലെ ചെയ്യേണ്ടതായ, ക്രതും=യാഗത്തെ, വിധാതും=ചെയ്യുന്നതിന് നിശ്ചിതാത്മാ=നിശ്ചയിച്ചവനായിട്ടു്, രൂപ്യാചലം=വെള്ളിമലയെ ദ്രുതം=വേഗം. ആപ്യ=പ്രാപിച്ചു. പശൂനാംപതിം ദേവം=പശുപതിയായ ദേവനെ (ശിവനെ) ഇതി, വാചാമൂചെ=കില=പറഞ്ഞു. ഇവിടെ വിധിവദ്വിധാനം എന്നു പറഞ്ഞതിനാൽ ശിവൻെറ ഹവിർഭാഗം കൂടെ കൊടുത്തെങ്കിൽ മാത്രമെ യാഗകർമ്മം ശരിയാകയുള്ളു എന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

൧. ജഗതാം=ലോകങ്ങളുടെ ഭവ്യശീല=ക്ഷേമത്തെ കൊടുക്കുന്ന ശീലമുള്ളവനെ തവ=ഭവാൻെറ.ശിവദർശനേന=മംഗളകരമായകാഴ്ച മുദിതം=സന്തുഷ്ടം. നിയതം=നിശ്ചയം.

൨. ഭവദാഗമേന മമ തോഷം—മനസി മേ
പരിചിൽ വളരുന്നു സവിശേഷം—ഇപ്പോൾ
ഇവിടെ വരുവാൻ ഭവാനേതൊരഭിലാഷം.

പല്ലവി.

ജലജഭവ! കേൾക്ക ഗുണസിന്ധോ

൩. മനസി മമ രുചിയൊണ്ടു യാഗം—ചെയ്‌വാൻ
മാന്യകൃപയാ കുരു നിയോഗം—അങ്ങു
കനിവൊടു വന്നു തവ കയ്യോൎക്കൾഭാഗം. (ജയജയ)

൪. ഇന്നു ഞാൻ വരുവതവമാനം—നിന്റെ
നന്ദനൻ വൈരി മമ നൂനം—തത്ര
നന്ദിയെ നിയോഗിപ്പനെന്നൊടുസമാനം. (ജലജ)

തദനു തദനുവാദഹൃഷ്ടചേതാഃ
കമലഭവഃ കമലാധവാദ്യമൎത്ത്യൈഃ
സഹ സനകമുഖൈശ്ചതാപസേന്ദ്രൈ-
സ്സമഹിതമാരഭതാധ്വരം മഹാത്മാ.

പന്തുവരാടി—ചെമ്പട

നാരദാദിമുനിവാരസംഗതപുരന്ദരാദിസുരഭാസുരേ
സാരസാസനവരാധ്വരേ സദസി ഭൂരിസൂരിജനമാനിതം
താരകേശ്വരകിശോരശേഖരപദാരവിന്ദപരിചാരകം
ദൂരവാങ്മയശരോൽക്കരൈരരമവാകിരൽ സ വിധിനന്ദനഃ

---

൨. ഭവദാഗമേന=അങ്ങയുടെ വരവിനാൽ, ജലജഭവ=ബ്രഹ്മാവെ! രുചി=ആഗ്രഹം. നിയോഗം കുരു=അനുജ്ഞ നൾകിയാലും.

തദനു=അതിനുശേഷം, തദനു...താഃ=അദ്ദേഹത്തിന്റെ (ബ്രഹ്മാവിന്റെ) അനുവാദത്താൽ സന്തുഷ്ടമാനസനായ, മഹാത്മാവായ കമലഭവൻ=ബ്രഹ്മാവ്. കമ...മൎത്ത്യൈഃ...വിഷ്ണു തുടങ്ങിയ ദേവന്മാരോടും, സനകമുഖൈഃ=സനകാദികളായ താപസേന്ദ്രൈഃ ച സഹ=മഹൎഷിശ്രേഷ്ഠരോടുംകൂടി സമഹിതം=ശ്രേഷ്ഠമായ അധ്വരം ആരഭത=യാഗം ആരംഭിച്ചു.

നാരദാ...ഭാസുരെ=നാരദൻ തുടങ്ങിയ മുനിവര (വൃന്ദ)ങ്ങളോടു് സം[illegible]യ=ചേൎന്ന പുരന്ദരാദി സുരന്മാരാൽ ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരാൽ, ഭാസുര[illegible]ശോഭിച്ച, സാരസ...ധ്വരെ=സാരസാസനന്റെ=ബ്രഹ്മാവിന്റെ,

പല്ലവി.

എന്തിഹ തവ കാൎയ്യം ജള വരുവതി-
നെന്തിഹ തവ കാൎയ്യം.

അനുപല്ലവി.

ഹന്ത മഹാജനസഭയിലിരിപ്പതി-
നർഹതയില്ലിഹ തേ. (എന്തിഹ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. അസ്ഥിയണിഞ്ഞിഭകൃത്തിയുടുത്തുക-
രത്തിലെടുത്തുകപാലം
നിത്യമിരന്നുനടക്കുന്നവനുടെ
ഭൃത്യനതല്ലേ നീ. (എന്തിഹ)

൨. ഉൽക്കടമദമൊടു ധിക്കൃതിവചനമു-
രക്കും നിന്നുടെ ഗാത്രം.
മൽക്കരഹതികൊണ്ടിക്കാലം നിപ-
തിക്കും പൊടിപൊടിയായി. (എന്തിഹ)

പല്ലവി.

എന്തിനു തവ വെറുതേ ബഹു ഗർജ്ജന-
മെന്തിനു തവ വെറുതേ.

൩. പങ്കജഭവസുതനെങ്കിലഹം യുധി-
കാൺക ജവേന ദുരാത്മൻ!

വലിയ യാഗത്തിൽ. സദസി=സഭയിൽ വച്ചു്. ഭൂരി......നിതം=വളരെ വിദ്വാന്മാരാൽ മാനിക്കപ്പെട്ട. താര...രകം=താരകേശ്വരകിശോരശേഖരന്റെ ബാലചന്ദ്രചൂഡന്റെ (ശിവന്റെ) പദാരവിന്ദം=കാൽതാർ (രൂപകാഭാസം) പരിചാരകനെ=ശുശ്രൂഷകനെ (നന്ദിയെ) സഃ വിധിനന്ദനഃ=ആ ദക്ഷൻ, ക്രൂര....ല്ലൈഃ=ക്രൂരങ്ങളും (പരുഷങ്ങൾ) വാങ്മയവും=വാക്കിന്റെ ആകൃതിയിലുള്ളതുമായ ശരോൽക്കരങ്ങൾ. ബാണസമൂഹങ്ങൾകൊണ്ടു്, അരം=വേഗത്തിൽ. അവാകിരൽ=വർഷിച്ചു. പൊഴിച്ചു് (അധിക്ഷേപിച്ചുവെന്നു ഭാവം.)

ഇഭകൃത്തി=ആനത്തുകൽ. കപാലം=തലയോടു്. ഉൽകടം=വർദ്ധിച്ച. പൊടിയായി നിപതിക്കും=വീഴും.

ശങ്കരകിങ്കര സമ്പ്രതി നിൻെറയ-
ഹംകൃതി തീൎത്തിടുവെൻ. (എന്തിഹ)

൪. ത്ര്യക്ഷൻ തൻെറ കടാക്ഷം കൊണ്ടുട-
നക്ഷതമെന്മഹിമാ
ദക്ഷന്മാരൊരു ലക്ഷമിനിക്കൊരു
മക്ഷികയോടു സമം. (എന്തിന)

ഭുജഗഭൂഷണദൂഷണഭാഷണ-
ശ്രവണരോഷകഷായിതലോചനേ;
സകലവേദിനി നന്ദിനി നിൎഗ്ഗതേ
വിധിമുഖേ ച മഖേജനികുണ്ഠതാ.

സാവേരി.

തൽക്കാലേ സുരശില്പികല്പിത വിചിത്രാനല്പശില്പോജ്ജ്വലാം
ശാലാം പ്രാപ്യ സുരൈസ്സമം സമതനോദ്ദക്ഷോപി യജ്ഞോത്സവം;
സാവജ്ഞഃ പുരവൈരിണീതി മുനിഭിസ്ത്യക്തോ വസിഷ്ഠാദിഭി-
സ്സോയം വീക്ഷ്യ കദാചിദന്തികഗതം പ്രോചേ ദധീചിം മുനിം.

അഹംകൃതി = അഹങ്കാരം. അക്ഷതം = കേടുവരാത്തതു്. മക്ഷിക = ഈച്ച.

ഭുജഗ...ലോചനേ = ഭുജഗഭൂഷണൻെറ ശിവൻെറ ദൂഷണമായ (ശിവനെ നിന്ദിക്കുന്ന) ഭാഷണത്തിൻെറ ശ്രവണത്താൽ (ഭാഷണം കേൾക്കയാൽ) കഷായിതമായ ചുവന്ന കണ്ണോടുകൂടിയവനും, സകലവേദിനി = എല്ലാം (കാൎയ്യാകാൎയ്യങ്ങൾ എല്ലാം അറിയുന്നവനും ആയ) നന്ദിനി = (സപ്തമീ) നന്ദീ. നിൎഗ്ഗതേ = പോയപ്പോൾ, വിധിമുഖേ = ബ്രഹ്മാവിൻെറ മുഖത്തിലും. മഖേ ച = യാഗത്തിലും, കുണ്ഠതാ = വല്ലായ്മ. അജനി = ഉണ്ടായി. തൻെറ അപേക്ഷപ്രകാരം പ്രതിനിധിയായിട്ടു് അയച്ച നന്ദിയെ ഇപ്രകാരം അധിക്ഷേപിച്ചതിനാൽ ശിവൻ രോഷാകുലനായി വല്ലതും ചെയ്യുകയോ എന്നുള്ള ഭയംകൊണ്ടു് ബ്രഹ്മാവിനു് കുണ്ഠതയും, ശിവൻെറ ഹവിൎഭാഗം കൊടുക്കാത്തതിനാൽ യാഗത്തിനു് അപരിപൂൎണ്ണതയും ഉണ്ടായി.

"ദക്ഷന്മാരൊരുലക്ഷം മക്ഷിക"യാണെന്നും മററും വീരവാദം ചെയ്ത നന്ദീ ദക്ഷൻെറ കഥ അപ്പോൾ തന്നെ കഴിക്കാതെ ഇറങ്ങിപ്പോയതു് എന്തെന്നുള്ള ജിജ്ഞാസയെ സകലവേദിനി എന്ന വിശേഷണം ശമിപ്പിക്കുന്നു.

ദക്ഷഃ അപി = ദക്ഷനും, തൽക്കാലേ = അക്കാലത്തു്, സുര...ജ്ജ്വലാം = സുരശില്പിയാൽ വിശ്വകൎമ്മാവിനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും, വിചിത്രവും, അനല്പശില്പങ്ങളാൽ = വളരെ കൊത്തുപണികളാൽ ശോഭിക്കുന്നതും ആയ. ശാലാം = ശാലയെ. പ്രാപ്യ = പ്രാപിച്ചു്, സുരൈഃ സമം = ദേവന്മാരോടുകൂടി.

ചെഞ്ചുരുട്ടി—അടന്ത—ക്യാലുമട്ട്

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧. കാരുണ്യാകരം ഗൌരീകാന്തമുദാരം
കലയേ സന്തതം സച്ചിദാനന്ദാകാരം.
൨. ജഗദുദയാദിവിധാനവിഹാരം
ജനിമൃതിസംസാരസാഗരപാരം.
൩. മുനിജനഹൃദയാംബുജസവിതാരം
മുഹുരപി വിരചിത ദുഷ്ടസംഹാരം.
൪. മൃത്യുസന്ത്രാതമൃകണ്ഡുകുമാരം
മൃഡമഖിലാഭീഷ്ടദാനമന്ദാരം.

സാവേരി—അടന്ത.

പല്ലവി.

പരിതോഷമേററം വളരുന്നു മാമുനെ
ഭവദീയാഗമം കൊണ്ടുമേ.

യജ്ഞോൽസവം=യാഗത്തെ. സമതനോൽ=ചെയ്തു. പുരവൈരിണി=ശിവനിൽ, സാവജ്ഞഃ=നിന്ദയുള്ളവൻ ഇതി=എന്ന കാരണത്താൽ, വസിഷ്ഠാദികളായ മുനികളാൽ ത്യക്തഃ=ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനായ (വസിഷ്ഠാദികൾ ആരും വന്നില്ലയെന്നു ഭാവം)സഃ അയം=ആ ദക്ഷൻ. കദാചിൽ=ഒരിക്കൽ അന്തികഗതം=അടുത്തു വന്ന, ദധീചിം മുനിം=ദധീചിമുനിയോടു്. പ്രോചെ=പറഞ്ഞു.

ഈ പദം, ദധീചിമുനിയോടിക്കൊണ്ടു് പ്രവേശിക്കുന്നതാണു്. ഗൌരീകാന്തനെ കലയെ=ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു. ജഗദു...വിഹാരം=ലോകത്തിൻെറ ഉദയം=സൃഷ്ടി മുതലായ (സ്ഥിതി-സംഹാരങ്ങൾ) വിധാനം=രചനയാകുന്ന കളിയോടുകൂടിയവൻ. (കളിയായി ലോകത്തെ സൃഷ്ടിച്ചു രക്ഷിക്കുകയും നശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവൻ) ജനി...പാരം=ജനനമരണരൂപമായ സംസാരക്കടലിൻെറ കരയായവൻ, മുനിജ...താരം=താമരയ്ക്കു് സൂര്യൻ (രൂപകം) സൂര്യൻ താമരയെ ഉണത്തുന്നതുപോലെ ഇദ്ദേഹവും മുനികളുടെ മനസ്സിനു ഉണർവു (ജ്ഞാനം) കൊടുക്കുന്നു. വിര...ഹാരം=ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട ദുഷ്ടനിഗ്രഹത്തോടുകൂടിയവൻ. (ദുഷ്ടന്മാരെ നിഗ്രഹിച്ചവൻ) മൃത്യു...മാരം=മരണത്തിൽ നിന്നു സന്ത്രാണനം ചെയ്യപ്പെട്ട രക്ഷിക്കപ്പെട്ട മൃകണ്ഡുകുമാരനോടു(മാർക്കണ്ഡനോടു)കൂടിയവനായും (മാർക്കണ്ഡനെ മരണത്തിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചവൻ) മന്ദാരം=കല്പവൃക്ഷം.

അനുപല്ലവി

ദുരിതങ്ങൾ നശിപ്പാനും സുകൃതങ്ങൾ ലഭിപ്പാനും
പരമൊരുവഴിപാർത്താൽ സുജനസംഗമമെല്ലോ. (പരി)

ചരണങ്ങൾ.

൧. അനഘർ നാരദൻ തപോധനനാകും വസിഷ്ഠനും
സനകാദികളായുള്ള മുനികളെന്തു വന്നില്ല
വനജസംഭവനേകൻ ജനകനിജ്ജനങ്ങൾക്ക
പുനരെന്തിങ്ങനെതാന്നിമനസി ഹന്ത വൈഷമ്യം (പരി)

൨. വാമദേവനിലേററം പ്രേമംകൊണ്ടവക്കിന്നു
മാമകാദ്ധ്വരേ വരുവാൻ വൈമുഖ്യമുള്ളവാകിൽ
കാമമെന്തിഹ ചേതം താമസശീലനാകും
സോമചൂഡൻെറ ഭാഗം നാമിന്നുകൊടുത്തീടാം. (പരി)

മോഹനം — അടന്ത

പല്ലവി.

മംഗലമൂർത്തിയായുള്ള മഹേശനെ
മാനിച്ചുകൊൾകനല്ലു.

അനുപല്ലവി

ഗംഗാധരൻെറ മഹത്വമറിയാതെ
ഗർഹണം ചെയ്യുന്നതർഹതയല്ലഹോ. (മംഗല)

അനഘൻ=പാപമില്ലാത്തവൻ, ഇജ്ജനങ്ങൾക്ക്=എനിക്കും, മുൻചൊന്ന നാരദാദികൾക്കും, ബ്രഹ്മാവ് ആണല്ലൊ അച്ഛൻ. മനസ്സിൽ ഇങ്ങനെ വൈഷമ്യം=സമബുദ്ധിയില്ലായ്മ (സഹോദരനാണെന്നുള്ള വിചാരം ഇല്ലായ്മ) എൻെറ മനസ്സിൽ സങ്കടമുണ്ട് എന്നും ആകാം. ഹന്ത=കഷ്ടം. വാമദേവൻ=ശിവൻ. കാമം=ഇഷ്ടം തന്നെ. (അവർ വരാത്തതിൽ പരിഭവമില്ലെന്നും അതു നന്നായി എന്നും പറയുന്നു.) ഇഷ്ടമല്ലാത്തതിനെ ഇഷ്ടമാണെന്നു പറയുന്നിടത്തു—കാമം എന്ന പദം ഉപയോഗിക്കുന്നു. താമസശീലൻ=തമോഗുണമുള്ളവൻ.

ഗർഹണം ചെയ്ക=നിന്ദിക്കുക.

ചരണങ്ങൾ.

൧. അന്തകന്റെ ചിന്ത ഹന്ത കളഞ്ഞതും
ദന്തിവരാസുരകൃന്തനം ചെയ്തതും
അന്തരംഗംതന്നിൽ ചിന്തിച്ചു കാൺകിൽ പു-
രാന്തകവൈഭവമെന്തിഹ ചൊല്ലേണ്ടു. (മംഗല)

൨. സന്തതമീശ്വരൻ ശാന്തനെന്നാകിലും
ഹന്തകോപിച്ചാൽ കല്പാന്താനലൻപോലെ
സന്തോഷിച്ചാലീശൻ സന്താനശാഖിപോ-
ലെന്തെങ്കിലും ഭക്തചിന്തിതം നൽകീടും. (മംഗല)

൩. കുടിലമാനസനാകും നിടിലലോചനസ്സന്ധ്യാ
നടനാകുമവനേറ്റം പടുതയുണ്ടറിവേൻ ഞാൻ
കടുക്കും കോപമെന്നുള്ളിൽ കിടക്കക്കൊണ്ടധുനാധൂർ-
ജ്ജടിക്ക യജ്ഞഭാഗം ഞാൻ കൊടുക്കയില്ല നിർണ്ണയം.

അക്കാദമി

പല്ലവി.

ഗുണദോഷമാത്രമതിനിന്നു പറയേണ്ട
കതുകമില്ല മേ കേൾപ്പാനും.

൪. ഭുവനമാന്യനായുള്ള ഭവനാകും ഭഗവാൻകൽ
അവമാനം തുടങ്ങുന്ന തവയാഗം മുടങ്ങീടും
അവിവേകാൽ നിനക്കുള്ള ഭവിതവ്യം തടുക്കാമോ
ശിവശിവ തവപാദംശിവദംഞാൻവണങ്ങുന്നേൻ(മംഗല

ചിന്താ=വിചാരം. (അഹങ്കാരം) മാർക്കണ്ഡനെ കൊല്ലുന്നതിവന്ന കാലനെ കൊന്നതു് എന്നു ഭാവം) ദന്തി...കൃന്തനം=ഗജാസുരനെ. കൃന്തനം=ഛേദിച്ചതു്. (മഹിഷാസുരപുത്രനായ ഗജാസുരനെവധിച്ചതു്) കാല്പന്താനലൻ=പ്രളയകാലത്തിലുള്ള തീയ്. സന്താനശാഖി=കല്പവൃക്ഷം.

കുടിലമാനസൻ=വക്രബുദ്ധി. (ദുർബുദ്ധി) നിടിലം=നെററി. സന്ധ്യാനടൻ=സന്ധ്യയിൽ (പ്രദോഷത്തിൽ) നൃത്തം ചെയ്യുന്നവൻ (നടരാജൻ) ഏററം പടുതയുണ്ടു്=ഒട്ടും സാമർത്ഥ്യം ഇല്ല. ഒന്നിനും കൊള്ളാത്തവൻ എന്നു ഭാവം) ധൂർജ്ജടി=ശിവൻ.

തവയാഗം=നിന്റെ യാഗം. ഭവിതവ്യം=വരാനുള്ളതു് (വിധി) ശിവദം=മംഗളം നൽകുന്നതു്.

മുഖാരി—പഞ്ചാരി.

ഇത്യുക്ത്വാ ഗതവതി താപസേ ദധീചൌ
ബുദ്ധ്വൈതൽകലഹപരായണോ മുനീന്ദ്രഃ
കൈലാസം ഗിരിമഥ നാരദഃ പ്രപേദേ
കാലാരിർമ്മുദിതമനാ ജഗാദ ചൈനം.

പല്ലവി.

താപസേന്ദ്ര കേൾക്ക മേ ഗിരം.

ചരണങ്ങൾ.

൧. എന്തുവിശേഷങ്ങളുണ്ടു ജഗത്രയേ
ഇന്നു ഭവാനറിയാതെയില്ലൊന്നുമേ
ഹന്തതവാഗമം ചിന്തിച്ചുവാഴുമ്പോ-
ളന്തികേ വന്നതും സന്തോഷമായി മേ. (താപ)

൨. സർവ്വൈകസാക്ഷി ഭവാനറിഞ്ഞീടാതെ
സാമ്പ്രതമൊന്നുമില്ലെങ്കിലും ചൊല്ലുവൻ
ദുർവാരഗർവാന്ധനാകിയദക്ഷന്റെ
ദുർഭാഷണങ്ങൾ ഞാനിങ്ങനെ ചൊല്ലേണ്ടു.

പല്ലവി.

ചന്ദ്രചൂഡ കേൾക്കമേഗിരം
ഇക്കാലമങ്ങൊരുയാഗം തുടങ്ങിപോൽ
സൽക്കാരഭാഗം ഭവാനതിനില്ലപോൽ
ധിക്കരിക്കുന്നു ഭവാനെയെന്നുള്ളതും
തൃക്കാൽവണങ്ങീട്ടുണർത്തിപ്പാൻ വന്നു ഞാൻ. (ചന്ദ്ര)

ദധീചൌ താപസെ=(സപ്തമി) ദധീചി മഹർഷി. ഇതി ഉക്ത്വാ=ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിട്ട്, ഗതവതി=പോയപ്പോൾ, കലഹപരായണഃ=കലഹത്തിൽ താല്പൎയ്യമുള്ള നാരദഃ മുനീന്ദ്രഃ=നാരദമഹർഷി. ഏതൽബുദ്ധ്വാ=ഇതു് (ശിവന് ഹവിർഭാഗം കൊടുക്കയില്ലെന്നുള്ള ദക്ഷന്റെ നിശ്ചയം) അറിഞ്ഞിട്ട്; കൈലാസം ഗിരിവരം=കൈലാസപർവതത്തിലേയ്ക്കു്; പ്രപേദെ=പോയി. അഥ=പിന്നീട്; കാലാരിഃ മുദിതമനാഃ=സന്തോഷിച്ചവനായിട്ട് ഏനം=ഈ നാരദനോട് ജഗാദച=പറയുകയും ചെയ്തു.

[illegible]ന്മാർ=സത്തുക്കളായ നിങ്ങൾക്ക് എന്നിൽ (ശിവനിൽ) പക്ഷപാ[illegible]നഹം.

൪. ദുഷ്ടന്മാർചെയ്യുന്ന ദുഷ്കർമ്മത്തിൻഫലം
പെട്ടന്നനുഭവിച്ചീടുമവർതന്നെ
ശിഷ്ടന്മാർ നിങ്ങൾക്കു പക്ഷപാതമെന്നി-
ലൊട്ടല്ലതുകൊണ്ടു തോന്നീടുമിങ്ങനെ. (താപ)

എരിക്കലകാമോദരി—ചെമ്പട.

ഇതീരിതവതീശ്വരേ കൃതനതൌ ഗതേ നാരദേ
ക്രതൂത്സവമഹോർജ്ജിതം പിതുരതീവ സാ വീക്ഷിതും
കുതൂഹലവതീ തദാ ഖിലസതീ ശിരോമാലികാ
സതീ ഭഗവതീ നിജം പതിമുവാച പാദാനതാ.

പല്ലവി.

ലോകാധിപ കാന്ത കരുണാലയവാച-
മാകർണ്ണയമേ ശംഭോ.

അനുപല്ലവി.

ആകാംക്ഷയൊന്നെന്റെ മനതാരിൽവളരുന്നു
അതിനനുവദിക്കേണമാശ്രിതജനബന്ധോ. (ലോകാ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. ഇന്നുമേജനകൻചെയ്യുന്ന യാഗഘോഷങ്ങൾ
ചെന്നുകണ്ടുവരുവാനെന്നിൽനിൻകൃപവേണം
എന്നുടെസോദരിമാരെല്ലാപേരുമവിടെ
വന്നീടുമവരേയും വടിവിൽ കണ്ടീടാമെല്ലോ. (ലോകാ)

൨. തത്രഞാൻഗമിച്ചെങ്കിൽതാതനുള്ളവിദ്വേഷം
അത്രയുമകന്നീടുമത്രമാത്രവുമല്ലാ
എത്രയും പരിതോഷമെല്ലാർക്കുമുളവാകും
സത്രവും വഴിപോലെ സഫലമായ്ഭവിച്ചീടും. (ലോക

ഈശ്വരേ=ശിവൻ, ഇതി ഈരിതവതി=പറഞ്ഞപ്പോൾ, കൃതനതൌ=നമസ്കരിച്ചവനായ നാരദേ=നാരദൻ ഗതേ=പോയപ്പോൾ പിതുഃ=അഛന്റെ ഊർജ്ജിതമായ ക്രതൂൽസവത്തെ വീക്ഷിതും=കാണുന്നതിനു അതീവ=വളരെ. കുതൂഹലവതീ=ആഗ്രഹമുള്ളവളും. അഖി...ലലികാ=എല്ലാ പതിവ്രതാസ്ത്രീകളുടേയും തലയിൽ ചൂടുന്ന മാലയും ആയ സാസതീഭഗവതീ നിജംപതിം=തന്റെ ഭർത്താവിനോട്, പാദാനതാ=കാലിൽ കുമ്പിട്ടുകൊണ്ട് ഉവാച=പറഞ്ഞു.

മേ വാചം=എന്റെ വാക്കിനെ. ആകർണ്ണയ=കേട്ടാലും. ആകാംക്ഷ=ആഗ്രഹം. എല്ലാവർക്കും=യാഗത്തിനു കൂടീട്ടുള്ളവർക്കെല്ലാം ഉൽകൃഷ്ടരായ രണ്ടുപേർക്കു (ദക്ഷനും—ശിവനും) തമ്മിലുള്ള വിരോധം തീരുന്നതു നി-
ലോകവാസികൾക്ക് എല്ലാപേർക്കും—എന്നുമാകാം. സത്രം=യാഗം.

പന്തുവരാളി—ചെമ്പട.

ഖണ്ഡം.

ശി. കുവലയവിലോചനെ കുമതിയാകിയദക്ഷൻ
ഹവകർമ്മകഥനമോടറിയിക്കാതിരിക്കുമ്പോൾ
ഭവതിയങ്ങുചെന്നെങ്കിൽ പലരുംകേൾക്കവെ പാര-
മവമാനിച്ചയച്ചീടുമതിനില്ലസന്ദേഹം.

പല്ലവി.

ബാലേമൃദുതര ശീലേ ദയിതേ മേ
ഭാഷിതമിതു കേൾക്ക നീ.

സാരംഗം—മുറിയടന്ത.

യജ്ഞാലോകനകൌതുകാൽ സ്വയമനാ-
ദൃത്യൈവപത്യുർഗ്ഗിരം
പ്രസ്ഥായ പ്രമഥൈസ്സമം നിജപുരീ-
മഭ്യാഗതാന്താം സതീം
ദൃഷ്ട്വാ ഹൃഷ്ടസുരാംഗനാഭിരഭിതോ
ജുഷ്ടാം സ ദക്ഷോധികം
രുഷ്ടോ ഘൂർണ്ണിതദൃഷ്ടിനിഷ്ഠുരതരം
വ്യാചഷ്ട ദുഷ്ടാശയഃ.

ഹവം=യാഗം.

യജ്ഞാലോകനകൌതുകാൽ=യാഗം കാണുന്നതിനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ, പത്യുഃ=ഭർത്താവിൻെറ. ഗിരം=വാക്കിനെ, അനാദൃത്യ=അനാദരിച്ചിട്ട്, (വകവെയ്ക്കാതെ) സ്വയം ഏവ=തനിയെ തന്നെ, (തൻെറ മനസ്സാലെ) പ്രമഥൈഃ സമം=ഭൂതഗണങ്ങളോടുകൂടി പ്രസ്ഥായ=പുറപ്പെട്ട്. നിജപുരീം=തൻെറ (ദക്ഷൻെറ) പട്ടണത്തിൽ അഭ്യാഗതാം=വന്നവളും, ഹൃഷ്ടസുരാംഗനാഭിഃ=(സതിയുടെ വരവു നിമിത്തം) സന്തോഷിച്ച ദേവസ്ത്രീകളാൽ അഭിതഃ=ചുററും. ജുഷ്ടാം=സേവിക്കപ്പെട്ടവളുമായ. താം സതീം=ആ സതിയെ ദൃഷ്ട്വാ=കണ്ടിട്ട്. അധികം രുഷ്ടഃ=വളരെ കോപിച്ചവനും ദുഷ്ടാശയനുമായ ദക്ഷഃ=ആ ദക്ഷൻ. ഘൂർണിത .തരം=ചുഴററപ്പെട്ട ദൃഷ്ടികളാൽ അതിഭയങ്കരമായിരിക്കുംവണ്ണം; വ്യാചഷ്ട=പറഞ്ഞു.

പല്ലവി.

യാഗശാലയിൽ നിന്നു പോക ജവാൽ ഭ്രതേശദയിതേ
യാഗശാലയിൽ നിന്നു പോക ജവാൽ.

അനുപല്ലവി.

ആഗമിപ്പതിനാരുചൊന്നതു
ഹന്ത നിന്നോടു കുടിലശീലേ? (യാഗ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. പ്രീതി നിന്നിലിനിക്കു നഹി ഗത-
നീതിയാം തവ പതിയിൽ നിന്നൊരു
ഭീതി തെല്ലുമതില്ല നിന്നുടെ
താതനം ഞാനല്ല സമ്പ്രതി. (യാഗ)

പുന്നാഗവരാളി—അടന്ത.

൨. അഷ്ടമൂർത്തിയെ നിന്ദചെയ്യുതു
കഷ്ടമെന്തിതു തോന്നിയതു ഹൃദി?
വിഷ്ടപേശവിരോധമിഹ തവ
ദിഷ്ടദോഷവശേന വന്നിതു.

പല്ലവി.

താത ദുർമ്മതേ നല്ലതല്ലിതു തേ കേൾക്ക മേ വചനം
താത ദുർമ്മതേ നല്ലതല്ലിതു തേ.

൩. ഇത്തരം മദഃമോടു നിന്നുട-
നുത്തരം പറയുന്ന നിന്നെ
സത്വരം ഭൃത്യരെക്കൊണ്ടു പു-
റത്തിറക്കുവതെന്നറിക നീ. (യാഗ)

ജവാൽ = വേഗത്തിൽ. ഗതനീതിയാം = നീതി ഇല്ലാത്തവനായ.
വിഷ്ടപേശൻ = ലോകനാഥൻ. ദിഷ്ടദോഷവശേന = ഭാഗ്യദോഷത്താ
ദുർമ്മതേ = (ഇപ്രകാരമുള്ള) ചീത്തബുദ്ധിയോടുകൂടിയവനേ.

മുഖാരി—ചെമ്പട

ശ്രുത്വാ പിതുഃ ശ്രുതിവിരോധിവചസ്തദാ സാ
ഗത്വാ സതീ രജതഭൂമിധരം ജവേന
നത്വാ ഹ്രിയാ ഹൃദി ഭിയാപി രുഷാ ശുചാ ച
സ്ഥിത്വാ പുരഃ പുരഹരം ഗിരമിത്യുവാച.

പല്ലവി.

തിങ്കൾമൌലെ കേൾക്ക വാചം
ദേവദേവ തേ.

അനുപല്ലവി.

എങ്കലുള്ളോരപരാധം
എല്ലാം നീ താൻ സഹിക്കേണം. (തിങ്കൾ)

ചരണങ്ങൾ

൧. മാനനീയം തവ വാക്യം മാനിയാതെ പോകമൂലം
മാനഭംഗം വന്നീവണ്ണം മാമകവല്ലഭ ശംഭോ. (തിങ്കൾ)

൨. ഹന്ത താതനെന്റെ മാനഹാനി ചെയ്തതിനില്ലാർത്തി
നിന്തിരുവടിയെക്കൂടെ നിന്ദിപ്പതു സഹിയാ ഞാൻ. (തി)

൩. താമസശീലനാകുന്ന ദക്ഷനെക്കൊല്ലുവാനേതും
താമസിച്ചീടൊല്ലാ മമ താതനവനല്ലിനിമേൽ (തിങ്കൾ)

പിതുഃ=അച്ഛന്റെ. ശ്രുതിവിരോധി=കേൾക്കുന്നതിന് ഇമ്പമില്ലാത്ത (കർണ്ണാരുന്തുദമായ) വചഃ=വാക്കിനെ ശ്രുത്വാ=കേട്ട്. സാ=സതീ, തദാ=അപ്പോൾ. രജതഭൂമിധരം=വെള്ളിമലയിൽ. ജവേന=വേഗം. ഗത്വാ=ചെന്നിട്ട്. ഹൃദി=മനസ്സിൽ ഹ്രിയാ=ലജ്ജയോടും. ഭിയാ അപി=ഭയത്തോടും. രുഷാ=കോപത്തോടും ശുചാ ച=ശോകത്തോടും. നത്വാ=നമസ്കരിച്ചിട്ട്. പുരഃ=(ശിവന്റെ) മുമ്പിൽ. സ്ഥിത്വാ=നിന്നുകൊണ്ട്. പുരഹരം=ശിവനോട്. ഗിരം ഇതി ഉവാച=ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. തന്നെ യാഗശാലയിൽ വച്ച് പരസ്യമായി അപമാനിച്ചതിനാൽ ദക്ഷനോടു കോപവും, താൻ അതിനു പാത്രമായല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു ശോകവും, ഭർത്തൃവാക്യം അനാദരിച്ചതിൽ അദ്ദേഹം കോപിച്ചേക്കുമോ എന്നു ഭീതിയും, "അത്ര ഞാൻ രമിച്ചെങ്കിൽ താതനുള്ള വിദ്വേഷം" പോകുമെന്നും മററും വിചാരിച്ചുകൊ പോയ കാര്യം സാധിക്കാതെ മാനഭംഗം വന്നതിൽ ലജ്ജയും ഉണ്ടായി.

ഭൈരവി—ചെമ്പട.

പല്ലവി.

സന്താപമരുതരുതേ ചെന്താമരേക്ഷണേ! തവ
സന്തോഷം വരുത്തുന്നുണ്ടു ഞാൻ—വൈകാതെ മദ-
ദന്താവളരാജഗമനേ!

അനുപല്ലവി.

അന്തരമില്ലിതിനന്തകരിപു തവ
ചിന്തിതലാഭനേ സന്തതകുതുകി. (സന്താപ)

ചരണങ്ങൾ.

൧. കൊണ്ടൽവേണി! നിനക്കുള്ളിൽ കുണ്ഠിതമുണ്ടാമെന്നോർത്തു
ഖിന്നയാതെ കണ്ടിരുന്നുവാണു ഞാൻ—കണ്ടുകൊൾക തൽ-
കണ്ഠകൃന്തനം ചെയ്യിപ്പിപ്പൻ
പ്രമഥഗണാനലനടുവതിലവനൊരു
തൃണമിവ സപദി പതിപ്പതു കാൺക. (സന്താപ)

൨. ദുഷ്ടനാകുമവൻ ചൊന്ന ദുർവാക്കുകൾ കേട്ടു പാര-
മിഷ്ടരായ് മോദിച്ചവരുടെ—ഗർവവുമിന്നു
നഷ്ടമാക്കീടുവനാശു ഞാൻ
കുടിലമതികളുടെ കസൃതികൾ കളവാൻ
നിടിലനയനനൊരു തടവിഹ നഹി നഹി. (സന്താപ)

൩. ഉൽക്കുലാഹംകാരമൂലമുൾക്കാമ്പിൽ ബോധം വെടിഞ്ഞു
ധിക്കാരം ചെയ്യുന്ന ദക്ഷന്റെ—ദുർമ്മദം തീർപ്പാ-
നിക്കാലം സംഗതി വന്നഹോ.
ചക്ഷുശ്രവണൻ മീറി വരുന്നതു
പക്ഷിപ്രവരനു ഭക്ഷണകാലം. (സന്താപ)

മദദന്താവളരാജഗമനേ = മദയാനത്തലവനെപ്പോലെ നടക്കുന്നവളെ. അന്തരം = വ്യത്യാസം. ചിന്തിതലാഭനേ = ഇഷ്ടത്തെ സാധിപ്പിക്കുന്നതിൽ. കുതുകീ = ആഗ്രഹമുള്ളവൻ. തൽകണ്ഠകൃന്തനം = അവന്റെ കണ്ഠച്ഛേദം. പ്രമഥഗണാനലനടുവിൽ = ഭൂതഗണമാകുന്ന തീയുടെ നടുവിൽ. (രൂപകം) തൃണം ഇവ = പുല്ലുപോലെ. ഉൽക്രുലാഹങ്കാരം = കരകവിഞ്ഞ ഗർവം. ചക്ഷുശ്രവണൻ = സർപ്പം. പക്ഷിപ്രവരൻ = ഗരുഡൻ. (രൂപകാതിശയോക്തി

സാരംഗം—ചെമ്പട.

തല്ക്കാലോദ്യൽപ്രകോപത്രിപുരഹരലലാ-
ടാക്ഷിരൂക്ഷാഗ്നിജാതോ
ബിഭ്രദ്ദോർഭിർമ്മഹൽഭിസ്ത്രിശിഖമുഖമഹാ-
ശസ്ത്രജാലാന്യഭീക്ഷ്ണം
രുദ്രാണീസൃഷ്ടയാദ്രിപ്രതിഭടവപുഷാ
ഭദ്രകാള്യാസമേതോ
രൌദ്രാത്മാ വീരഭദ്രഃ പ്രളയഘനരവോ-
രുദ്രമിത്യാചചക്ഷേ.

പല്ലവി.

ശങ്കര ജയ ഭഗവൻ ഭവൽപദ-
പങ്കജമിഹ വന്ദേ.

അനുപല്ലവി.

കിങ്കരനായിട്ടുമെന്നാലധുനാ
കിംകരണീയമതരുൾചെയ്യേണം. (ശങ്കര)

തല്ക്കാലൊ...ജാതഃ = ആയവസരത്തിൽ വർദ്ധിച്ച കോപത്തോടുകൂടിയ ത്രിപുരഹരന്റെ ലലാടാക്ഷത്തിൽ (നെററിയിലുള്ള കണ്ണിൽ) ഉള്ള ജ്വാലയേറിയ അഗ്നിയിൽ നിന്നും ഉണ്ടായവനും, മഹൽഭിഃ ദോർഭിഃ = വലിയ കൈകളാൽ (ബഹുവചനം കൊണ്ടു് വളരെ കൈകൾ ഉണ്ടെന്നു ഊഹിക്കാം—ദചി സഹസ്രബാഹുവെന്നു് ഇനി പറയുന്നും ഉണ്ടു്) ത്രിശിഖ...ലാനി = ത്രിശിഖം (ശൂലം) തുടങ്ങിയ ഉഗ്രമായ ആയുധക്കൂട്ടങ്ങളെ അഭീക്ഷ്ണം = ഇടയില്ലാതെ (ഒരു കയ്യും ഒഴിയാതെ—എല്ലാ കയ്യിലും എന്നു് ഭാവം) ബിഭ്രൽ = ധരിക്കുന്നവനും, രുദ്രാണീസൃഷ്ടയാ = സതിയാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവളും. അദ്രിപ്രതിഭടവപുഷാ = പർവതത്തിന് എതിരായ ശരീരമുള്ളവളുമായ. ഭദ്രകാള്യാ = ഭദ്രകാളിയോടു. സമേതഃ = കൂടിയവനും. രൌദ്രാത്മാ = രൌദ്രസ്വരൂപനും ആയ വീരഭദ്രൻ, പ്രളയഘനരവഃ = കല്പാന്തമേഘത്തിന്റെ നാദം പോലുള്ള നാദത്തോടുകൂടിയവനായി. രുദ്രം = ശിവനോടു്. ഇതി ആചചക്ഷേ = ഇപ്രകാ[രം] പറഞ്ഞു.

[illegible]കരണീയം = ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതു്. കിം = എന്തു്.

ചരണങ്ങൾ.

൧. ദനുജാദിതിതനുജാഖില
മനുജാദിഭുവനജാൻ
ഗിരിശ നിങ്കലരിശമുള്ളവരെയിഹ
കണ്ടുകൊൾക കൊണ്ടുവരുവനചിരാൽ. (ശങ്കര)

൨. സ്ഥലമാംകടൽ വിലമാംഗിരി
ജലമാംക്ഷിതിതലവും
അടിയനോക്കിലുടനശേഷജഗദപി
തടവതില്ലഝടിതിപൊടിപൊടിപ്പൻ. (ശങ്കര)

൩. പുരശാസന വരശോണിത
പരിശോഭിതപരശോ
ഹരഗിരീശ കുരു നിദേശമെന്തധുനാ?
മയാ വിധേയമായതീശ്വര. (ശങ്കര)

൪. നളിനാസനസുതനാകിയ
ജളനെൻമഖഭാഗം
തന്നിടാഞ്ഞിൽ നിർദ്ദയനായദക്ഷനെ
യിന്നുചെന്നുകൊന്നുവന്നിടേണം

പല്ലവി.

വീരഭദ്രഭദ്ര നിങ്ങൾക്കിഹ
ഭൂരിഭദ്രമുളവാം.

ദനുജാ...ജാൻ=ദനുജർ=അസുരർ. അദിതിതനുജർ=ദേവന്മാർ ഇ
രെയും മനുജർ (മനുഷ്യർ)തുടങ്ങിയിട്ടുള്ള ലോകത്തിൽ ജനിച്ച എല്ലാപേ
യും, സ്ഥലമാം=സ്ഥലമാകും. വിലം=ബിലം. (തുരപ്പ്—പോതു്) ഇവി
ടെ വീരരസത്തിന് അനുകൂലമായ വർണ്ണങ്ങളല്ലാം പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പുര
ശാസന=പുരാരെ. പര...പരശോ=പരന്മാരുടെ ശത്രുക്കളുടെ ചോരയാൽ
ഏററവും ശോഭിച്ച മഴുവോടുകൂടിയവനെ. മയാ=എന്നാൽ. വിധേയമായ
തു്=ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതു് എന്തു് നിദേശംകുരു=ആജ്ഞാപിച്ചാലും. ഭ
മംഗളം.

ഘണ്ടാരം—മുറിയടന്ത.

സഹസ്രമൂർദ്ധാ ദ്വിസഹസ്രബാഹുഃ
സ്സ വീരഭദ്രസ്സഹ ഭദ്രകാള്യാ
തദാ വിസൃഷ്ടൈർവ്വിവിധൈർഗ്ഗണൗഘൈ-
സ്സമാവൃതോ ദക്ഷപുരീം രുരോധ.

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧. അന്തകാന്തകവൈഭവം ഏതും
ചിന്തിയാതെ മദാന്ധനായ്
ഹന്ത നിന്ദിത സപ്തതന്തുവി-
ധം തുടർന്നു ഭവാനെടോ.

൨. നിടിലനയനന്റെ വിഹിതമീ മഖ-
ഭാഗമിന്നു തരാത്തിലോ
കുടില നിന്നുടെ മഖമൊടുടലഖി
വടിവോടിഹ പൊടിയാക്കുവൻ.

൩. ദക്ഷ ഭുജബലമക്ഷതം ഗ്രഹി-
യാതെ വന്നിതു ചൊൽകിലോ
ഇക്ഷണം ബഹുപക്ഷികൾക്കിഹ
ഭക്ഷ്യമാക്കുവനറിക നീ.

ചുടലയതിൽ നടമാടി നീളെ ന-
ടന്നിടുന്ന കപാലിയാം
കുടിലനദ്ധ്വരഭാഗമിന്നു കൊ-
ടുക്കയില്ലതു നിർണ്ണയം.
രുദ്രവല്ലഭസതിയയച്ചൊരു
ഭദ്രകാളിയതായ ഞാൻ
വിദ്രുതം തവ രക്തധാര കു-
ടിച്ചിടാതെയടങ്ങുമോ?

സഹസ്രമൂർദ്ധാ = ആയിരം തലയുള്ളവനും, ദ്വിസഹസ്രബാഹുഃ = രണ്ടായിരം കയ്യുള്ളവനും, ആയ. സഃ വീരഭദ്രഃ = ആ വീരഭദ്രൻ. തദാ = അപ്പോൾ. വിസൃഷ്ടൈഃ = വിടപ്പെട്ടവരായ. വിവിധൈഃ ഗണൗഘൈഃ = പല മാതിരിയിലുള്ള ഭൂതഗണക്കൂട്ടത്താൽ സമാവൃതഃ = ചുററപ്പെട്ടവനായി ഭദ്രകാള്യാസഹ = ഭദ്രകാളിയോടുകൂടി ദക്ഷൻെറ പട്ടണത്തെ രുരോധ = തടുത്തു എതിർത്തു. സപ്തതന്തുവിധം = യാഗകർമ്മം. മഖം = യാഗം. അക്ഷതം = കേടില്ലാതെ. കപാലീ = തലയോട്ട് എടുത്തവൻ.

൯. സതിയോടവമതിപലതുമിങ്ങു
പറഞ്ഞതും ചില കുമതികൾ
സദസി കട്ടരസിച്ചതും ബത
സാധു ശിവശിവ നന്നഹോ.

ക്രുദ്ധഃ ശ്രീവീരഭദ്രസ്ത്രിഭുവനമഖിലം
കമ്പയന്നട്ടഹാസൈർ-
ദ്ദക്ഷസ്യാഹൃത്യ ശീർഷം കരലസദസിനാ
ദക്ഷിണാഗ്നൌ ജുഹാവ
ത്ര്യക്ഷാധിക്ഷേപവാദശ്രുതിസമയധൃതാ-
നന്ദവൃന്ദാരകാണാം
ചക്രേ വൈകല്യമംഗേഷ്വധികമതിജവാ-
ദധ്വരം ചാപഭാങ്ക്ഷീൽ.

മലഹരി—ചെമ്പടതാളം.

അത്രാന്തരേ ദിവ്യവൃഷാധിരൂഢ-
സ്സത്യാസമേതോ ഭഗവാന്മഹേശഃ
തത്രാവിരാസീത്സകലേശ്വരന്തം
ഭക്ത്യാ നമന്തഃ നനവുസ്സുരേന്ദ്രാഃ.

ക്രുദ്ധൻ = കോപിച്ചവനായ ശ്രീവീരഭദ്രൻ ത്രിഭുവനമഖിലം = മൂന്നു ലോകമുഴുവനും അട്ടഹാസൈഃ = അലർച്ചകൊണ്ടു്. കമ്പയൻ = വിറപ്പിക്കുന്നവനായിട്ടു്, ദക്ഷസ്യശീർഷം = ദക്ഷൻെറ തലയെ. കരലസദസിനാ = കയ്യിൽ ശോഭിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വാളുകൊണ്ടു് ആഹൃത്യ = എടുത്തു്. ദക്ഷിണാഗ്നൌ = യാഗാഗ്നിയിൽ ജുഹാവ = ഹോമിച്ചു ത്ര്യക്ഷാധി...കാണാം = ത്ര്യക്ഷനെ ശിവനെ അധിക്ഷേപിച്ചുള്ള സംഭാഷണങ്ങളെ കേട്ടസമയത്തു ധൃതാനന്ദന്മാരായ = സന്തോഷിച്ചവരായ. വൃന്ദാരകന്മാർക്കു് ദേവന്മാർക്കു്. അംഗേഷു = അവയവങ്ങളിൽ അധികം വൈകല്യം = ന്യൂനതയെയും ചക്രേ = ചെയ്തു (അംഗങ്ങളെ ഛേദിച്ചു) അതിജവാൽ = വളരെ വേഗം, അധ്വരം = യാഗത്തെയും അഭാങ്ക്ഷീൽ = ഭഞ്ജിച്ചു മുടക്കി സമുച്ചയാലങ്കാ

അത്രാന്തരേ = ഈ അവസരത്തിൽ, മഹേശഃ = ശിവൻ ദിവ്യവൃഷാധിരൂഢഃ = ദിവ്യമായ ശ്രേഷ്ഠമായ കാളയിൽ കയറിയവനായും, സത്യാസമേ = സതിയോടുകൂടിയവനായി തത്ര = അവിടെ (യാഗശാലയിൽ) ആവിരഭൂൽ = പ്രത്യക്ഷനായി. സുരേന്ദ്രാഃ = ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാർ തം സകലേശ്വരം = അവനെ, ഭക്ത്യാനമന്തഃ = ഭക്തിയോടു നമസ്കരിച്ചുംകൊണ്ടു്. നനവുഃ = സ്തുതിച്ചു.

പല്ലവി.

നീലകണ്ഠ പാഹിപാഹി നിർമ്മലാകൃതേ!

അനുപല്ലവി.

കാലകാല തേ നമോസ്തു കരുണ ചെയ്ക ഞങ്ങളിൽ. (നീല)

ചരണങ്ങൾ.

൧. നിത്യവും തവാജ്ഞകൊണ്ടു നിജനിജാധികാരവിഹിത-
കൃത്യമോടുവാണിടുന്നു കേവലം വയം വിഭോ. (നീല)

൨. ദക്ഷനുള്ളിലേററമുള്ള ദർപ്പമിന്നു തീർപ്പതിന്നു
ശിക്ഷ ചെയ്തതുചിതമേവ ശിവ ദയാപയോനിധേ!. (നീല)

൩. വിധിസുതന്റെ ജീവിതത്തെ വിരവൊടിങ്ങു ചേർത്തു യജ്ഞ
വിധിവിരോധമാശു തീർത്തു കാത്തുകൊൾക കരുണയാ (നീ)

ഇന്ദിരം.

അലമമരവരാഃ പരം വിഷാദൈ-
രഹമധുനാ യദിഹാസ്മി സുപ്രസന്നഃ
അജസുതമജമസ്തകം സജീവം
സപദി വിധായ ച പൂരയാമി യജ്ഞം.

തേ = അങ്ങേക്കായിക്കൊണ്ട്. നിജനി...മോടു = അവരുടെ അധികാരയ വിഹിതകൃത്യത്തോട് (അങ്ങയാൽ വിധിക്കപ്പെട്ട കൃത്യത്തോട്) അങ്ങു കല്പിച്ചുതന്നിട്ടുള്ള ഞങ്ങളുടെ അധികാരത്തോട് എന്നു ഭാവം.

അഹം = ഞാൻ. അധുനാ = ഇപ്പോൾ ഇഹ = ഇവിടെ. സുപ്രസന്നഃ = വളരെ സന്തോഷിച്ചവനായി. യൽ അസ്മി = ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ട്. അമരവരാഃ = അല്ലയോ ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാരേ. പരം വിഷാദൈഃ = വലിയ ദുഃഖങ്ങളാൽ. അലം = മതി. (വ്യസനിക്കേണ്ട ആവശ്യം ഇല്ല) അജസുതം = ദക്ഷനെ അജമസ്തകം = (കൃത്വാ) അജമസ്തകനാക്കീട്ട് (ആട്ടിന്റെ തലയുള്ളവനാക്കി) സജീവം വിധായ = ജീവനുള്ളവനാക്കിച്ചെയ്തു (ജീവിപ്പിച്ചു) സപദി = [illegible]ൽ യജ്ഞം = യാഗത്തെ പൂരയാമി ച = മുഴുവനാക്കാം.

ഭൂപാളം—അടന്ത.

ദക്ഷസ്തൽക്ഷണമേവ മേഷശിരസാ സംയുക്തകണ്ഠസ്ഥല-
സ്ത്ര്യക്ഷാനുഗ്രഹജീവിതോഥവിധിവത്സംപൂർയ്യ യജ്ഞോത്സവം
ഖട്വാംഗാദിലസൽക്കരം ശശികലാഭാസ്വജ്ജടാമണ്ഡലം
സാഷ്ടാംഗം പ്രണതോഷ്ടമൂർത്തിമമനാൿ തുഷ്ടാവ ഹൃഷ്ടാശയഃ.

ചരണങ്ങൾ.

൧. ചന്ദ്രചൂഡ! നമോസ്തു തേ ജയ
സന്തതം ജഗദീശ!
സർവഥാ സഹനീയമേവ മ-
മാപരാധമിതീശ! ഹരഹര! വിഭോ പശുപതേ!

൨. ഭക്തിനിങ്കലിനിക്കു ഹാനി വ-
രാതെ തരിക മഹേശ!
അത്രമാം തവ ഭൃത്യനെന്നു നി-
നച്ചുകൊൾക ഗിരീശ! ഹരഹര! (വിഭോ)

൩. ചിന്മയാകൃതിയായിട്ടും പര-
മാത്മരൂപ ദയാലോ!
നിന്മഹത്വമറിഞ്ഞിടുന്നതി-
നിജ്ജനം പുനരാളോ ഹരഹര! (വിഭോ)

അഥ മേഷശിരസാ=ആട്ടിൻതലകൊണ്ട്. സംയുക്തകണ്ഠസ്ഥലഃ=ചേർക്കപ്പെട്ട കഴുത്തോടുകൂടിയവനും. ത്ര്യക്ഷാ...വിതഃ=ശിവന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽ ജീവിച്ചവനും ഹൃഷ്ടാശയഃ=സന്തോഷമുള്ളവനും ആയ. ദക്ഷഃ=ദക്ഷൻ തൽക്ഷണം ഏവ=ഉടനെ തന്നെ. യജ്ഞോത്സവം=യാഗത്തെ. വിധിവൽ=മുറപോലെ. സംപൂർയ്യ=മുഴുവൻ ആക്കീട്ട്. ഖട്വാംഗാ...ൽകരം=ഖട്വാംഗം (ശിവന്റെ ദണ്ഡ്) മുതലായവകൊണ്ട് ശോഭിക്കുന്ന കയ്യുള്ളവനും. ശശീ...ണ്ഡലം=ചന്ദ്രക്കലയിൽ ശോഭിക്കുന്ന ജടാസമൂഹത്തോടുകൂടിയവനും ആയ. അഷ്ടമൂർത്തിം=ശിവനെ. സാഷ്ടാംഗം പ്രണതഃ=സാഷ്ടാംഗം=നമസ്കരിച്ചവനായി. അമനാക്=വളരെ. തുഷ്ടാവ=സ്തുതിച്ചു.

നമഃ അസ്തു തേ=അങ്ങേക്കായിക്കൊണ്ട് നമസ്കാരം. സഹനീയം ഏവ സഹിക്കത്തന്നെ വേണം. ചിന്മയാകൃതി=ചിൽ(ജ്ഞാന)സ്വരൂപൻ. സ

൯. മൽക്കുമാരി സതീ സതീ തവ
ശക്തിയെന്നറിയാതെ
ധിക്കരിച്ചതിനിങ്ങനുഗ്രഹ-
മേകിയതു കരുണാ തേ ഹരഹര! (വിഭോ)

൰. പാണിതന്നുടെ വൃത്തി വില്വ-
ദളങ്ങൾകൊണ്ടു തവാർച്ചനം
വാണിവൃത്തി മമാസ്തു തവ ഗുണ-
നാമഗണസംകീർത്തനം ജയ ഹരഹര! (വിഭോ)

൰൧. ദുരിതഹര തവ ചരിതസുധയതു
പിബതു മേ ശ്രുവണം സദാ
വരദ ശങ്കര ഗിരിശ വിഹരതു
ഭവതി മമ ഹൃദയം മുദാ ജയ ഹരഹര! (വിഭോ)

൰൨. ഉരഗഭൂഷണ! സരസഭാഷണ!
സുജനതോഷണ പാഹിമാം
നിരയമോചന ശശിവിരോചന-
ശിഖിവിലോചന! പാഹിമാം ഹരഹര (വിഭോ)

൰൩. വിപദപാസന! വിഹഗവാഹന!
വിധികൃതാച്ചന പാഹിമാം
ത്രിപുരശാസന! ഗിരിശരാസന!
വൃഷഭകേതന പാഹിമാം ഹരഹര! (വിഭോ)

...തീ=പതിവ്രതയായ സതീ. വാണിവൃത്തി=വാക്കിന്റെ ജോലി. ചരിത...സുധ=കഥയാകുന്ന അമൃതം (രൂപകം) മെ ശ്രുവണം=എന്റെ കാതു്. പിബതു=കുടിക്കട്ടെ. വിഹരതു=കളിച്ചുനടക്കട്ടെ. ഭവതി=ഭവാനിൽ' സുജനതോഷണ=സത്തുക്കളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നവനെ! നിരയമോചന=നരകത്തിൽ നിന്നും മോചിപ്പിക്കുന്നവനെ. ശശിവിരോചനശിഖിവിലോചന=ചന്ദ്രൻ, സൂര്യൻ, അഗ്നി എന്നിവ നേത്രമായുള്ളവനെ. വിപദപാസന=...ഖമില്ലാതാക്കുന്നവനെ. വിഹഗ...ർച്ചന=വിഷ്ണു ബ്രഹ്മാ ഇവരാൽ പൂ...പ്പെടുന്നവനെ. ഗിരിശരാസന=പർവതം വില്ലാക്കിയവനെ. (ത്രിപുര...ത്തിൽ മഹാമേരുവിനെ വില്ലാക്കിയിരുന്നു)

പുറനീര് — ചെമ്പട.

ഖണ്ഡങ്ങൾ.

൧. നീരജസംഭവനന്ദന! സുമതേ
നീരസഭാവമിതരുതരുതിനിമേൽ
പാരം നിന്നുടെ ദർപ്പനിമിത്തം
പരിഭവമിങ്ങനെ വന്നുഭവിച്ചു.

൨. ആൎത്തികളെല്ലാം തീൎന്നു ഭവാനും
ആനന്ദേന വസിക്ക നികാമം
കീൎത്തിയുമാചന്ദ്രാൎക്കം വിലസതു
കെല്പൊടു ശിവകൃപയാ ഭവതു ശുഭം.

കൃതാശീർവാദേഥ ത്രിപുരഭിദിസ്സാകം ദയിതയാ
ഗിരീശം കൈലാസം ഭഗവതി ഗിരീശേ ഗതവതി
സുരശ്രേഷ്ഠൈസ്സാനന്ദൈർമ്മുനിഭിരപി സശ്ലാഘിതയശാഃ
പ്രജേശോ ദക്ഷോപി പ്രചുരസുഖമദ്ധ്യാസ്ത നഗരീം.

നികാമം=ഏററം. ആചന്ദ്രാൎക്കം=ചന്ദ്രനും സൂൎയ്യനും ഉള്ളിടത്തോളം കാലം. വിലസതു=വിലസട്ടെ. കൃപകൊണ്ടു് ശുഭംഭവതു=മംഗളമുണ്ടാകട്ടെ.

അഥ കൃതാശീർവാദേ=ആശീർവാദം ചെയ്തവനും. ത്രിപുരഭിദി=ത്രിപുരഹരനും ആയ. ഗിരീശേ ഭഗവതി=(സപ്തമീ) ശിവഭഗവാൻ ദയിതയാ സാകം=ഭാൎയ്യയോടുകൂടി. കൈലാസം ഗിരീശം=കൈലാസപർവതത്തിലേക്കു്. ഗതവതി=പോയപ്പോൾ. സാനന്ദൈഃ=സന്തോഷമുള്ളവരായ. സുരശ്രേഷ്ഠൈഃ=ദേവശ്രേഷ്ഠരാലും. മുനിഭിഃ അപി=മഹർഷിമാരാലും. ശ്ലാഘിതയശാഃ =സ്തുതിക്കപ്പെട്ട യശസ്സോടുകൂടിയവനായ. പ്രജേശഃ ദക്ഷഃ അപി=പ്രജാപതിയും നഗരീം=നഗരിയിൽ. സുഖം അദ്ധ്യാസ്ത=സുഖമായിവ

അഗേന്ദ്രഭൂഷിതം ദേവ-
മപി നാഗേന്ദ്രഭൂഷിതം
സർവമംഗലയോപേതം
സർവമംഗളദം ഭജേ.

ദക്ഷയാഗം ആട്ടക്കഥ

സമാപ്തം.

അഗേന്ദ്രഭൂഷിതം അപി = അഗേന്ദ്രനിൽ പർവതശ്രേഷ്ഠമായ കൈലാസത്തിൽ ശോഭിതൻ ആണെങ്കിലും. ന അഗേന്ദ്രഭൂഷിതം = അഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ അല്ലാത്തവനും (ഇവിടെ അഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ അഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ അല്ലാ എന്ന് വിരോധാഭാസം) നാഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ = നാഗേന്ദ്രനാൽ വാസുകിയാൽ ഭൂഷിതൻ അലംകൃതൻ (വാസുകിയെ ആഭരണമാക്കിയവൻ) എന്നു വിരോധപരിഹാരം (അഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ = വില്ലാക്കിയ മഹാമേരുവിനാൽ ശോഭിക്കുന്നവൻ എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കാം) സർവമംഗലയാ = പാർവതിയോടു. ഉപേതം = കൂടിയവനും, സർവമംഗളദം = എല്ലാ മംഗളങ്ങളേയും കൊടുക്കുന്നവനും ആയ. ദേവം = ദേവനെ (ശിവനെ) ഭജേ = ഞാൻ ഭജിക്കുന്നു.

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി